

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

כי תצא

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

שְׁמַעְתִּי מִמּוֹרֵי זֶה"ה בְּאוֹר פְּסוּק 'כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה
עַל אוֹיְבֶיךָ וְגו' וְשָׁבִית שְׁבִי', כִּי עַל יְדֵי טַעֲנַת הַיֵּצֶר הָרַע
עֲצָמוֹ, בְּזֶה נִכְבָּשׁ אֶת הַיֵּצֶר הָרַע, שְׁאֵם הוּא זְרִיז בְּמִלְאֲכָתוֹ
לְפִתּוֹת אֶת הָאָדָם בְּעֵבְרָה כְּדֵי לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוֹת הַשֵּׁי"ת
וְכו', מָזָה? קַח הָאָדָם מוֹסָר לַעֲצָמוֹ שֶׁיְהִיָּה הוּא זְרִיז
בְּמִלְאֲכָתוֹ שֶׁלֹּא לְשִׁמוּעַ לַיֵּצֶר הָרַע, שֶׁהוּא רָצוֹן קוֹנוֹ
'תְּבַרַךְ שְׁמוֹ וְכו' וּדְפַח"ח

(תולדות יעקב יוסף בחוקותי)

אוצר פניני החסידות:

- א אור החיים | על האדם להיות בכל עת דרוף ומוכן למלחמת הנצח
- א תורת שמואל | עפר מלחמת הנצח היא בעבודה שבלב זו תפלה ובעת האכילה
- ב תפקודת שלמה | אל יפל ברוחו בראותו שלאחר שנצח יצרו צירוף לחוד להלחם בו כי לך נקרא להלחם ביצור כל ימי חיינו
- ב פתוחי חותם | בכח התורה והמצוות מנצחים את האויבים ואת יצר הרע
- ג יטב לב | כאשר האדם עושה את שלו במלחמת הנצח לאחר זמן יראה תועלת וספיצתא דשמאי
- ג ספר הקלוטים | אשת יפת תאר רמה על נשמת החוטא העשוקה ומלכלכת בעוונות והדרך להסיר ממנה הנגדים הצואים
- ד חגיגת התורה | באור נפלא על דברי רש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר
- ד עבודת ישראל | דרכי התשובה בחדש אלו / על האדם לראות שיהיה קיים לתשובה כל משך השנה
- ה פת עין | גם בעניני עולם הזה צריך אהבת ה' ויראתו ולא להתליפס בגשמיות
- ו נעם אלימלך | ישמר עצמו מאד מפל מחשבה ונה ובקר וזה לקיים המצוות בשלמות
- ו דברי יחזקאל | אין דבקות ותאוות משמשות יחד
- ז אמרי יוסף | הדרך המבוקרת בעבודת הבורא כפית המדות הנרעות
- ז פתוחי חותם | בבלות נראה שהקדוש ברוך הוא אוהב את האמות ובאמת אוהב את ישראל
- ט אור החיים | על הצדיקים להוכיח את הנדחים והתועים הטוב ולהשיבם לאביהם שבשמים
- ט דברי יחזקאל | בעל מחשבות רעות מתגלגל באשה
- ט קדשת לוי | כאשר באה שמחה בלבו כניסנה בתורה ותפלה
- י מאור עינים | כאשר אנשים מצערים אותו יבין שיש עליו דינים והעצה היא שלא להרהר מדוע יש לו מצרים
- יא נעם אלימלך | בכל יום ילמד בהתחדשות ונדמה בדתו כעומד היום על הר סיני ומקבל התורה ויזכה לאור הגנוז בתורה
- יב זרע קדש | כל אדם מישאל שעובד ה' בכל יום הוא בונה את ירושלים וביית המקדש
- יב שפע חיים | כח מצות ציצית / מעשה מהרה"ק רבי זושא מאנפולי זיע"א
- יב שפת אמת | הנוגע להנצל מחסאי וישעו השם יתברך ואפילו אם אינו יכול לצעק אם מוכן בכל לבו לצעק מתקבלת צעקתו
- יג תפקודת שלמה | ההכנה לראש השנה היא להיות באתנה ונעות ולראות במעלת חברו ולא בהקסרנו
- יג חתם סופר | ארבעה תנאים הנצרכים לשוב בתשובה
- יד מאור ושמש | אי אפשר לעבוד את השם בלא לשבור את המריית הגוף
- יד נחל קדומים | תלמיד חכם זוכה לתוספת נפש בימות החול ובשבת זוכה לעוד נפש יתרה
- טו לקוטי מוהר"ו | מדת הפעם מאבדת מהאדם את השפעת הממון
- טז אמרי פנחס | גנות מדת הגאון והפעם הבא ממנה
- יז נעם אלימלך | עיי' התחזקות בלמוד התורה נחלש כח הנצח
- יז חתם סופר | זהירות מלספר בשבחו של אדם כדי שלא יבוא לגנותו
- יח דגל מחנה אפרים | אין תפלה שאינה פועלת
- יח פרי צדיק | מעשה קטן הנעשה לש"ש בדורות אלו חשוב בשמים יותר ממעשה הדורות הראשונים
- יט טיב לבב | הדרך הישרה היא שכל מה שעושה האדם יהיה משבח בעיני אנשים צדיקים
- יט תניא | בטל רצונך מפני רצוני - שיהיה רצונך בטל במציאות ולא יהיה לך שום רצון בעניני העולם
- כ אמרי הר"ם | מעלת התשובה בחדש אלו
- כ שערי ארובה | כשישראל מצטערים על העוונות בחדש זה מיד הקב"ה מוחל להם
- כא שפת אמת | בחדש אלו מתגלית הארת קדשה בבלות ישראל ואפשר לסלק כל המפריעים בעבודה
- כב סיפורי החסידות
- כו יומא דהילולא

אוצרות גאוני הדורות:

- כח קנת סופר | האדם יעשה ככל שביקלתו לנצח את יצרו ומו השמים וסיעוהו
- כח זכור למרים | על האדם להזהר לכל יכשילו הנצח לגזל ממנו את זמנו
- ל אלשיך | ממקראות התורה לומדים כמה יש לדבק במדת הקדשה ולעזוב החטא
- לא רבנו בחיי | מגדל פרשה זו למדנו אהבתנו לבורא יתברך ולהתקרבותנו אליו
- לא רמב"ן | טעמי המצוות ללמד דרך האדם בכל הליכותיו
- לב תולדות יצחק | מחמת השר הממנה מתמלא הקב"ה רחמים על עושי מצוותיו
- לב מחשוף הלבן | על האדם להזהר שלא לערב הטוב עם הרע בכח התורה והמצוות בשלמות
- לג משיבת נפש | בטעם שהתירו הנשים בהתאם לחטא שחטאו עם העמים
- לד אהבת יחזקאל | בגדל מעלת החסיד הנלמדת מחסדי אבות לישועת הפלל
- לה ספורנו | הזהירות לכל תסתלק השכינה מעמנו
- לו חמדת ישראל | למוד התורה ומדת הענוה מונעים דבור לשון הרע
- לו מעשי רבותינו
- מ ספרי ורבותינו | הארה חסידית מן הפרשה

פְּרַשְׁת מִי תֵצֵא

פְּרִי צְדִיק

רבי צדוק מלבלין זיע"א

הבאור הפשוט ב'כי תצא למלחמה' הוא על מלחמת היצר

אמר הרבי ר' בונים וצלה"ה, שמה שמפרשים בכל הספרים 'כי תצא למלחמה על איבך' על היצר הרע, אינו דרך דרש ורמז לבר, רק פשט הפשוט הוא כן, דעקר המלחמה תמידית הוא נגד היצר הרע שנקרא אויב ושונא (כמו שאמרו סוכה ג"ב, ובוהר חדש כאן), וזהו 'והסירה את שמלת שבאי', על דרך שגאמר 'הסירו הבגדים הצאים מעליו וגו'' (פרי צדיק אות ב)

תורת שמואל

רבי שמואל מליובאביץ זיע"א

עקר מלחמת היצר היא בעבודה שבלב
זו תפלה ובעת האכילה

שבת הוא יום מנוחה וכו' וששת ימי החול הם ימי העבודה, כמו שגאמר 'ששת ימים תעבד'. ועבודה הוא בחינת מלחמה, הינו ללחם עם הרע שברובו, כמו שגאמר 'כי תצא למלחמה על איבך', הוא היצר הרע המונעו ומעפכו מליילך בדרך טובה לעבוד את ה' ולדבקה בו, שעל ידי בחינת דבקות זו טועם מבחינת אור אין סוף חיי החיים, כמו שגאמר 'ואתם הדבקים בה' אללקים חיים כלכם היום', שגם בבחינת היום לעשותם יכול לטעם בחינת חיי החיים מאור אין סוף ברוך הוא, ולכן צריך לצאת למלחמה נגד היצר הרע המונעו ומעפכו.

וזהו שאמרו בזהר שעת צלותא שעת קרבא, והינו ענין המלחמה הנ"ל שבשבועה שבלב זו תפלה, שהוא זמן שיוכל לטעם מנפת צוף טעם חיי החיים הרוחניים וכו', וכן בענין האכילה אמרו מאן דאכיל נהמא אפוס חרבא, שכל זה הוא ענין הבוררים דששת ימי החול שזהו בחינת העבודה, ומפני כי לדברים אלו יש מונע ומעפב והוא שאור שבפסה המונע ומעפב כו', לכן צריך לעבוד בנצות לכבש את יצרו הרע ולעבד את הוי' בעבודה שבלב זו תפלה, וגם האכילה יהיה

כי תצא למלחמה על איבך ונתנו ה' אלקיך בידך
ושבית שביו (כא')

אור החיים

רבי חיים בן עשר זיע"א

על האדם להיות בכל עת דרוך ומוכן
למלחמת היצר

בדרך רמז תתבאר הפרשה על זה הדרך. הגה כל בנן העולם וקיומו, תלוי במעשה עם בני ישראל, אם ייטיבו דרכיהם, העולם קים - וישמחו השמים ותגל הארץ, גם ה' אלהינו ישמח ויגל בנו. וישך דרכם של ישראל תלוי בנצחון יצר הרע.

ובא הכתוב להעיר האדם כי ביציאתו מעולם העליון לבא לעולם הזה יהיה מוכן למלחמה, כי לא יחשב שאין צריך תגברת לנצחון זה, אלא אדרבא לזו יקרא מלחמה, על דרך אומנם אינהו גבור הכובש את יצרו (אבות פ"ד מ"א), שאין גבורה גדולה מזו, ולזה אמר 'למלחמה' בפתח תחת הלמד.

ואזמרו 'על איבך' - בא להעיר כי לא מלחמה זו בגבור הלוחם ללכד עיר, וכשיקוץ במלחמה יפנה וילך לעצמו, אלא באדם הלוחם עם אויבו שאם יתשל קום עליו ונהפוי, כמו כן אם יתשל האדם מללחם את האויב, קום עליו ויאבדהו מן העולם. ומבטיחו הכתוב שגם שמתקף הוא היצר מכח האנושי, אף על פי כן יתגהו ה' בידו:

ה' שִׁיחָה לְאָדָם תְּמִיד מִלְחָמָה הַיָּצֵר כֹּל יָמֵי חַיָּיו, כִּי לִכְף נּוֹצְרֶתָ. וְזֶה הַפְּרוּשׁ כִּי תַעֲשֶׂה בְּזֶה הַרְצוֹן וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה', כִּי תִצָּא לְמִלְחָמָה לְהִיּוֹת לְךָ מִלְחָמָה הַיָּצֵר:

למען אשר יחזק כחו שיוכל לעבוד את הבורא על ידי תורה ותפלה וקיום המצוות:

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

אל יפל ברוחו בראותו שלאחר שנצח יצרו צריך לחזר להלחם בו כי לקך נבכר להלחם ביצרו כל ימי חייו

'כי תצא למלחמה על אייךך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שבי'. הנראה לי לרמז בזה בענין מלחמת היצר מה שאנו רואים כי יש אנשי מעשה העושים מלחמה ביצרכם ומנצחים אותו, ואחר כך באיזו ימים הולך ומתגבר עליהם, וצריכין לערוך עוד נגדו מלחמה מחדש, ובאמת הוא תמיה גדולה בעיניהם מה זה ועל מה זה, הלא כבר ערכנו מלחמה וכבשנו אותו, והנה עולה בדעתם כי די להם בזה, ועתה הגה הוא היצר מתגבר כנגדכם ומה יהיה בסופם. על זה באה התורה לרמוז כי תצא למלחמה, הינו שעקר יציאתך לזה העולם הוא רק למען היות לך מלחמה כל ימי חייך, ולכך נוצרת.

וזהו שגאמר ביעקב אבינו בקש יעקב לישב בשלחה, אמר לו הקדוש ברוך הוא לא דיך לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא וכו'. פרוש כי באמת יעקב היה מתקן לעולם הבא חלקו, מה שיהיה צריך פאשר יבא עתו להסתלק מזה העולם, אף עוד עת לזה להתמקמה בעולם הזה בחיים חיותו, וכאשר יגמר לתקן כל ענין מלחמת היצר ההכרח להסתלק מעולם הזה, ועל ידי זה שקפץ עליו רוגזו של יוסף והנה מהצריך לערוך עוד מלחמת היצר מחדש, הגה צריך להתעקב עוד בעולם הזה. וזה ענין סמיכת הפרשיות שמסים בפרשת שופטים (כא ט) כי תעשה הישר בעיני ה', ומתחיל כי תצא למלחמה וגו', כי זהו הדרך הישר בעיני

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בכח התורה והמצוות מנצחים את האויבים ואת יצר הרע

יש לדקדק, הנה לה למימר 'כי תלחם עם אויביך'. ועוד, מה שאמר 'ושבית שבי', הנה לה למימר 'ושבית אותו'. ואפשר לרמוז, דכל עשיית המלחמה של בני ישראל, בין עם אויביהם שהם אמות העולם, בין עם יצר הרע שאין אויב גדול ממנו, הכל תלוי בזכות גדולה של מעשים טובים, והו הצרי הגדול המועיל במלחמה, וכמו שגאמר (ויקרא כו א) 'אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו', מה כתיב תמן (פסוקים ז-ח), 'וירדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב, וירדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו'. וכן אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים כו א) 'אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח', דהתורה ומעשים טובים הם המכניעים ומתישים פח הסטרא אחרת וכל חילותיה. והנה בשהאדם אינו הולך בדרך טוב, המצוות שעושה באותו זמן נוטלת אותם הסטרא אחרת והם חיותה, וכשחונר ושב בתשובה כראוי חונר לו כל מה שנטלה ממנו:

מצוות המועילות להכניע את יצר הרע

וזהו שאמר כי תצא למלחמה על אייךך, הוא יצר הרע, שאין אויב יותר ממנו. ונדע באיזה כלי זין תהיה נלחם עמו, הם הרמוזים במלת 'תצא', ראשי תבות תפלין ציצית אית, 'אות' רמז לאות ברית ולאות שבת. עוד, 'תצא' ראשי תבות תפלה צדקה אור, ו'אור' היא התורה הנקראת 'תורה אור'

ראשה ועשתה את צפרניה (כא י"ב)

ספר הלקוטים

האר"י הקדוש זיע"א

אשת יפת תאר רמוז על נשמת החוטה
העשויה ומלכלכת בעוונות והדרך
להסיר ממנה הבגדים הצואים

וְרַאיתָ בשביה אשת יפת תאר – רמזו על נשמת החוטה שהיתה עשויה, שהיא יפת תאר, בת מלך יפה כלבנה ברה פתחה, והיתה מלכלכת בטמאת קלאת שבית העונות, אני מצוה אותך שתחשוק בה. זהו שאמר 'ותשקת בה', לשון צויה. 'ולקחת לך לאשה' – שלא תהיה נכרתת ומתגלגלת בגופי הרשעים, או בתוך כלב או דבר טמא, אלא תהיה לך לאשה, ולא לזולתך.

וְהַבאתה אל תוך ביתך – הינו שתכנס חדר בחדר להתבודד ולככות על העונות, וזהו שנאמר 'אל תוך ביתך'. וכמו שאמרו רז"ל (סוכה נב): אם פגע בך מגול זה, משכהו לבית המדרש. ואמרם ז"ל פגע, לרמז שפגע בך בחרבו הקשה, משכהו לבית המדרש, זהו 'תוך ביתך'. ו'גלתה את ראשה' – כלומר שיסור ממחשבתו אמונות זרות, או איזה כפירות ח"ו שעלה על לבך, או הרעהרי עברה שתשבת בראשך.

אי נמי, לרמזו על איזה גבהות רוח ותרמת ראש וגאונה דאית בך, תגלחיהו, כלומר תעקרהו ותשפיל את עצמך לעפר. ועשתה את צפרניה – כלומר, אם יש בך איזה גול או עשק שגולת וטרפת בצפרניה, כדרך הגן שטורף בצפרנו ואוכל, והתקנה הוא, שתשיב את הגולה אשר גולת, והעשק אשר עשקת.

ובנה והסירה את שמלת שביה מעליה – הינו הבגדים הצואים אשר נעשה ממעשה הרע, שעל ידם נשבית הנשמה ונתלבשת בלבוש נכרי. 'וישבה בביתך' – אז תתישב בתוך גופך, ולא תצא ממך ותכרת מן העוה"ז,

(משלי ו כג). עוד, 'תצא' ראשי תבות ת'ענית צ'דקה א'ור, על דרך צום קול ממון. אם יש בך המצות האלה על תקונם תוכל לעשות מלחמה עם יצר הרע, ועל ידי זה 'ונתנו ה' אלקיך בך', 'מסרנו הקדוש ברוך הוא בך ויהיה כבוש תחת ידך. ולא זו בלבד, אלא אף מה ששבה ממך מעקרא המצות שעשית בעורך לא טוב ונטלה אותם הסטרא אחרא, עכשו הכל ישוב לך, וזהו 'ושבית שביו', דהינו, מה ששבה ממך תחזיר אותה ותקחנו ממנו:

ייטב לב

רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זיע"א

כאשר האדם עושה את שלו במלחמת היצר לאחר זמן יראה תועלת וסיעית דשמיא

'כי תצא למלחמה וגו' ונתנו וגו'. וימסרנו הוי ליה למימר, מה זה לשון נתינה. ונראה לפרש על פי ששמעתי ממוזלה"ה שפרש מאמרם געתי ומצאתי תאמין, דב' אלו סותרים אהדדי, דמצאיה בא בהסס הדעת ולא ביגיעה. אבל הענין, דאם האדם מיגע עצמו בתורה בעיון רב, אם שלפעמים יעלה חרס בידו, שוב אחרי זה יבין וישפיל המצאה נפלאה, והוא מתת אלקים בקרבו, וזהו שאמרו, געתי, ואחר כך מצאתי בהסס הדעת, תאמין, עכ"ד. וכן הענין נגד יצר הרע, אמר הפתוב 'כי תצא למלחמה על איביך' אם שתעלה חרס בך, שוב אחר שתעשה את שלך אז 'ונתנו ה' אלקיך בך', בבחינת נתינה ומתנה, כדכתיב 'צופה וגו' ה' לא יעזבנו, והבין:

וְרַאיתָ בשביה אשת יפת תאר וחשקת בה ולקחת לך לאשה, והבאתה אל תוך ביתך וגלחה את

המגיעים לו על נשמתו שבקרבו, כי היא חלק אלוה ממעל, והיתה למעלה חצובה תחת פסא הכבוד ושעשועים יום יום, ונרדה אל עמק הבור הזה לגוף וחמר לעשות נחת רוח ליוצרה, באשר יזכך החמר ויסקים לרצון הנשמה לעשות רצון קונם וחספץ צורם. ועתה חס ושלום באשר הרע האדם על פני האדמה וילך בשרירות לבו, אוי וי אשר הרים יד נגד הנשמה הקדושה והכניעה תחת ממשלת החמר המסרח ונתעב ונאלח, על פן מהראוי על כל פנים עודנו האדם חי בכחו, ישים אל לבו לשוב להיטיב אחריתו.

ונה הדרך רמזה לנו התורה בכתוב 'וראית בשביה אשת אשת תאר והשקת בה', ופרש רש"י מדכתיב אשת בסמוך, הינו אשת של איש. פרוש איש זה הקדוש ברוך הוא, והנשמה נקראת מטרוניתא, והיא יפת תאר מקדושה, והיא בשביה. 'וחשקת בה', דהינו שיכמרו רתמיה עליה, אז 'ולקחתה לך לאשה', שאפשר על ידי תשובה מעומקא דלכא לשוב לקחתה לאשה. אמנם על פי התנאים, יגלחה את ראשה, דהינו ראשית התשובה לעשות לעצמו סיגים לפרש ממותרות, כי אם תאות הגוף ינהיג על צד ההכרח, והמותרות מכנים בשם שערות שצריך לגלותן מאחר שאינן מן הצורך. 'ועשתה את צפרניה', דהינו לגול את עצמו ולבנות את עצמו על מעשיו הרעים, 'ויבכתה אביה ואת אמה רב ימים', דהינו כל חדש אלול צריך לכפות על צונותיו אשר על גדם נפרד מאביו זה הקדוש ברוך הוא, ואמו היא כנסת ישראל, 'ואחרי כן תבוא אליה גוי', כי אחר התמקרות והכבי והפרישות יודע לך מעלת הנשמה.

אמנם מדרך העולם לשוב בתשובה עד אחר יום הכפורים שהוא יום הדין הגדול, אבל אחרי כן בעוונותינו הרבים כל האדם שב לדרך הרעה כבראשונה. לכן הזהיר הכותב 'היה אם לא חפצת בה', פרוש אם תוסף עוד לחטא חס ושלום 'ושלחתה לנפש',

ותהיה נעה ונדה, ואתה תלך בלא נפש. שכן דרך החוטא, הנשמה פורחת ממנו, והוא הולך זולתה (וראה עוד אור החיים):

חנכת התורה

רבי העשיל מקראקא זיע"א

באור נפלא על דברי רש"י לא דברה

תורה אלא כנגד יצה"ר

ברש"י לא דברה תורה אלא כנגד היצר הרע. מקשים העולם דתבת 'לא' ותבת 'אלא' מיתור. ויש לפרש, על פי מה דאיתא בגמרא (יבמות 30.) רב הנה קא מצערא ליה דביתהו וכו', אמרו לו תלמידיו והא קא מצערא טובא, אמר להו לא די שמגדלת את בנינו אלא גם מוצלת לנו מן החטא, עין שם נמצא האשה מוצלת לנו לשני דברים, לגדל הבנים וגם להציל מן החטא. והנה ביפת תאר דסופה שתלד בן סורר ומורה, אם בן יפת תאר אינה מוצלת רק לדרך אחד, דהינו להציל מן החטא. וזה שפרש רש"י לא דברה תורה אלא כנגד היצר הרע – דתפת תאר אינה מוצלת רק כנגד יצר הרע לחוד:

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוזניץ זיע"א

דרכי התשובה בחדש אלול / על האדם לראות שיהיה קיום לתשובה כל משך השנה

עקר המלחמה נאמר על ראש השנה דהוא יומא דדינא, וצריך להצריך קרב ומלחמה עם היצר הרע ומארי דינין, ועקר המלחמה הוא על ידי התשובה, שהאדם משים על לבו לשוב לה' או מיקראתו או מאהבתו. ויש לך אדם שהוא שב מגדל הרקמנות והעגועועים

אף אם החליף עליו להפך החשך לאור
אָמְנָם בדיעבד אם המיר והחליף, על זה
 נאמר (שם) 'וְהִנֵּה הוּא וּתְמוֹנָתוֹ יִהְיֶה
 קִדְשׁ, רְצָה לומר שִׁיְהִיפֵךְ גַּם לְעַסְקוֹי לְבַחֲיַנַּת
 קִדְשָׁה, כְּגוֹן לַתֵּן מִמְּמוֹנוֹ שֶׁהָרִיחַ בְּעַסְקוֹי
 הֵהֵם לְצַדִּיקָה וּגְמִילוֹת חֲסָדִים, וְכֵן בַּחֵם הָאֲכִילָה
 הַהוּא שְׂאֵכֵל בְּבַחֲיַנַּת תְּמוּנָה יִלְמַד וַיַּעֲבֹד ה'
 בַּחֵם הָאֲכִילָה הַהוּא, וַיְבַזֶּה יִהְפֵּךְ חֲשׂוֹכָא
 לְנִהוּרָא, וַיּוֹצִיא אֶת הַנִּיּוֹצוֹת הַקְּדוּשִׁים מֵעֶסֶק
 הַהוּא וַיַּעֲלֶה אוֹתָם לְמַעְלָה לְשִׁשְׁשׁ. וְזוֹה עֵקֶר
 נִיּוֹתָא שִׁישׁ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָם הַזֶּה
 הַגִּשְׁמִי, הַלּוֹצִיא הַנִּיּוֹצוֹת הַקְּדוּשִׁים מִהַקְּלֹפוֹת,
 וְלַהֲפֵךְ חֲשׂוֹכָא לְנִהוּרָא עַל יְדֵי אֶהְבָּה וַיִּרְאֶה
 וכו'.

רק שמתחלה צריך האדם לדבוק עצמו ולקשר
 נפשו לה' בתורה ותפלה ומצות, כגון
 תפילין וציצית וצדקה בבקר בדחילו ורחימו,
 ואחר כך לצאת לעסקיו וילחם עם היצר הרע
 ויוכל לו, אבל לא לעסק בעסקיו קדם התפלה.
 וזהו שאמר הכתוב 'כי תהיין לאיש שתי
 נשים האחת אהובה והאחת שנואה'
 — מרמז לשני מיני עסקים, אחד בתורה
 ותפלה שנקרא אהובה לה', ועסק השני הוא
 במילי דעלמא, שנואה לה', ופרוש 'כי תהיין
 לאיש שני עסקים הנזכרים לעיל, האחת
 אהובה' בתורה ותפלה ומצות שנקראת אהובה,
 והאחת שנואה' שהוא במילי דעלמא כנזכר
 לעיל. וילדו לו בנים האהובה והשנואה'
 — רצה לומר שיוציא תחלה הניצוצות
 הנזכרות לעיל מאהובה בתורה ותפלה, ואחר
 כך יוציא הניצוץ מהשנואה ממילי דעלמא
 כנזכר לעיל.

הניצוצות ממילי דעלמא חשובים יותר
 ו'הנה הבן הבכור לשנואה' — רצה לומר
 בכור הוא לשון תשיבות, פרוש
 שהניצוצות שמוציא ממילי דעלמא הם חשובים
 להקדוש ברוך הוא יותר מאלו שהוציא על
 ידי תורה ומצות. כי זה הוא עקר נתיא של
 הקדוש ברוך הוא, להפך חשוכא לנהורא,

או הנשמה תפרד ממך ולא תבוא אליך עוד
 תחת אשר עניתה, רק יראה האדם כל אשר
 יקבל עליו לשמור ולעשות, יהיה לו חק
 ברית עולם לעשות רצון ה' יתברך אמן:

כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת
 שנואה וילדו לו בנים האהובה והשנואה והיה הבן
 הבכור לשנואה, והיה ביום הנחילו את בניו את
 אשר יהיה לו לא יוכל לבכר את בן האהובה על
 פני בן השנואה הבכור (כא טו-טז)

בת עין

רבי אברהם דב מאברקטש זיע"א
 גם בעניני עולם הזה צריך אהבת ה'
 ויראתו ולא להחליפם בגשמיות
 הנה ידוע שעקר בריאת העולם היתה 'בראשית'
 (בראשית א א) בשביל ישראל ובשביל היראה
 שנקראו ראשית, פרוש ש'ישראל יעבדו את
 ה' ביראה ואהבה, שהם העקר ושגשג בתורה
 ומצות שיהיה ביראה ואהבה, והם נקראים
 אבות לגבי תורה ומצות כידוע.
 וגם שהאדם שהוא בשר ודם, ומכרח לעסק
 בדרך ארץ, במשא ומתן או מלאכה
 בכדי להמציא פרנסתו וחי גופו הגשמי,
 צריך גם בן לדבוק מחשבתו בשעת עסקו
 בהם ביראה ואהבה לה', כמאמר הכתוב
 (משלי ג ו) 'בכל דרכיך דעהו'. ובהזדמנות
 היראה יסור מרע שלא לעבד על מצות לא
 תעשה, ומצד האהבה קיים מצות עשה בעסקו
 במשא ומתן או מלאכה. וזהו שלא ימיר
 בחינת אהבה וחיפצה וחסוקה שיש לו לה',
 להמשיך לבבו לאהב עסקיו שבעניני העולם
 הזה הגשמיים, כמאמר הכתוב (ויקרא כו י) 'לא
 ימיר בהמה בבהמה', רצה לומר שלא ימיר
 בחינת בהמת הקדש שיש לו, שהיא אהבה
 ויראה לה', וימשיך לבו לאהבה החיצונית,
 שהיא בחינת בהמת חליץ, שהוא בעניני עולם
 הזה בעסקיו בגשמיות.

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוה זי"ע"א

אין דבקות ותאוות משמשות יחד

שְׁמַעְתִּי מְאֹדוֹנִי מוֹרֵי וְרַבֵּי הֶרֶב הַקְּדוֹשׁ מוֹרְנוּ
הֶרֶב שְׁלוֹם זְלַח"ה מְבַעֲלָא, שְׁפָרַשׁ
הַחֲרוֹז שְׂיֶסֶד מֵהַר"מ אֶלְשִׁיף זְלַח"ה בְּתַקוּן
חֲצוֹת וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, 'מִי הָאִישׁ הַחֲפֵץ חַיִּים וְאִיךָ
אוֹכֵל יִטַּעַם לוֹ, אוֹהֵב יָמִים לְרֵאוֹת טוֹב וּלְבַקֵּר
בְּהִיכְלוֹ, וְהַאֲלָקִים יִרְאֶה לוֹ לְשִׁכֵּן בְּאֶהְלוֹ,
מִבְּלִי לוֹ אֲשֶׁר לֹא עֲמַל בּוֹ וְלֹא גָדְלוֹ'. שֶׁהוּא
כְּמִתְמִיחַ אֶת עֲצָמוֹ, 'מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר חֲפֵץ חַיִּי'
עוֹלָם הֵנָּה, לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁמַחַת וּלְבַקֵּר
בְּהִיכְלוֹ, לְהִיּוֹת לוֹ דִּירוֹת נְאִים וּמִתְקַנְיָם הַכֹּל
עַל מְכוֹנוֹ, וְהַאֲלָקִים יִרְאֶה לוֹ לְשִׁכֵּן בְּאֶהְלוֹ,
שְׂרוּצָה גַם דְּבָקוּת, 'מִבְּלִי לוֹ', שְׂאִין מְגִיעַ
לוֹ זֹאת, 'אֲשֶׁר לֹא עֲמַל בּוֹ', שְׁלֹא עֲמַל וְלֹא
עָבַד עַל זֹאת לְהַכְנִיעַ גּוֹפּוֹ וְחִמְרוֹ כְּדֵי שְׂיִהְיֶה
לוֹ דְּבָקוּת, 'וְלֹא גָדְלוֹ', שְׁלֹא נִתְגַּדֵּל בְּזֶה, כִּי
אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַנְיַת אֶלָּא בְּמִי שְׂמִמִּית עֲצָמוֹ
עָלֶיהָ כְּמֵאמַר חַו"ל (בַּרְכוּת ט:ג) עַל 'זֹאת הַתּוֹרָה'
(כַּמְדַּבֵּר י"ט י"ד), עַד כָּאֵן דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים.

הַעֲקָר בַּיּוֹם הַדִּין מֵה שֶׁהִיָּה אֲצִלוֹ עֲקָר
בְּחַיֵּיו

וְנִהוּ שְׂאֵמֵר 'כִּי תִהְיֶינָּה לְאִישׁ שְׂתֵי נָשִׁים הָאֶחָת
אֲהוּבָה וְאֶחָת שְׂנוּאָה', ה'אֲהוּבָה' הִיא
הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְהַשְּׂנוּאָה הִיא הַמַּדּוֹת רְעוּת
וְתַאֲוֹת רְעוּת. וְיִלְדוּ לוֹ בְּנִים הָאֲהוּבָה וְשְׂנוּאָה'
— שֶׁהוּא מְעַרְבֵּ טוֹב וְרַע חַס וְשְׁלוֹם. וְהִיָּה
בֶּן הַבְּכוֹר לְשְׂנוּאָה' — שֶׁהוּא כְּרוּף יוֹתֵר אַחֵר
הַתַּאֲוֹת וּמַדּוֹת רְעוּת. וְהִיָּה בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת
בְּנָיו' — הֵינּוּ כְּשִׁנְיָגִיעַ קִצּוֹ לְהַפְרֵעַ עַל מַעֲשָׂיו
שֶׁעָשָׂה בְּעוֹלָם הֵזֶה, 'לֹא יִיכַל לְכַבֵּר אֶת בֶּן
הָאֲהוּבָה' — לֹא יִיכַל אֶז לְכַבֵּר וְלִחְשֵׁב לְעַקְר
הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעָשָׂה, 'עַל פְּנֵי בֶּן הַשְּׂנוּאָה
הַבְּכֹר' — כֹּל זֶמֶן שְׁלֹא תִקֵּן הַמַּדּוֹת רְעוּת
וְתַאֲוֹת רְעוּת שִׁישׁ בּוֹ יוֹתֵר. 'כִּי אֶת הַבְּכֹר
בֶּן הַשְּׂנוּאָה יִכֹּר לְתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכָל אֲשֶׁר
יִמְצָא לוֹ כִּי הוּא רְאשִׁית אָנוּ לוֹ מִשְׁפָּט
הַבְּכֹרָה' — כִּינֵּן שֶׁעָשָׂה מַעֲשִׂים רְעִים יוֹתֵר

לְהַצִּיל עֲשׂוֹק מִיַּד עוֹשֵׂקוֹ, וְגַם שֶׁהִנְיֻצוּת
הֵם בְּאִים מִמָּקוֹם גְּבוּהָ יוֹתֵר. וְעַל זֶה נִקְרָאִים
בְּכוֹר בְּשֵׁרֶשׁ. וְכִשְׂנוּאָה הָאֶדָם לְהַעֲלוֹת אֵלוֹ
הִנְיֻצוּת קְדוּשִׁים שְׂנוּקְרָאִים בְּכוֹר, חֲשׁוֹב אֲצֵל
הַקְּדוֹשׁ כְּרוּף הוּא בְּיוֹתֵר. שְׂנוּקָה לְזֶה. אָמֵן,
כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן:

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זי"ע"א

ישמר עצמו מאד מכל מחשבה זרה
ובכך יזכה לקיים המצוות בשלמות
'כִּי תִהְיֶינָּה לְאִישׁ שְׂתֵי נָשִׁים כּו' וְהִיָּה הַבֶּן
הַבְּכֹר לְשְׂנוּאָה' (כ"א טו). לְכַאֲרָה מֵלֵת
'וְהִיָּה', אֵינוּ מְדַקְדָּק שֶׁהוּא לְשׁוֹן וְדַאי וְהַכִּי
הוּי לִיָּה לְמִימֵר וְאֵם יִהְיֶה הַבֶּן הַבְּכֹר כּו'.
וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ, דִּהְיָה הַמַּחְשְׁבָה נִקְרָאת אֲשֶׁה,
שֶׁהַמַּחְשְׁבָה מוֹלִיד אֶת הַמַּעֲשֵׂה. וְהִנֵּה יֵשׁ שְׂתֵי
מַחְשְׁבוֹת, אַחַת הִיא מַחְשְׁבָה הַקְּדוּשָׁה, וְאַחַת
הִיא מַחְשְׁבָה זְרָה. וְאָמַר הַכְּתוּב 'כִּי יִהְיֶה
לְאִישׁ שְׂתֵי נָשִׁים', שְׂיִהְיֶה מְעַרְבֵּ טוֹב וְרַע
מַחְשְׁבָה קְדוּשָׁה וּמַחְשְׁבָה זְרָה, וְזֶהוּ 'אַחַת
אֲהוּבָה וְאַחַת שְׂנוּאָה'.

וְאָמַר הַכְּתוּב וְהִיָּה הַבֶּן הַבְּכֹר לְשְׂנוּאָה', רְצָה
לִוְמַר שֶׁזֶה הוּא בְּנוֹדַי שֶׁהַבֶּן הַגּוֹלֵד
מֵהַשְּׂנוּאָה, דִּהְיָנוּ הַמַּעֲשֵׂה הַבָּאָה מֵהַמַּחְשְׁבָה
זְרָה שֶׁזֶה נִקְרָא בֶּן, הוּא יִהְיֶה הַבְּכוֹר שְׂיִדּוֹ
עַל הַעֲלִיָּוָה. וְהִיָּה בְּיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת בְּנָיו,
פְּרוּשׁ כְּשִׁנְיָגִיעַ יוֹם שְׂיִנְחִיל אֶת בְּנָיו הֵם
הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים לְהַעֲלוֹתָם לַד', 'לֹא יִיכַל לְכַבֵּר
אֶת בֶּן אֲהוּבָה עַל פְּנֵי בֶּן הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר',
לְכַבֵּר הוּא מִלְשׁוֹן בְּכוֹרִים, דִּהְיָנוּ שְׁלֹא יִיכַל
לַעֲשׂוֹת שׁוֹם מְצוּהָ בְּשִׁלְמוֹת עַל פְּנֵי בֶּן
הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר, מִחֲמַת שֶׁבֶן הַשְּׂנוּאָה הוּא
הַבְּכֹר, לְכֵן שְׂמַר עֲצָמָהּ בְּמַאֲד מַאֲד וְקִדְשׁ
וְטַהַר עֲצָמָהּ לְזַכֵּךְ אֶת מַחְשְׁבָתָהּ כְּדֵי שֶׁתּוֹכֵל
לַעֲשׂוֹת מְצוּהָ בְּשִׁלְמוֹת וְקַל לְהִבְיֵן:

כי תהיין לאיש שתי נשים וגו' וילדו לו בנים האהובה והשנואה והיה הבן הבכור לשניאָה. והיה ביום הנחילו וגו' לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה וגו' כי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה. כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אתו ולא ישמע אליהם. ותקשו בו אביו ואמו והוציאו אתו אל זקני עירו וגו' בגנו זה סורר ומרה וגו' ורגמהו כל אנשי עירו כאבנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו (כא טו-כא)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בגלות נראה שהקדוש ברוך הוא אוהב את האמות ובאמת אוהב את ישראל

אָפְשֵׁר לרמז אלו הפסוקים על הקדוש ברוך הוא וישראל ואמות העולם. 'כי תהיין לאיש', הוא הקדוש ברוך הוא הנקרא 'איש', שְׁנָאָמֵר (שמות טו א) 'ה' איש מלחמה'. 'שתי נשים', הם עדת ישראל ועדה רעה של אמות העולם. 'האחת אהובה', הם אמות העולם הנראים כאהובים בגלות, לפי שהם בשלילה וישראל כבושים תחת ידם ומשעבדים אותם כרצונם, והרואה אומר אלה הם העם שאוהב ה'.

והנה 'האחת אהובה' עם האותיות גימטריא 'בגלות', לרמז מה שאמרנו, דאֶהְבֵּה הזאת של אמות העולם נראית בגלות. 'והאחת שנואה', הם ישראל הנקראים שנואים בגלות. 'וילדו לו בנים', דהיננו יש בנים רבים בעדת ישראל ויש בנים רבים באמות העולם. אי נמי, שְׁתֵּי נָשִׁים קורא לסטרא אחרת של מעלה ולסטרא דקדושה, הם הנקראים 'שתי נשים', האחת אהובה' היא הסטרא אחרת הנראית כאהובה בגלות כְּאָמֵר, 'והאחת שנואה' היא סטרא דקדושה שְׁנֵי נָשִׁים כשנואה בגלות. 'וילדו לו בנים האהובה והשנואה', דהיננו דמסטרא אחרת יצאו אמות העולם, ומסטרא דקדושה יצאו בני ישראל. 'והיה הבן הבכור לשניאָה', דהיננו דהקדוש ברוך הוא קרא

ממעשים טובים. יהי רצון שנוזקה לתשובה שלמה, ושיהיה לנו במה לעמר ביום הדין לפני הבורא תברוך שמו וישפיע לנו כל טוב אמן:

אמרי יוסף

רבי יוסף מאיר מספינקא זיע"א

הדרך המבחרת בעבודת הבורא כפיית המדות הרעות

ידוע כי יש ב' דרכים לעבודת השי"ת, הדרך הא' ללכת בדרך התורה ולעשות רק טוב ולעבד השי"ת במדות הטובות, ודרך הב' הוא לעבוד את השי"ת גם במדות הרעות, דהיננו פעם וירציחה וכדומה, פנודע מסה"ק. וכמו שנודע מהצדיק הקדוש ר' משה ליב מסאסוב זלה"ה שאמר, דאף במדת אפיקורסות צריכין לעבוד השי"ת, דהיננו אם נראה עני שהוא רעב לאכול, לא יאמר שיש לו בשחון, שבודאי אף אם הוא לא יתן לו לאכול לא יעזוב אותו השי"ת וינדמן לו לאכול, לא יאמר כף, רק אז צריך להשתמש במדות אפיקורסות, ולומר שאם הוא לא יתן לו לאכול ימות ברעב וכדומה בזה. כללו של דבר כל המדות רעות צריך האדם להביאם אל הקדושה, ולעבד עמהם את השי"ת.

והנה ידוע מספה"ק שהדרך הב' הוא יותר חשוב לפני השי"ת, פנודע מהצדיק הקדוש ר' גער זצללה"ה שנה הוא סוד אתקשטת בקשוטין דלא הוו. וכל זה נוכל לרמז באן בפסוק, 'כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה' הינו הדרך הא' נקרא 'אהובה' שעובד השי"ת במדות האהובות לפני השי"ת, 'והאחת שנואה' הינו הדרך הב' הנקרא 'שנואה', על פי עובד השי"ת גם במדות השנואות לפניו. 'והיה הבן הבכור לשניאָה', הינו כי הדרך הב' הוא יותר חשוב לפני השי"ת:

הקדוש ברוך הוא נמלך בבית דינו
לָבַן ביום הדין ותפשו בו אביו ואמו והוציאו
 אתו אל זקני עירו ואל שער מקמו,
 שהקדוש ברוך הוא אינו עושה דין עד שנמלך
 בבית דין של מעלה ואומרים לו יפה דנת
 יפה חיבתך. וכשם שיש בית דין מסטרא
 דקדושה כך יש בית דין מסטרא אחרא, וכלם
 מתקבצים ומודים לדינו של הקדוש ברוך
 הוא. וזהו שאמר 'אל זקני עירו ואל שער
 מקמו', הם הבית דין של סטרא אחרא, כדי
 שיודו על משפט בנם הסורר והמורה.

גם לעתיד לבוא אין האמות רוצים
 בקיום המצוות

וְאָמְרוּ אל זקני עירו, הם הנזכרים, 'בגנו
 זה סורר ומרה', דהינו כל ימיו סורר
 ומרה, אינו מטה און לשמע דברינו. וגם
 עכשו שהוא יום דין ועמד על אמתת הענין,
 לא רצה לחזר ולקבל עליו על מצות, כפי
 מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ו ג.)
 דלעתיד לבוא ביום הדין, כשהקדוש ברוך
 הוא רוצה לשלם שכר לישראל ולאבד אמות
 העולם, טוענים אמות העולם, גם עכשו תן
 לנו תורה ומצות ונקים אותם. אומר להם
 הקדוש ברוך הוא, הא לכם מצוה קטנה, צאו
 וקנימו אותה כמו שהיו ישראל מקנימים אותה
 בכל שנה ושנה, והיא מצות ספה. מיד כל
 אחד ואחד יוצא ועושה ספתו, וכשהשמש
 מכה אותם מיד כל אחד סותר ספתו ויוצא.
 מיד הקדוש ברוך הוא מלעיג עליהם ואומר
 להם, ראו שוטים, ומה מצוה קלה שאין בה
 חסרון כיס ולא יסורין של מיתה לא יכלתם
 לפי שעה לעמד בה, בני שהיו כל יום ויום
 מוסרים עצמם להריגה על קדשת שמי, כמו
 שנאמר (תהלים מד כג) 'כי עליך הרגנו כל היום',
 אתם רוצים לטל שכר כמותם. אז באותה
 שעה נחתם גזר דינם של אמות העולם לכליון
 וחרץ. יצא לנו מזה, דאמות העולם אפלו
 ביום הדין כשיראים שפלתה אליהם הרעה,
 אפלו הכי אינם יכולים לקים מצות. וזהו
 שאמר בלשון הזה 'איננו שמע בקלנו, לשון

לישראל 'בני בכרי', דפשוט מזה דזהו הדין
 הקריב.

ישראל הם הדין הבכור ויזכו לעולם
 הבא

וְהָיָה ביום הנחילו את בניו, דהינו כשיגיע
 הקץ, או בעולם הבא בגן עדן, כשירצה
 לתן לבנים מה שראוי לתן להם, דאותו הזמן
 של הקץ או של גן עדן הוא תכלית זמן
 המתנה שיתן להם, וזהו 'את אשר יהיה לו',
 דהינו אשר יהיה לו בדעתו לתן להם, אז
 באותו זמן 'לא יוכל לבכר את בן האהובה'
 שהם אמות העולם שניאים כאהובים בגלות
 כאמור, מן הדין לא יוכל לבכר אותם, כי
 לישראל קרא 'בני בכרי', ומן הדין הבכור
 נוטל פי שנים כפתוב בתורה. וזהו שאמר
 'כי את הבכור' שהוא ישראל 'בן השנואה',
 שנואית כשנואה בגלות, לזה 'כיר לתת לו'
 פי שנים בכל אשר ימצא לו לתן להם,
 מטעם 'כי הוא ראשית אנו', הוא תחלת
 הקדושה ועליו קרא הקדוש ברוך הוא שמו,
 לכן 'לו משפט הבכרה'.

לאמות העולם אין חלק לעולם הבא
 בגלל מעשיהם

וְאִלֹּהֵי תֹאמַר, אם בן לפי דין זה נמצא ישראל
 נוטלים שני חלקים ואמות העולם חלק,
 לזה אמר אל תחשב בן, ראה מה קתיב
 אחריו, 'כי יהיה לאיש' הוא הקדוש ברוך
 הוא, 'בן סורר ומורה' הם אמות העולם,
 'איננו שמע בקול אביו' הוא הקדוש ברוך
 הוא, 'ובקול אמו' היא שכנינתא עלאה, ויסרו
 אתו ולא ישמע אליהם, שהרי אמות העולם
 בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו אלמלא
 הקדוש ברוך הוא מצילנו מדם, ועל לא
 חמס קמים עלינו בכל דור ודור, מתגרים בנו
 בגופנו ובקמנונו, והקדוש ברוך הוא מביא
 עליהם יסורים מתמת שהם מתגרים בנו,
 כמו שעשה לפרעה וסנחריב והמן וכיוצא,
 ואפלו הכי אינם שבים לאחור ואינם שומעים
 לדברי ה' לבלתי התגרות בנחלתו, וזהו ולא
 ישמע אליהם'.

ואומרו 'נדחים' - על דרך אומרו (לעיל ד ט)
 'ונדחת והשתחית להם וגו'', שהעובר
 פי ה' 'קרא נדח, ויצו ה' לבל יתעלם אלא
 ישיבם לאחיו הוא אלהי עולם, וכפל לומר
 'השב תשיבם', נחפז כי מתחלה ישיבם לדרך
 הטוב, וקנה יתקרו אלא אביהם שבשמים,
 והוא אומרו 'תשיבם אל אחיך'.

ואומרו 'ואם לא קרוב אחיך וגו' - בנה
 העיר פי הוא מדבר על זמן גלות
 האחרון פי לא קרוב, כדרך אומרו (במדבר כו
 י) 'אשוננו ולא קרוב', עוד לו 'ולא ידעתו'
 - שנסתם תקן, ואין יודע מתי קץ הפלאות,
 וזה נסוב הרקת הלכות מהאמונה ונשני
 רגל פאשר עינינו רואות בדרות הללו, עם
 כל זה יצו ה' 'ואספתו אל תוף ביתך' -
 זה בית המדרש, וילמדהו אורחות חיים ודרך
 ישכן אור, לבל יטה מני ארץ, ולא ימצאהו
 אויבו במחשבות וטענות פונבות, פי אור תורה
 תצילהו. וזה יהיה עד שיתרצה ה' וינדרשהו,
 והוא אומרו 'עד דרש אחיך אתו והשבתו
 לו', פרוש מעלה עליו הפתוב פאלו הוא
 משיבו מני אויבו.

או ירצה שצריך הקכם להשתדל עם בני
 ישראל בכת התורה והמסור עד יום
 פקודה שירש ה' נשמתו, ואז הרוח תשוב
 אל האלהים. ודקדק לומר יתשבתו לו, שאם
 מצדו קרסוליו לא תשוב הנפש אל האלהים
 ותלך להרפות:

לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת
 אשה (כב ה)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוה זיע"א

בעל מחשבות רעות מתגלגל באשה
לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר
 שמלת אשה'. קשה למה שנה הפתוב

הנה, כלומר, אפלו עכשו שנתחייבו בדין איננו
 שמע בקלנו, והטעם, מפני שסורו רע והרגלו
 להיות 'זולל וסבא'.

לעתיד לבוא יתבטל כל הרע
באותה שעה אפלו בית דין שמצדו מודים
 ואומרים יפה דנת, יפה חיבת. לפיכך
 'ורגמהו כל אנשי עירו באבנים ומת', וגם
 כל הסטרא אחרא מתבערת ומתבטלת, כמו
 שנאמר (ישעיה כה ח) 'בלע המות לגח'. וזהו
 שאמר 'ובערת הרע מקרבך', הינו כל סטרא
 רע, העליונים והתחתונים, ולא ישאר כי
 אם ישראל לבדם, והם הזוכים ונוחלים השני
 עולמות, עולם הזה ועולם הבא, וזהו שאמר
 יכל ישראל שמעו ויראו:

לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים
 והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיד, ואם לא
 קרוב אחיד אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוף
 ביתך והיה עמך עד דרש אחיד אתו והשבתו לו

(כב א-ב)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

על הצדיקים להוכיח את הנדחים
 והתועים מדרך הטוב ולהשיבם לאביהם
 שבשמים

פרישה זו באה לרמוז בפרטות חיוב התוכחות
 שצריכין בני אל הי צדיקי עולם
 לעשות לעם ה', והן אלה צדיקים קראו לצד
 מעלתם אחים, כמו שהעירותך (ראה ויקרא יט
 י) שכנוי זה הוא מדרגה היותר מעלה שבכל
 פנויים אשר תכנו בהם חידוי עם. ואותם
 צנה ה', פי תראה את שור' - אלה הם בני
 אדם שנמשלו פכהמות והם צאן קדשים, וליזה
 קראם שור ושה. 'אחיד' שהוא הקדוש ברוך
 הוא, ויחס לו שם זה להעיר אל מי מקדושו
 הוא מצנה, שהם הצדיקים, כמו שפכתבנו.

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטשרנוביל זיע"א

כאשר אנשים מצערים אותו ובין שיש עליו דינים והעצה היא שלא להרהר מדוע יש לו מצרים

כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֲדָשׁ וְעִשִׂיתָ מַעֲקֵה לַגִּגְדָּ' גו'.
הנה איתא בגמרא דגיטין (ו) שלח ליה למר עוקבא בני אדם הקמים וכו', שרטט וכתב ליה 'דום לה' והתחולל לו' והוא פיל איתן תללים כו'. הענין הוא כי מה שלפעמים מצערים בני אדם לאחד, הוא מתמת הדינים שיש עליו למעלה ומתלבשים בבגני אדם למטה לצער אותו, כאמור על פסוק 'ה' לי בעזרי ואני אראה בשנאי' (תהלים קיח ז), פרוש כי הוא לעזר מה שמתלבשים הדינים למטה בבגני אדם, כי מזה יוכל לראות מה שלמעלה גם כן כד, ר"ל 'ואני אראה למעלה, כשנאי' פרוש על ידי שונאים שלמטה.

וְהִתְפַּנְנָה לְזֶה לְהַעֲלוֹת אֶת עֲצָמוֹ לְבַחֲנֵינָת עוֹלָם הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁשָּׁם אֵין דִּינִים,
כמו שכתוב (שם ה ה) 'לא גרך רע', והינו על ידי ששוקת ומקבל את הבא עליו תחיל ודומם, ומעלה את מחשבתו כמו שכתוב 'דום לה' וגו', פרוש שיעלה את הדומיה דהינו המחשבה לה, ואז פלו תללים, פרוש הדינים נופלים על ידי דבקות מחשבתו לה. וכמו שהגג הוא עקר הבית, כך המחשבה העקר באדם וסוככת עליו, כי על ידי המחשבה נשמר האדם ויודע להתישב את עצמו פנודע, לכן נקרא המחשבה בשם גג.

וְהִגָּה כְּשֶׁאָדָם בּוֹנֶה בַּיִת מַחְעוֹרְרִים הַדִּינִים,
ובפרט בחוץ לארץ, כי הן מלאים כל חללי דעלמא פנודע והוא מצמצם את גבולן. לכן אמרה התורה 'כי תבנה בית חדש ועשית' הוא מלשון תקון, 'מעקה' מלשון מעיקים, המעיקים לה תתקנם על ידי שתדבק את עצמך למעלה למקום המחשבה דהינו 'לגגד' כאמור, ואז אם תדבק את מחשבתך בבוא ברוך הוא, אז 'כי פל הנפל' ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ספרי) שראוי לפול, כי הדינים

הלשון, הנה לו לכתב 'לא תלבש אשה שמלת גבר' כמו שכתוב אחר כך ולא ילבש גבר שמלת אשה. ושמעתי בשם הרב הגאון מופת הדור הצדיק מורנו הרב נתן אדלר זלה"ה, דידוע מספרים הקדושים מי שהוא הולך במחשבות של זנות חס ושלום, הוא מתגלגל אחר כך באשה. על כן אמר הכתוב לא יהיה כלי גבר על אשה, 'כלי' הוא לשון מחשבה מלשון 'נכליהם' (במדבר כה יח), או מלשון 'ויתנכלו' (בראשית לו יח), שלא יהיה מחשבותיו של גבר על אשה, על ידי זה ינצל ולא ילבש גבר שמלת אשה' – שלא יצטרף להתגלגל באשה:

כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֲדָשׁ וְעִשִׂיתָ מַעֲקֵה לַגִּגְדָּ וְלֹא תִשִּׂים דַּמִּים בְּבִיתְךָ כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמּוֹנוֹ (כב ה)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

כאשר באה שמחה בלבנו יכניסנה בתוך ותפלה

'כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֲדָשׁ וְעִשִׂיתָ מַעֲקֵה לַגִּגְדָּ' (כב ה). הפלל הוא, כשמגיע לאדם איזה שמחה מהבורא ברוך הוא, אזי יראה לבר דבורים, להביא השמחה באותיות בתורה ובתפלה ושריות ותשבחות, בכדי לדבק השמחה למעלה בבורא ברוך הוא. וזהו הרמז 'כי תבנה בית חדש', כשמגיע לה שמחה חדשה, 'ועשית מעקה', לעלות השמחה למעלה על ידי אותיות כנ"ל. וזהו 'מעקה', כי המעקה יבנה למעלה למעלה. וזהו הרמז 'לגגד', כדי להביא השמחה באותיות. וידוע כי כח המנענע בכל האותיות הוא השם הוי"ה ברוך הוא, הרצון באותיות משם הוי"ה, וזהו גג"ך גימטריא כ"ו:

כִּאלוֹ עוֹמֵד בְּכָל יוֹם עַל הַר סִינַי וּמִקְבַּל הַתּוֹרָה, וְנִמְצָא מְדַמָּה עֲצָמוֹ לַהַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא גַם כֵּן בְּחִדּוּשׁ בְּכָל יוֹם.

וְנִדְחוּ (משלי כח ט) 'מִסִּיר אֲנֹנִי מִשְׁמַע תּוֹרָה', דְּהֵינּוּ שְׂאִין מִחֲשַׁבְתּוֹ וְכֹה וְטַהוֹרָה לְחֶשֶׁב זֹאת בְּכָל יוֹם כִּאלוֹ שׁוֹמֵעַ הַתּוֹרָה מִסִּינַי. גַּם תְּפִלְתּוֹ תּוֹעֵבָה, מִחֲמַת שְׁתַּפְּלִתּוֹ מִטְּרַפֵּת וּמַעֲרַבֵת בְּמַחֲשָׁבוֹת נְרוֹת, רַק צָרִיךְ שִׁיְהֵא מִחֲשַׁבְתּוֹ תְּמִיד כִּאלוֹ הַיּוֹם שׁוֹמֵעַ וּמִקְבַּל הַתּוֹרָה, וְעַל יְדֵי זֶה יְכוּל לְקַבֵּל הַשְּׁפָעוֹת הַטּוֹב שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם. דְּהֵנָּה כְּתִיב (בראשית א לא) 'יוֹם הַשְּׁשִׁי, וַיִּרְשׁוּ חַז"ל (שבת פח.) 'הַשְּׁשִׁי' הַיְדוּעַ, מְלַמֵּד שֶׁהַתְּנָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית עַל מְנַת שִׁיְקַבְּלוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בְּשִׁשִּׁי בְּסִינַי. וְנִמְצָא כִּשְׂאֵדָם חוֹשֵׁב וּמְדַמָּה לְעֲצָמוֹ כִּאלוֹ הַיּוֹם שׁוֹמֵעַ הַתּוֹרָה, הַנּוֹי לִיָּה כִּאלוֹ הַיּוֹם נִבְרָא הָעוֹלָם וְאִזּוֹ הַשְּׂגִיחַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיּוֹת טוֹב, וְנִמְצָא בְּכָל יוֹם הַצַּדִּיק מְמַשֵּׁף הַטּוֹב הַהוּא. וְנִדְחוּ (תנייניא יב.) רָאָה שְׂאִין רְשָׁעִים כְּדָאֵי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹר, וּגְגִזּוּ לְצַדִּיקִים לְעֲתִיד לְבֵא. וַיְכַבֵּר דְּקָדְקוּ קַדְמוֹנִים לְהַבִּין בְּאֵיזוֹ מְקוֹם גּוֹנְזוּ הַשֵּׁם: תִּבְרַךְ אֶת הָאוֹר, וְהֵלֵא הָאוֹר הָיָה מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ וְהִיכַן גּוֹנְזוּ.

אָף אֶפְשָׁר לומר על פי הַדְּבָרִים הַנּוֹצְרִים לְעֵיל, דְּהֵנָּה הַשֵּׁם יִתְבְּרַךְ הַשְּׂגִיחַ בְּרֵאשִׁיתוֹ עַל הָאוֹר כְּדֵי לְהִיּוֹת טוֹב כְּנ"ל, וְנִמְצָא גַם הַרְשָׁעִים יִהְיֶה לָהֶם הַנֶּאֱדָה מִהַטּוֹב הַהוּא, מֵהַ עֲשֵׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְגִנְזוּ אֶת הַטּוֹב בְּאוֹר לְצַדִּיקִים לְעֲתִיד לְבֵא, דְּהֵינּוּ בְּכָל עַת שִׁיְצַטְרְכוּ יִהְיֶה עֲתִיד וּמִזְמָן לָהֶם הַטּוֹב כְּנ"ל, שֶׁמְחַדֵּשׁ עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם חֲסִדִּים, עַל יְדֵי מִחֲשַׁבְתָּם הַטַּהוֹרָה שֶׁמְחַשְּׁבִים בְּכָל יוֹם כִּאלוֹ שׁוֹמְעִים הַתּוֹרָה בְּסִינַי. וְנִדְחוּ 'כִּי תִבְנֶה בֵּית הַדָּשׁ', רְצָה לומר צָרִיךְ אַתָּה שִׁיְהִיָּה דְּבָרֵי תּוֹרָה תְּדַשִּׁים עֲלֶיךָ כְּנ"ל, וְעֲשִׂיתָ מַעֲקָה לְגַגְךָ, בְּרוּשׁ וְצָרִיךְ אַתָּה שֶׁתַּעֲמִיק וְתַשְׁפִּיל אֶת גְּבוּהוֹתָךְ מַעֲקָה לְשׁוֹן (תהלים קל א) 'מִמַּעַמְקִים קָרְאתִיד' כו', וְגַם רְמַז לְגֵאוֹת כְּמוֹ הַגַּג שְׁהוּא גְבוּהָ, וְכִשְׂשִׁפִיל אֶת עֲצָמוֹ, אִזּוֹ בְּנֶה בֵּיתוֹ בְּצַדִּק וְהִבִּין:

ראויים לפול מזו? מי בראשית פנודע, רצה לומר שִׁפְלוּ הַיְדִינִים מִמֶּךָ וְהִבִּין:

נַעַם אֱלִימֶלֶךְ

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

בְּכָל יוֹם יִלְמַד בְּהַתְּחַדְּשׁוֹת וַיְדַמָּה בְּדַעְתּוֹ עוֹמֵד הַיּוֹם עַל הַר סִינַי וּמִקְבַּל הַתּוֹרָה, וַיִּזְכֶּה לְאוֹר הַגְּגִזּוּ בַתּוֹרָה

'כִּי תִבְנֶה בֵּית הַדָּשׁ וְעֲשִׂיתָ מַעֲקָה לְגַגְךָ'. וּמִתְחִילָה נִבְאָר הַפְּסוּק (בראשית א ד) 'וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב'. הֵנָּה לְכַאוֹרָה הַמְשַׁמְעוֹת אַחַר שֶׁנִּתְּנָה הָאוֹר, רָאָה הַשֵּׁם יִתְבְּרַךְ אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, וְחִלִּילָה לְחֶשֶׁב וְלומר עַל הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא הָאֶחָד הַפְּשוּט הָאֲמִתִּי בְּלִי שׁוּם הַשְּׁתַּנּוּת, לומר שֶׁמִּתְחִלָּה לֹא רָאָה וְעָלְשׁוּ רָאָה כִּי טוֹב. אָמַנְם כִּי כֵן הָאֲמִתִּי שֶׁהַשְּׂגִיחַתּוֹ וְרֵאשִׁיתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיּוֹת כַּל דְּבָר בְּטוֹב, וְכַל מְקוֹם שֶׁהוּא מְשַׁגִּיחַ הוּא לְמַעַן הִיּוֹת בְּדָבָר בְּטוֹב וּבִשְׁלֵמוֹת. וְנִדְחוּ 'וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר', דְּהֵינּוּ שֶׁהַשְּׂגִיחַ עֲלָיו בְּעֵין הַשְּׂגִיחַתּוֹ. 'כִּי טוֹב', לְמַעַן הִיּוֹת טוֹב. וְזֶה הוּא שְׂאֵנוֹ אוֹמְרִים בְּכַרְכַּת קְרִיאַת שְׁמַע וּבְטוֹבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, רְצָה לומר בְּאוֹתוֹ טוֹב שֶׁהַשְּׂגִיחַ עַל הָאוֹר מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, דְּהֵינּוּ בְּכָל יוֹם מְחַדֵּשׁ עֲלֵינוּ יִשְׂרָאֵל רַחֲמִים וְחֲסִדִּים וְכָל טוֹב, כְּאָמֹר (תהלים קלו ו) 'לְעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדִלִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ, דְּהֵינּוּ שֶׁעֲשֵׂה אֶת הָאוֹר לְמַעַן יִהְיֶה לְעוֹלָם חֲסִדוֹ, כִּי בְּכָל יוֹם מְחַדֵּשׁ עֲלֵינוּ חֲסִדִּים. וְנִמְצָא רֵאשִׁיתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבְּרַךְ בְּהָאוֹר, הָיָה כְּדֵי לְהַשְׁפִּיעַ כַּל טוֹב לְיִשְׂרָאֵל. וְאֲנַחְנוּ הַמְּקַבְּלִים אֶת הַטּוֹב צָרִיכִין גַּם כֵּן לְהִיּוֹתָנוּ דוֹמִים לְהַשֵּׁם יִתְבְּרַךְ בְּרוּךְ הוּא לְקַבֵּל אֶת הַטּוֹב עַל יְדֵי הַרְאָיָה, וְאָמַנְם זֹאת בְּלִתִּי אֶפְשָׁר רַק עַל יְדֵי הַשְּׂמִיעָה, דְּהֵינּוּ כְּמֵאֲמַר הַכְּתוּב (ברכים ו ח) 'אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֵּךְ הַיּוֹם', וּפְרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ (עי' פס"ז פ"ח פ"ח ו' ו' ח) שִׁיְהִי דְּבָרֵי תּוֹרָה בְּעֵינֶיךָ כְּחַדְּשִׁים

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

כל אדם מישראל שעובד ה' בכל יום הוא בונה את ירושלים ובית המקדש 'כי תבנה בית ה' ויעשית מצעה לגגך' וגו'. על פי מה שפירשתי ויבנה אותה בקרוב ב'מינינו בנין עולם, ש'בונה ירושלים ה' (תהלים קמו ב) ובמה בונה אותה, ב'מינינו' על ידי הימים שלנו, ש'בכל יום כשאדם עובד אותו ותבנה שמו, הכל לפי מעשיו בונה את ירושלים ובית המקדש, יש בונה ביום אחד שורה שלמה, ויש מניח למשל לבנה אחת, כן בונה האדם מישראל שעובד ה' בכל יום, עד שיהיה נבנה בשלמות במהרה ב'מינינו. וכן שמעתי מהרב הקדוש מורנו הרב אלימלך זצ"ל, ש'שעשה עלית נשמה ראה שנושאים את כלי הבית המקדש, ואמרו לו שהם אותם הכלים שהוציא הוא מהגלות. ופעם אחת אמר שנפלה בית טמאה אחד בצורה גדולה מאד, ובכל יום עולים אלפי אלפים בעלי מלאכות בנאים לבנות החומה, אבל יש לי שומר טוב, שכשהרב מורנו הרב יצחק מלאנצהוט מתפלל תפילת י"ח מתפלת מנחה מפיל כל מה שבונים, והבנתי דבריו הקדושים, שמפיל זה, שעל ידי תפלתו בונה חומות ירושלים ובית המקדש, ולפי ערך שבונה חומות ירושלים לפי ערך זה מפיל בהבית הזה של טמאה, כי כשהיה קם זה נופל.

וזהו ש'נאמר 'כי תבנה בית ה' קדש' כנ"ל, ש'האדם בונה הבית המקדש שיתחדש לעתיד לבא במהרה ב'מינינו, וצוה לנו התורה הקדושה, ש'כשאתה עוסק בבנין הקדוש, ויעשית מצעה לגגך, לגג וצליה שלך, כשפתעלה בחכמה ושכליות לעולמות עליונים, לבנות הבנין הקדוש, תראה שפתעשה מצעה וגדר סביב בצבדוהך זאת, שלא תראה צבדוהך, ותסתיר מעשיו ולבך, רק צבדוהך יהיה בפנימיות לבך, והצנע לכת עם אלהיך:

גדלים תעשה לך על-ארבע כנפות כסותך אשר תכסה-בה (כ יב)

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

כח מצות ציצית / מעשה מהרה"ק
רבי זושא מאניפולי זיע"א

מספר על הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע, שפעם הגיעו לעירו ג'סות קצין וחי'ליו מצבא ורסי'ה הם חנו ליד המקנה, וחלק מהחילים אף נכנסו לתוכו. כשהגיעה השעה להשתמש במקנה הלך לשם הרבי ר' זושא עם אבן ב'ירו, נעמד מאחורי הבית ונרק האבן לתוכה דרך החלון, האבן פגעה בדיוק בראשו של הקצין שהתחיל לצעק מרב סורים. הרבי ר' זושא ברח מהמקום, והחילים ששמעו צעקות וראו יהודי בורח מן המקום, הבינו ש'ירו במעל והתחילו לרדף אחריו, הרבי ר' זושא ברח עד שפלו כחותיו אז עצר והפנה פניו אל החילים לקח ב'ירו את הציצית וצעק עליהם, רשעים תראו את זה ותיראו מהשם תב'רו, משראו החילים את הציצית נפל עליהם פחד גדול מאד וכרחו מהמקום. אחרי מרחק גדול עצרו החילים, ובעצמם לא הבינו איזה דבר הפיל עליהם פחד גדול כזה וגרם להם לברח מרחק פה גדול. רק עם אמונה כזו שהיתה לרבי ר' זושא, יכולים לצאת ללחם עם ציצית בלבד בלי סכין אחד:

כי בשדה מצאה צעקה הנערה המארשה ואין מושיע לה (כב כז)

שפת אמת

רבי יהודה ליב מגור זיע"א

הצועק להנצל מחטא ושיעו השם תב'רו ואפילו אם אינו יכול לצעק אם מוכן בכל לבו לצעק מתקבלת צעקתו

בפסוק 'צעקה הנערה' כו'. מוכח ש'כל ש'כול, להנצל על ידי צעקה מייחשב רצון,

(תהלים צח ו) 'בְּחֻצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפֵר הִרְעוּ לְפָנַי הַמֶּלֶךְ ד', ' לְשׁוֹן אֶתְנֶה וְרַעוּת. וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב (שם צו יב ו, יג) 'אֲזוּ וְרַנְּנוּ כָּל עַצְי יַעַר לְפָנַי ד' כִּי בָּא לְשָׁפוֹט אֶת הָאָרֶץ', 'עַצְי הַיַּעַר' רָמְזוּ לְעַמֵּי הָאָרֶץ הֵם אֵילָנֵי סָרֵק, גַּם הַמָּה בְּכֻלָּל יִשְׂרָאֵל יִכְנָה, כִּי לֹא יִבְצֵר מִכָּל אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת לוֹ אֵיזָה מַעֲלָה שְׁלֹא נִמְצָא בְּזוּלָתוֹ.

וְזֶה הַרְמֵז בְּפִסּוּק שֶׁהִתְחַלְנֵנוּ 'כִּי תֵצֵא מִחֲנֶה עַל אֵיבִיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע', לְבַל יְדַבֵּר חֵס וְשָׁלוֹם רַע עַל חֲבֵרוֹ, וְלֹא יִרְאֶה כָּלֵל בְּחִסְרוֹנוֹ רַק בְּמַעֲלוֹת חֲבֵרוֹ. וְזֶה שְׁפָתוֹב (שם לר יג-טו) 'מִי הָאִישׁ הַחֲפִיץ חַיִּים', לְבַקֵּשׁ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה כְּתַבְנוּ בְּסִפְרֵי חַיִּים, 'נִצַּר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע', לְבַל יְדַבֵּר עַל חֲבֵרוֹ, 'סוּר מֵרַע וְעֲשֵׂה טוֹב', וְזֶהוּ הַכְּנָה לְיוֹם הַדִּין לְהוֹצִיא מִשְׁפָּטֵינוּ לְאוֹרָה, כִּי אִם הָאָדָם מִחְזִיק אֶת חֲבֵרוֹ בְּחֻזְקַת צְדִיק, אֲזִי גַם אוֹתוֹ יִכְתֹּב בְּסִפְרֵי הַצְּדִיקִים:

וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה. וְאָף שְׁנֵרָאָה לְפַעְמִים שְׂאִינוּ יְכוֹל לְצַעֵק, מִכָּל מְקוֹם אִם הָאָדָם מוֹכֵן לְצַעֵק בְּכָל לְבוֹ עַל זֶה נֶאֱמַר (ישעיה סה כד) 'טָרָם יִקְרָאוּ כו', וְאֶדְרָבָא צְעָקָה זו נִשְׁמַעַת יוֹתֵר. וְחֲזו"ל אָמְרוּ שְׁקוֹל פְּרֻדַּת הַנִּשְׁמָה מִגּוֹף הוֹלֶכֶת מִסוּף הַעוֹלָם כו', וְהַטַּעַם נִרְאֶה כִּינֵן שְׁמָמָן בְּזֶה כָּל כַּחוֹ וְרוּחָה לְצַעֵק וְאִינוּ יְכוֹל, עַל יְדֵי זֶה הַצְּעָקָה הוֹלֶכֶת בְּכָל מְקוֹם. כִּי בְּשִׂיכוֹל לְצַעֵק הַקוֹל פּוֹסֵק, אֶבֶל הַצְּעָקָה שֶׁהוּא בְּכַח וְלֹא נִכְנַס בְּפַעַל, נִשְׁמַעַת בְּכָל מְקוֹם, כִּי הַרְצוֹן לְצַעֵק בְּכָל מְקוֹם. וְכֵן כְּתִיב (חבקוק ב יא) 'אָבֵן מִקִּיר תִּזְעַק כו', אָף שְׁלֹא שִׁיף צְעָקָה, מִכָּל זֶה נִשְׁמַע כִּי הַמָּאֵן בְּדָבָר הוּא נִחְשָׁב לְצַעָקָה כְּנִל. וְרַמְבַּ"ן ז"ל הִקְשָׁה אִם לֹא הִיָּה לְנַעֲרָה שְׂכָל לְצַעֵק לְמָה תָּמוּת. אֶבֶל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן שְׂכָל לְמִי שְׂמוֹכֵן לְצַעָקָה כְּנִל, וְאָף בְּשׂוּדָה נֶאֱמַר 'אִין לְנַעֲרָה חֲטָא מוֹת' מִכָּלֵל שֶׁנִּחְשָׁב לְחֲטָא עַל כָּל פְּנִים מַה שְׁלֹא זָכְתָה לְזֶה:

כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצַבָּא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דְּבַר נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשִׂמַח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקַח (כד ה)

תַּמְאֲרַת שְׁלֹמֹה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

הַהֲכֵנָה לְרֵאשׁ הַשָּׁנָה הִיא לְהִיֹּת בְּאַחֲזָה וְרַעוּת וְלִרְאוּת בְּמַעֲלַת חֲבֵרוֹ וְלֹא בְּחִסְרוֹנוֹ

חֲתָם סוֹפֵר

רבי משה סופר זיע"א

אַרְבָּעֵה תַנְאִים הַנִּצְרָכִים לְשֵׁב בְּתִשְׁבֻּחַ 'כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצַבָּא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דְּבַר נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשִׂמַח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקַח'. וְרַמְזוֹ עַל דְּבָרִים שְׂצָרִיקִים לְבַעַל תְּשׁוּבָה, רֵאשׁוֹן תְּחִלָּה הַתְּבוּדוֹת מִחֲבוּרַת אֲנָשִׁים הַמְטַרִידִים מִעֲבוּדַת ה', וּמִחֲטִיאִים אָדָם בְּדָבָר. הַשְּׁנִית לְהִזְהַר מִחֲטָא אֲפִילוּ קֵל שְׁבָפִלִים, (כמו שכתב בחובת הלבבות בשער התשובה פ"א ופ"ה). שְׁלִישִׁית שְׁלֹא יִחַלֵּק בֵּין הַדְּמִיָּים הַלְלוֹ, אֶלֶּא הַכֹּל יִהְיֶה שׁוּיִם לְטוֹבָה, שְׁלֹא יִהְיֶה רַגַע אַחַת בְּיוֹם שְׁלֹא יִהְיֶה קְבוּעַ לְעֲבוּדַת ה', גַּם אֲכִילָתוֹ וְשִׁתְּיָתוֹ

'כִּי תֵצֵא מִחֲנֶה עַל אֵיבִיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע'. הַנִּרְאֶה לְרַמְזוֹ בְּזֶה עַל יוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, אֲשֶׁר מִחֲנוּת הַסְטֵרָא אַחֲרָא הֵם קָמִים עַל הָאָדָם בְּיוֹם הַדִּין, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (איוב א ו) וַיִּבְאוּ בְּנֵי אֱלֹהִים לְהִתְנַצֵּב עַל ד'. מֶלֶךְ וְצַבוּר מֶלֶךְ נִכְנַס תְּחִלָּה לְדִין, רָצָה לוֹמַר מַה שְׁנוּגָע לְכַבּוֹד הַבוּרָא בְּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ מְלָכֵי הַמְּלָכִים הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוּא הַנִּכְנַס תְּחִלָּה לְבַקֵּשׁ וְלְהִתְמַנֵּן עַל דְּבַר זֶה, וּמַה שְׁנוּגָע לְצָרִכֵי עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ עַמֵּי אֲנָכִי יוֹשֵׁב. וְעַקֵּר הַהֲכֵנָה עַל יוֹם הַנּוֹרָא הַזֶּה, לְהִיֹּת אַחֲזָה וְרַעוּת בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב

נקראים 'שור', כמו ש'מצינו ביוסף הצדיק שנקרא 'שור' (דברים לג יז), ו'חמור' הוא לשון חמריית המרמז על הגוף. וזהו פרוש 'לא תחרש בשור ובחמור יחדיו', ופרוש שלא תעבד עבודת השם ותברך בנשמה וחמריית יחד, דהינו מבילתי 'שבר מתחלה עביות חמריית שלו - זה אינו כלום, רק שצריך לשבר מתחלה כל החמריית שלו:

ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש (כד טו)

נחל קדומים

רבי חיים יוסף דוד אבולאי זיע"א

תלמיד חכם זוכה לתוספת נפש בימות

החול ובשבת זוכה לעוד נפש יתרה

'ביומו תתן שכרו' ראשי תבות 'שבת', וכן הוא צרופי אותיות 'שבת' - 'בשבת'. והענין כי ראוי לאדם להתבונן מתוספת קדשה שנתוסף לאדם בשבת. גם ירמו שיקבל תוספת שבת מבעוד יום קודם השקיעה. וזהו 'ביומו תתן שכרו', כלומר ביום ערב שבת. גם ירמו להודיענו כי כל המצות שאדם עושה בששת ימי החול, וכן כל עסק התורה שעסק בימי החול, גורם לאדם שיהיה לו תוספת קדשה בימי החול עצמן, בבחינת שאר בני אדם בשבת. ויכמו שכתב בספר הזהר כי התלמיד חכם זוכה לנפש יתרה בימי החול, מה שעמי הארץ זוכים בשבת. ונמצא כי התלמיד חכם העוסק בתורה נמשל לשכיר יקוה פאלו מאתו יתברך ביומו ממש אף שהוא בחול, ואז נותן לו הקדוש ברוך הוא שכרו אותו תוספת נשמה הראוי לשאר בני אדם ביום השבת, ולכן נרמז שבת בראשי תבות.

גם ירמו, כי הנה יש לכל אדם תוספות נשמה בשבת ממילא, וכאשר עסק בתורה בימי החול, וזכה לאותו תוספת גם בימי

ושינה הכל לשם ה'. ועין מה שכתב של"ה (שבוטות כד) על אנשים האומרים בין הזמנים אעשה כך וכך, כי מה לשון בין הזמנים, כל הזמנים שיום לטובה ע"ש. רביעית השמחה וההתלהבות בעבודת התשובה, כי העצלות והעצבות בזה הוא עון פלילי, כמו שכתוב (דברים כח מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל'.

והינו כי יקח איש אשה תדשה', לחדש כליותיו לעבוד ה' ולשוב אליו ואז לוקח נשמתו מחדש, כך יהיה דרכו הישר, 'לא יצא בצבא' בצבאות חבורת אנשים כי אם בדרך ישוב. שנית 'ולא יעבר עליו לכל דבר', אפילו דבר קל לא יעבר מה שהוא אפילו רק ריח אסור. ג' נקי יהיה לביתו שנה אמת' לא יהיה מערב בהרבה התעסקות, רק יהיה נקי שנה אחת פרוש זמן א', כי שנה לשון זמן כדאי"תא בספר יצירה עולם שנה נפש, והפונה על הזמן. והרביעית 'ושמח אשתו אשר לקח', שיהיה בשמחה כנ"ל. (תקנ"ט):

לא תחרש בשור ובחמור יחדו (כד י)

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

אי אפשר לעבוד את השם בלא לשבר

את חמריית הגוף

'לא תחרש בשור ובחמור יחדיו'. הענין הוא בדרך רמז, שיש בני אדם שעובדין השם יתברך בתורה ותפלה, אבל אינם רוצים לשבר הגופניות שלו לעבודת השם יתברך - זה דרך לא טוב, רק שצריך האדם לשבר הגופניות וחמריית שלו לעבודת השם יתברך. וזה ידוע, ש'שור' הוא ממדרגה גבוהה שהוא מלשון ראיה, כמו (במדבר כד יז) 'אשורנו ולא קרוב', בעולמות העליונים ובאורות העליונים. וצדיקים

ז"ל בפרוש ישמח משה, כי תוספת נשמות
 ישאל הן הן עדיים מהר תרב, אפשר לרמוז
 כי זכ"ה תורת ה' תמימה משיבת נפש, דעל
 ידי עסק התורה תשוב אליו יתרון נפשו אשר
 אברה בעגל, והוא בעצם משיבת נפש:

ואליו הוא נשא את נפשו (כד טו)

לקוטי מוהר"ן

רבי נחמן מברסלב זיע"א

מדת הכעס מאבדת מהאדם את השפעת
 הממון

כ"ה הנפשות תאבים ומתאזים לממון. ולא
 לממון בלבד מתאזים ואוהבים אותו,
 אלא אפלו להאדם שיש לו הממון, דרך בני
 אדם למשף אליו ולאהב אותו, מחמת שיש
 לו ממון, כמו שאנו רואין בחוש, וכמו שכתוב
 (משלי י כ) 'ואהבי עשיר רבים'. וזה מחמת
 שהנפש באה ממקום עליון שהממון בא
 ומשתלשל ומתהנה משם.

כי בודאי התחלת המקום שמשתלשל משם
 הממון, הוא בודאי בחינת קדשה ופשע
 קדש. ואחר כך נתגשם למטה, כדרך
 ההשתלשלות, ונתהנה ממון. ועל כן הנפש
 תאבה לממון, מחמת שהנפש באה ממקום
 שהממון בא משם. אך צריך לבלי להתאוות
 להממון, כמבאר כבר כמה פעמים גודל גנות
 תאות ממון, רק להתאוות ולאהב המקום
 שהממון בא ומשתלשל משם כנ"ל. ובחינה
 זו רבי מכבד עצירי, כמו שאמרו רז"ל
 (עירובין פ"ג), מחמת שיש להם ממון שהוא בא
 ממקום גבוה כנ"ל.

ובע, שארזי שכל ישראל יהיו להם ממון,
 אך יש מדה אחת שמפסדת ומאבדת
 מהם הממון. והיא מדה רעה מגנה שקשה
 מאד להנצל ממנה. ואפלו אם רצה אחד

החול עצמו, הנה כבא יום השבת מתחבר
 התוספת של חול הנתן ביומו בעת עסקו
 בתורה, עם התוספת הנתוסף לו בשבת, ושני
 תוספת האלו נתנין לו בכל יום שבת. נמצא
 שהתוספת הנתן לו בחול הנקרא ש"כרו, נתן
 לו הש"כר הזה גם בשבת עצמו הרמזו בראשי
 תבות, בסוד מי שש"כר בערב שבת יאכל
 בשבת.

גם ירמו אל מה שהודעתיד כי לכל מצוה
 ומצוה יש סגלה פרטית, ואמנם סגלת
 קיום מצות נתינת ש"כר שכיר ביומו, הוא
 שנותנין לו תוספת שבת ונפש יתרה, באותו
 יום שבת של אותו השבוע אשר בה קיים
 מצוה זו, והוא מדה כנגד מדה, כי כנגד
 'ואליו הוא נשא את נפשו' והשלימה לו, כן
 נותנין לו נפש יתרה בשבת ההוא הנרמז
 בראשי תבות, עכ"ד רבנו האר"י זצ"ל בשער
 הפסוקים. למדנו מאמרי קדוש, דהתלמיד חכם
 בש"כר התורה שלומד יש לו בחינת נפש
 יתרה בימי החול, ולתלמיד חכם זה, בצירוף
 התורה שלומד והמצות שעושה יש לו עוד
 בחינת נפש יתרה בשבת, ויש לו שני תוספות
 בחינת נפש יתרה בשבת. ועל פי זה אפשר
 דהינו דתנן למד תורה הרבה ויתנו לך ש"כר
 הרבה, ודע מתן ש"כרן של צדיקים לעתיד
 לבא, הפונה למוד תורה, ויתנו לך ש"כר הינו
 ש"כרו הנתן לו תוספת נפש יתרה דבר יום
 ביומו, שנה נקרא ש"כרו כמ"ש ז"ל, וזהו
 ש"כר התורה בקדוה. ודע מתן ש"כרן של
 צדיקים לעתיד לבא, כלומר כי בעולם הבא
 יהיה ש"כר גדול כעושה פעולה שנוטל ש"כר
 הרבה, וכן יהיה לעתיד לבא ובעבור זה יקרא
 מתן ש"כר, דכתורת ש"כר יהיה לו מתנה גדולה
 וזהו מתנתו כיד הנלף ושפיר נאה להקרא
 מתן ש"כר.

ואפשר דהינו דאמר רב ששת חדאי נפשאי
 (פסחים פ"ג) על הש"כר הנתן בו ביום,
 חדאי נפשאי על מתנות העולם הבא שנקרא
 מתן ש"כר. ולפי מה שנגאה מדברי גורי האר"י

כתיב 'השכן אתם בתוך טמאתם' וכו', מה שאין כן בגאונה אין אני והוא וכו'. הב' אמר ב"ר נחום בשם הבעש"ט ש"ר משגעים נעשים מחמת גאונה שהיו גדלנים גדולים, ופעמים אחדות שלא יכלו לגמר גאונתם, וזיער גדלות אויספירן, על ידי זה נשתגעו. ואמר הוא נ"י שספר זה בפני הרב ושאלהו אם שמע בעצמו מר' נחום, ואמר הן והיה יקר מאד אצלו דבר זה.

הג' אמר דבכל עברות צריך איזה גלגול וסבה שייעשה אותה, ולא בכל פעם נודמן הסבה, מה שאין כן גאות אפילו עני ושוכב על משכבו בחשך ואין עמו שום דבר ולא נר, אפילו הכי מתגאה בלבו אני אדם גדול וכו', ולכך הוא חמור שכול להיות תמיד עברה זו. והנה אמרו בשם הבעש"ט שאמות העולם הם המדות רעות שבאדם, וכל אמה יש לה אחיזה במדה רעה אחת. וכשאדם מתקן מדותיו אז אין מתרא משום אמה. ואמר בשם ר"ש ז"ל דעמלק הוא מדת הפעס ושאלו ר' גרשון מנא לך הא, והשיב דכתיב (תהלים ל ו) 'כי רגע באפו', רגע ראשי תבות 'ראשית גזים עמלק' (במדבר כד ט), (והוא נ"י אמר שנה פתוי כפרוש אצל עשו ועברתו שמה נצח הינו פעס).

ובש"ר רבי שמעון (ווארהיווקער) לסע לארץ ישראל דבר מהו ענין לסע לארץ ישראל סתם כך, אלא בתחלה צריך להיות בכאן בחינת ארץ ישראל פרוש שייעשה מבחינת ארץ ארציות שהיה בחינת ישראל, דהינו לשבר כל המדות רעות שבקרב. וזה שמע הוא נ"י מר' דוד בנו של ר"ש שאמר בשם אביו, ומכאן ואלך שמע הוא נ"י בעצמו. וקודם ארץ ישראל יש עבר הפרדן, הינו ארץ סיחון ועוג. וסיחון הוא שיחה נאה, הינו למקן הדבור, ועוג בגימטריא מחשבה, נראה לי דרצה לומר 'בשן' עם ג' אותיות בגימטריא מחשבה, הינו למקן מחשבתו ואז הוא קרוב לארץ ישראל, ואחר כך ארץ ז' עממין ובהם נכללין כל המדות, כי כל שר כולל יוד

להנצל ממנה, ובפרט בשביל תאות הממון, כדי שלא תפסיד לו את הממון, עם כל זה המדה רעה הזאת מתגברת עליו בילדותו ובקטנותו, ועל ידי זה מפסדת ממנו הממון שהיה ראוי שהיה לו.

והמדה רעה ההיא הוא מדת הפעס, שעל ידי זה מפסיד ומאבד הממון הראוי לו. כי בבחינת שרש השתלשלות שמשתלשל הממון, מקום שמשתלשל משם, הוא בחינה אחת עם הפעס ממש וכו'. כי תחלת שרש השתלשלות הממון, הוא מקום שהנפש באה משם, בבחינת 'אליו הוא נשא את נפשו' הנאמר על ממון של שכיר יום, וכמו שכתוב (איכה ה ט) 'בנפשנו נביא לחמנו', ועל כן הנפש מתאנה ותאב לו כנ"ל. ועל ידי פעס מאבד נפשו, בבחינת (איוב יח ד) 'טרף נפשו באפו', כמובא בזהר (ח"ב קכב):

ודע, שאפלו אם כבר הגיע לו השפע ונתנהו ממנה ממון, וכבר יש לו הממון, שהוא בחינת חומה כנ"ל. על כל זה, לפעמים הפעל דבר מגרה אותו בפעס גדול כל כך, עד שמפסיד ומאבד ממנו, אפלו הממון שיש לו בכך:

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים (כה יז)

אמרי פנתס

רבי פנתס משורין זיע"א

גנות מדת הגאונה והפעס היא ממנה בפסוק 'תמחה את זכר עמלק' וכו'. שהנה עקר מדות טובות היא ענוה ושפלות, בפרט בראש השנה כמה דכתיב איניש טפי מעלי, והוא המתקת הדינים בשאדם אצל עצמו אין, כמו שכתבנו במקום אחר בשם הרב. ויש בחמר הגאונה ג' דברים, אחד אמר רבי שלמה (מהייסין) בשם הבעש"ט בכל עברות

מֵאֵד וְלַעֲסַק בַּתּוֹרָה תְּמִיד. וְהוּא יִזְכּוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה כו' שֶׁהִיָּה לוֹ כַּחַּ עַל יְדֵי בְטוּל תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל, וּמִהֲרָאֵי הִנֵּה לְהַתְגַּבֵּר וּלְהַתְחַזֵּק מֵאֵד לְלַמֵּד תּוֹרָה לְשִׁמְהָ. וְאַתָּה עֲנֵךְ וְיִגַע, פְּרוּשׁ שְׂאֵף עַל פִּי בֵן עֲדִין אֶתָּה עֲנֵךְ וְיִגַע מִלְּעֲסַק בַּתּוֹרָה וְלֹא יֵרָא אֱלֹהִים.

אוֹיְבֵי הָאָדָם הֵם עֲוֹנוֹתָיו

וְהִנֵּה בַּהֲנִיחַ ה' מִכָּל אוֹיְבֵיךָ מִסְבִּיב, פְּרוּשׁ דְּאוֹיְבִים שֶׁל אָדָם הֵם עֲוֹנוֹתָיו, וְצָרִיךְ הָאָדָם לְשׁוּב לְהַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא, לְמַעַן יָנוּחַ וְיִסְלַק אֶת אוֹיְבָיו מֵעֲלָיו שְׁלֵא יָבֹאוּ בְיוֹם פְּקָדָתוֹ וְלֹא יֵנִיחוּ אוֹתוֹ לְבֹא לְגַן עֵדֶן, כִּי הֵם הַמְסַכְּבִים הַגֵּן עֵדֶן, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּשׁ לְגַן עֵדֶן אֶת לַהֲט הַחֲרִב הַמִּתְהַפֵּכֵת. וְכֹאֲשֶׁר תִּזְכֶּה לְשׁוּב בַּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְהִנֵּה בַּהֲנִיחַ ה' וְכו', מִכָּל אוֹיְבֵיךָ מִסְבִּיב בְּאַרְצֵךְ, פְּרוּשׁ שֶׁהִנֵּה סְבִיב לְאַרְצֵךְ עֲלִיּוֹנָה הוּא הַגֵּן עֵדֶן, 'אֲשֶׁר ה' כו' נוֹתֵן לָךְ נִחְלָה', שֶׁהוּא עֵקֶר הַנִּחְלָה בְּלִי מְצָרִים, לְרַשְׁתָּהּ שִׁתְּזַכֶּה שִׁתְּהִיָּה לָךְ יְרוּשָׁה, אִזּוֹ 'תִּמְחָה אֶת זָכְרֵךְ עֲמָלְךָ' הִנֵּנוּ שֶׁתִּמְחָה אֶת הַיִּצָּר הַרַע מֵעֲלִיךָ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם, אֲךָ אֵף עַל פִּי בֵן 'לֹא תִשְׁכַּח' שִׁיְהִיָּה תְּמִיד עַל זְכָרוֹנְךָ שְׁלֵא יִכְשִׁיל אוֹתְךָ ח'ו, וק"ל (פֶּרֶשׁת בַּשְּׁלַח):

חֲתָם סוֹפֵר

רבי משה סופר זיע"א

זְהִירוֹת מִלְּסַפֵּר בִּשְׁבַחוֹ שֶׁל אָדָם כְּדִי שְׁלֵא יָבֹאוּ לַגְּנוּזוֹתוֹ

וְזָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמַרְגְּמֵי. לְכַאוּרָה הָיָה לִיָּה לְמִימֵר זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂתָה מַרְגְּמֵי, דְּחֲבֵרֵי בָא לְהַזְהִיר עַל לְשׁוֹן הַרַע, וְלֹא לְתַלּוֹת הַקְּלָקְלָה בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲלִילָה לּוֹמֵר אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ. וְעוֹד צָרִיךְ עֵיוֹן גְּדוֹל, שֶׁבָא לְהַזְהִיר עַל לְשׁוֹן הַרַע, וְצוּנָה לָנוּ שֶׁנִּדְבַּר לְשׁוֹן הַרַע עַל מַרְגְּמֵי הַצְּדִקָּה וּלְהַזְכִּיר עֲוֹנָה בְּכָל יוֹם. וְהַנְּרָאָה מִזֶּה שֶׁחֲלִילָה

שְׂרִים כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּכוֹנוֹת הוֹשַׁעְנָא רַבָּה, נִמְצָא בְּזוֹהַר נִכְלָלִין כָּל הָעִי"ן.

וְאָמַר לִי ז"ל דְּהַתְחִיל רַבִּי שֶׁמְעִרִיל לְפָרֶשׁ, דְּכַנְעֵנִי הוּא נִגְדַּ גִּאְוָה מִלְּשׁוֹן כְּנִיעָה וְכו', וְהַשָּׂאֵר אֵינוֹ זָכוֹר, וְאָמַר דְּכָל אָדָם בְּעַצְמוֹ יָכוֹל לְגַמֵּר הַשָּׂאֵר וְכו'. וְהִנֵּה אֵימָא בְּסִפְרֵי שְׁעָרֵי קִדְשָׁה לְרַבֵּי חַיִּים וְיִטְאֵל ז"ל, שֶׁכַּעַס הוּא עֲנָף מִגִּאְוָה, כִּי מִה שֶׁאָדָם כּוֹעֵס הוּא מִפְּנֵי שֶׁמִּתְגַּאֵה בְּעַצְמוֹ, לְכֵן כְּשֶׁאֵינוֹ נִעְשֶׂה כְּרִצּוֹנוֹ הוּא כּוֹעֵס. וְאֵימָא בְּסַמ"ג דְּמִנְהָ כָּל הַמְצִיּוֹת וְלֹא מִנְהָ הַגִּאְוָה לְלֹאוּ, וְאָמְרוּ לוֹ בַּחֲלוּם בְּלִילָה שֶׁכַּחַת הָעֵקֶר וְכו', וְחִזְרוּ וְכָתַב הַגִּאְוָה מִפְּסוּק (דְּבָרִים ח יד) 'וְרָם לְבַבְךָ וְשִׁכַּחְתָּ', וְכָתוּב (שֵׁם פְּסוּק יא) 'הַשֶּׁמֶר פֶּן תִּשְׁכַּח' וְהַשֶּׁמֶר לֹא תַעֲשֶׂה, נִמְצָא הַגִּאְוָה מִשְׁכַּח הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַכַּעַס הוּא עֲנָף מִהַגִּאְוָה וְהוּא בַּחֲנִינֵת עֲמָלְךָ כְּנ"ל. וְזוֹ 'תִּמְחָה אֶת זָכְרֵךְ עֲמָלְךָ' הִנֵּנוּ כַּעַס וְגִאְוָה, וְעַל יְדֵי כֵן 'לֹא תִשְׁכַּח' אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְזוֹהַ שְׁמַיִם 'לֹא תִשְׁכַּח'. וְזוֹהַ גַּם בֵּן פְּרוּשׁ הַפְּסוּק 'מִלְּחָמָה לֵה' בְּעֲמָלְךָ מִדּוֹר דּוֹר', רְצָה לּוֹמֵר שֶׁיֵּשׁ מִלְּחָמָה אֲצִלְךָ הָאָדָם אִם שִׁיִּשְׂרָה עֲלָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹ חֵס וְשְׁלוֹם לְהַפְּךָ בַּחֲנִינֵת עֲמָלְךָ, כִּי אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִין לְדוֹר וְכו', וְזוֹהַ מִלְּחָמָה מִדּוֹר דּוֹר. (וְיֵשׁ סֶפֶק בְּזוֹהַ אִם הוּא מִר"ש, כִּי עֲכָשׁוּ שְׁמַעְמֵי שְׁהוּא מִר' גְּרִשׁוֹן מִקְרִטְעוֹ):

נַעַם אֵלִימֶלֶךְ

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

ע"י הַתְּחַזְקוֹת בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה נַחֲלַשׁ כַּח

הַיִּצָּר

זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר לָךְ עֲמָלְךָ וְכו'. דְּאֵימָא וְיִלְכוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּלֹא מַיִם בְּלֹא תּוֹרָה וְעַל יְדֵי זֶה בָּא עֲמָלְךָ וְיִלְחָם בְּיִשְׂרָאֵל. וְזוֹהַ רְמִזָּה לָנוּ הַתּוֹרָה, שְׁלֵא יְהִיָּה אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל ג' יָמִים בְּלֹא תּוֹרָה ח'ו, כִּי עַל יְדֵי זֶה יִתְגַּבֵּר הַיִּצָּר הַרַע ח'ו בְּמֵאֵד, וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַתְחַזֵּק

וְזֶה יְרַנֵּן עֲקָרָה לֹא יִלְדָה כְּנִל, 'כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוּמְמָה' פְּרוּשׁ הַתּוֹפְלוֹת אֲשֶׁר אֵתָּה סוֹבְרֵי שֶׁהֵם שׁוּמְמִים, עוֹשִׂים פְּעֻלוֹת גְּדוּלוֹת יוֹתֵר מִרְאֵיתָךְ הַגְּשָׁמִית (וַיִּרְאֶה גַם מֵה שֶׁכָּתַב בְּפִרְשַׁת עֲקֹב ד"ה לֹא יִהְיֶה: שְׁמַעְתִּי מֵאֲבִי אֲדוֹנֵי זְקֵנֵי זִלְלָה"ה כִּי לַפְעָמִים אָדָם מִתְפַּלֵּל עַל דְּבַר זֶה וְנוֹתְנִים לוֹ דְּבַר אַחֵר, אוֹ לַפְעָמִים נַעֲשֶׂה הַתּוֹפְלָה רַק בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים):

פְּרִי צַדִּיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

'רַבִּים בְּנֵי שׁוּמְמָה מִבְּנֵי בְּעוֹלָה' - מַעֲשֵׂה קָטָן הַנַּעֲשֶׂה לַש"ס בְּדוֹרוֹת אֵלּוּ חֲשׁוּב בְּשָׂמִים יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂה הַדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים

רַבֵּי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה וְגו' כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוּמְמָה מִבְּנֵי בְּעוֹלָה. בְּפִסְקֵי תַּא הַרְבֵּה צַדִּיקִים הַעֲמִידָה בְּחִרְבְּנָה יוֹתֵר מִצַּדִּיקִים שֶׁהַעֲמִידָה לִי בְּבִנְיָנָה, וְאִם כֵּן לָמָּה נִקְרָא עֲקָרָה וְכו'. אִךְ נִרְאֶה עַל פִּי דְאִיתָא בְּכַתְבֵי הָאֲר"י ז"ל שֶׁאֲמַר לְתַלְמִידוֹ הָרַב חַיִּים וַיְטַאֵל, שֶׁבְּדוֹר הַיְתוּם הָיָה אִךְ דְּבַר קָטָן שֶׁיִּשְׁרָאֵל עוֹשֶׂה בְּכִנְיָה לְשֵׁם שְׂמִים, חֲשׁוּב אֲצֵל הַשֵּׁם יְהִי רַב הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים גְּדוּלוֹת בְּדוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים.

וְזֶה הַפְּרוּשׁ 'רַבֵּי עֲקָרָה' - אִךְ שֶׁנִּרְאֶה שֶׁהוּא בְּעֲקָרָה, שֶׁהַדּוֹר הַלּוֹךְ וְחֶסֶד, מְכַל מְקוּם 'רַבִּים בְּנֵי שׁוּמְמָה' - אִךְ שֶׁהֵם בְּאֵמַת דְּלִים בְּמַעֲלֵתָם, אֲבָל הֵם חֲשׁוּבִים אֲצֵל הַשֵּׁם יְהִי רַב הַרְבֵּה וְגְדוּלוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם 'בְּנֵי שׁוּמְמָה' - שֶׁהֵם בְּדוֹר הָיָה, דוֹר יְתוּם, וְדָבָר קָטָן חֲשׁוּב אֲצֵל הַשֵּׁם יְהִי רַב הַרְבֵּה יוֹתֵר מִבְּנֵי בְּעוֹלָה' - מִמֶּה שֶׁהָיָה חֲשׁוּב אֲצֵל הַשֵּׁם יְהִי רַב הַרְבֵּה בְּדוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים הַגְּדוּלוֹת:

לֹא נִדְוָגוּ מְרִים וְאֵהָרָן לְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרַע עַל מֹשֶׁה רַבְּנוּ ע"ה חֶסֶד וְשִׁלּוּם, וְכִשְׁנִדְבַּר וְיִתְדַבֵּר מְרִים וְאֵהָרָן בְּמֹשֶׁה עַל אוֹדוֹת' וְגו', וְשׁוּב מִתְחִיל מֵאֲמַר חֲדָשׁ 'וַיֹּאמְרוּ הִרְק אִךְ בְּמֹשֶׁה' וְגו', וְלִפֵּי הַשְּׁטוֹט הַכֹּל דְּבוֹר וּמֵאֲמַר א', עַל כֵּן נִרְאֶה לִי שֶׁהֵם יִשְׁבוּ לְדַבֵּר בְּשִׁבְחוֹ וְצַדִּיקוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁפָּרַשׁ מֵאֲשֶׁה כּוֹשִׁית יִפֹּת תֹּאֵר וְצַדִּיקָת כִּפִּירֵשׁ"י שֶׁם וְשִׁבְחוּהוּ בְּזֶה, אִךְ מִתּוֹךְ שִׁבְחוֹ כָּאוּ לְמֵאֲמַר אַחֵר 'וַיֹּאמְרוּ הִרְק אִךְ בְּמֹשֶׁה דְּבַר ה' וְגו', וְעַל זֶה נַעֲשׂוּ. וְהָיָה מִהֲרָאוּי שֶׁבְּזִכּוֹת הַמַּצְוָה שֶׁשִׁבְחוּ הַצַּדִּיק יִגַּן עֲלֵיהֶם ה' שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לְגַנוּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשְׁתִּי בְּגִמְרָא ס"פ ג' דְּמַגְלָה, וּמֵאֵן דְּשִׁבְיָה יְנוּחוּ לוֹ בְּרִכּוֹת עַל רֵאשׁוֹ ע"ש, אֲלֵא שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַיְתוּם לְמַקְרָה הַעוֹלָם שֶׁכָּאוּ לִידֵי גְנוּתוֹ וְנַעֲשׂוּ, כְּדִי לְלַמֵּד מוֹסֵר שֶׁלֹּא יִסְפֵּר בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁמֵּא יָבוֹאוּ לִידֵי גְנוּתוֹ, וְהִנֵּנוּ 'זְכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְמֵרִים', שֶׁהָיָה לוֹ לְשִׁמְרָה מִחֲטָא וְלֹא שֶׁמֵּר כְּדִי שֶׁתִּקַּח מוֹסֵר. (פ"ק ח):

הַפְּטָרָה

רַבֵּי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה וְגו' כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוּמְמָה מִבְּנֵי בְּעוֹלָה

דְּגַל מִחְנֵה אֲפָרִים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

אין תפלה שאינה פועלת

אוֹ יֹאמַר רַבֵּי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוּמְמָה מִבְּנֵי בְּעוֹלָה אֲמַר ה', כִּי אֲמַר אֲבִי אֲדוֹנֵי זְקֵנֵי זִלְלָה"ה כִּי כָּל הַתּוֹפְלוֹת עוֹשִׂים פְּעֻלָּה בְּעוֹלָמוֹת הַעֲלִיּוֹנִים וְלַפְעָמִים בְּקִצָּה הָאֲרֶץ, וְסַמֵּךְ עַל פְּסוּק (תהלים יב ט) כִּרְם זֵלוֹת לְבִנֵי אָדָם אֵלּוּ דְּבָרִים שְׁעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם (בְּרִכּוֹת ו:), שֶׁנַּעֲשִׂים מִזֶּה דְּבָרִים נוֹרָאִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָמוֹת, וּבְנֵי אָדָם סוֹבְרִים שֶׁלֹּא יִתְקַבְּלוּ תּוֹפְלוֹת לְכֵן מְזוּלְזִין בְּהֵם.

אבות פֶּרֶק ב

רבי אומר, איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם

(מ"א)

טיב לִבָּב

רבי יואל מסאטמר זיע"א

הדרך הישרה היא שכל מה שעושה

האדם יהיה משבח בעיני אנשים צדיקים

רבי אומר איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם

כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו

מן האדם. אפשר לומר בדרך צחות כבונת

המשנה באמרו ותפארת לו מן האדם, דכי

פך הוא דרכה של תורה שכל מה שעושים

יהיה משבח בעיני הבריות, והלא מה דברים

יש שטובים בעיני המקום ואינם נראים יפים

בעיני הבריות. אמנם כשנדרק בלשון המשנה

ותפארת לו מן האדם דהוי ליה למימר

מהאדם, ואפשר לומר דאמרו רז"ל (מנחות ה:)

'מן הדיקור' (ויקרא א ב) ולא פתיב מהדיקור,

דאחי להוציא את הטרפה דאינו ראוי לקרבו,

דכי נמי אתי האי 'מן' למעט אדם שהוא

טרפה ואינו פשר, דאינו צריך שיהיה לו

תפארת מזה האדם. וממילא לא קשה דהא

איבא דברים שישרו בעיני המקום ולא ישרו

בעיני המון הבריות, דאטו בשופטני עסקינן

העוברין על מצות ה', אלא דמיירי תפארת

לו מן האדם באנשים צדיקים:

בטל רצונה מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים

מפני רצונה (מ"ד)

תניא

(אגרת הקודש)

רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א

'בטל רצונה מפני רצונו' - שיהיה רצונה

בטל במציאות ולא יהיה לה שום רצון

בעיני העולם

להשפיע בינה, כי לא זו הדרך ישפן אור

ה, להיות חפץ בחיי בשרים ובני

ומזוני, כי על זה אמרו רז"ל 'בטל רצונה

כו' - דהינו שיהיה רצונו בטל במציאות,

ולא יהי לו שום רצון כלל בעניני עולם

הזה, כלם הנקלים בכני חיי ומזוני, וכמאמר

רז"ל ש'על פרחך אתה חי.

כיון שהבורא מחדש בטובו את הבריאה

בכל רגע ממש - לא תתכן מציאות

רע בעולם

ובאור הענין הוא, רק אמונה אמיתית ביוצר

בראשית, דהינו שהבריאה יש מאין

הנקראת 'ראשית חכמה' - והיא חכמתו שאינה

משגת לשום נכרא - הבריאה הזאת היא

בכל עת ורגע, שמתהוים כל הברואים יש

מאין מחכמתו ותברך המתיה את הכל.

כל מאדעות האדם הם טוב - רק

שאינו משג בעוה"ז

ובשיתבונן האדם בעמק הבנתו ויציר בדעתו

הגותו מאין בכל רגע ורגע ממש,

האיך יעלה על דעתו כי רע לו, או שום

סורים מכני חיי ומזוני, או שארי סורין

בעולם, הרי האין, שהיא חכמתו ותברך, הוא

מקור החיים והטוב והענג, והוא העדן שלמעלה

מעוה"ב, רק מפני שאינו משג - לכן נדמה

לו רע או סורים.

אין רע יורד מלמעלה

אבל באמת אין רע יורד מלמעלה, והכל

טוב, רק שאינו משג לגודלו ורב טובו.

וזהו עקר האמונה שבשבילה נברא האדם -

להאמין דלית אתר פנוי מיניה ובאור פני

מלך חיים, ועל פן עו ותדנה במקומו הואיל

והוא רק טוב כל היום.

ועל פן, ראשית הכל - שישמח האדם ויגל

בכל עת ושעה, ויחיה ממש באמונתו

בה' המתיה ומטיב עמו בכל רגע. ומי

שמתעצב ומתאונן, מראה בעצמו שיש לו

מעט רע וסורין וחסר לו איזה טובה, והרי

זה כפופר ח", ועל פן הרחיקו מדת העצבות

במאד חכמי האמת.

לתשובה, אף כי בכל יום ויום יוצאת בת קול ואומרת 'שובו בנים שובכים' (ירמיה ג יד), אף באלו הימים, הימים עצמם שואגים פאריה לאדם שישוב בתשובה שלמה פראוי. ועל זה נאמר (עמוס ג ח) 'אריה שאג מי לא יירא' 'אריה' ראשי תבות אלול ראש השנה יום הכפורים, אף שבתורה לא מציינו רק על מראש השנה, אף משה רבנו ע"ה פעל זאת ועשה מהימים אלו ימי רחמים וסליחה, פאשר עלה פעם שלישית למרום לצרף לוחות שניות, ונרצה להם בזה הארבעים יום השלישי, כי בא אלול עלה למרום.

ויצא זה נאמר בזהר הקדוש 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים' (דברים כא יא) 'אביה' זה הקדוש ברוך הוא, 'ואמה' זה כנסת ישראל, 'ירח ימים' זה ראש חודש אלול. על פן התחזקו והתאמצו בזה החודש כי יותר ממה שיש ענש להאדם על עברות שבידו, יותר מזה יש לו על מה שלא עשה תשובה. כהמשל שהביא השערי תשובה לרבנו יונה, משל למלך שהיה לו אוהבים שרים ונגביו ממנו וכו'. והלא זה חסד גדול שעשה הקדוש ברוך הוא עמנו, על פן אחינו בני ישראל הזקרו מאד בתשובה. ועקר לכל יאמר בידעתו עוד יש זמן לשוב אפר יוכל כל איש מישראל למקן מעשיו ויהיה פאלו לא עשה פלל, אדרבה עוד אם ישוב מאהבה יהיו נדונין פנכיות אפר הוא חוץ לטבע רק הוא חסד עליון:

המאמין לא יחוש משום יסורים שבועלם אפר המאמין - לא יחוש משום יסורין בעולם, ובכל עניני העולם הן ולאו שוין אצלו בהשואה אמתית. ומי שאין שוין לו, מראה בעצמו שהוא מערב רב דלגרימיהו עבדין, ואוהב את עצמו - לצאת מתחת יד ה' ולחיות בחיי עו"ג בשביל אהבתו את עצמו, ועל פן הוא חפץ בחיי בשלים וכני ומזוני, כי זה טוב לו, ונח לו שלא נברא.

עקר בריאת האדם בעוה"ז לנסותו בנסיונות אלו

כי עקר בריאת האדם בעוה"ז הוא בשביל לנסותו בנסיונות אלו ולדעת את אפר בלבבו - אם פנה לכוו אהרי אלהים אחרים, שהם תאוות הגוף המשפושלים מסטרא אהרא, ובהם הוא חפץ, או אם חפצו ורצונו לחיות חיים אמתים המשפושלים מאלקים חיים אף שאינו יכול. ויאמין שבאמת הוא חי בהם, וכל צרכיו וכל עניניו משפושלים באמת בפריטי פריטיותיהם שלא מסטרא אהרא, כי 'מה' מצעדי גבר כוננו' (תהלים לו כג), 'ואין מלה כו' (שם קלט ד), ואם פן הכל טוב בתכלית, רק שאינו משג.

ע"י אמונה זו מתהפך הכל לטוב ובאמונה זו באמת נעשה הכל טוב גם בגלוי, שבאמונה זו שמאמין שהרע הנדמה בגלוי כל חיותו הוא מטוב העליון, שהיא חקמתו יתברך שאינה משגת, והיא העדן שלמעלה מעוה"ב - הרי באמונה זו נכלל ומתעלה באמת הרע המדמה בטוב העליון הגנוז:

שערי ארוכה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

כשישראל מצטערים על העוונות בחדש זה מיד הקב"ה מוחל להם חדש הזה של אלול יש בו סגלה מפל ימות השנה, דהתשובה מתקבלת בו מיד בלי שום עכוב, ואין כח במקטרגים לקטרג עליה

חדש אלול

אמרי הרי"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

מעלת התשובה בחדש אלול ישראל הזקרו בתשובה באלו ימים המסגלים

שפת אמת

רבי יהודה ליב מגור זיע"א

בחדש אלול מתגלית הארת קדשה בלבות ישראל ואפשר לסלק כל המפריעים בעבודה

בפסוק 'כי תצא מחנה כו' ונשמרת מכל דבר רע כו' פי ה' אלקיך מתהלך' כו'. רמז לימים הללו קודם ראש השנה שהוא יום מלקמה פדיוע, ולכן יום תרופעה כמו שנאמר במלקמה ותרועתם בתצרת ונזכרתם' כמו שכתוב בזהר. לכן יש תדוש אלול מקדם להיות נשמר לזכות לסיוע משמים כמו שכתוב ה' אלקיך מתהלך' כו' להצילך ולתת 'א' לפניך ראשי תבות אלול. כמו שכתוב בפסוקים הרמז 'אני לדודי ודודי לי, פרוש שבודאי בני ישראל צריכין עזר משמים, רק כפי התקרבות אליו ותברך כמו כן עוזר לנו השם ותברך, וצריכין רק הכנה לקבל השראת שכינתו ותברך. וכמו שבני ישראל מכינים עצמם בימים הללו לשוב אליו ותברך, כן הבורא ותברך מגלה הארות הקדשה בלבות בני ישראל בימים הללו.

זה שכתוב (תהלים טו יד) 'ואני תפלתי לך ה' עת רצון', כי בני ישראל מכוננים ויודעים להתעורר בתפלה בימים אלו, שגם בשמים מתעורר שערי רחמים, כי אני ה' הוא שמי ויבדודי לא אחר לא' אמתן ראשי תבות אלול. שמשירין בימים אלו הסתרות הקלפות וסטרוא אחרא ויש התגלות הקדשה כנ"ל. ובמקום אחר כתבנו פרוש לא' נראה כך ערות דבר' (דברים כג טו) כמו שאמרו חז"ל (ספרי דברים קלא) בפסוק לא נראה לך שאר' בטל בלבך, שעל ידי זה שאינו חשוב בלב האדם ומואס בו, על ידי זה זוכה לפטר ממנו. כמו שאמרו (אבות פ"ב מ"ד) בטל רצונך כדי שיבטל רצון אחרים. והשם ותברך משפיע הארת קדשה בימים אלו, שמרב הארה והתעוררות אהבה אליו ותברך צריכים להתבטל רצונות ואהבות זרים, כמאמר (תהלים סח ג) 'כהמס דונג מפני אש' כו' :

ולדחותה, משום דנפתחים בו שערי רחמים, וכשישראל מצטערים בחדש הזה ודואגים על העונות ועל החטאים שעברו עליהם בשאר ימות השנה, הקדוש ברוך הוא רואה בצערם ויבאגתם, ומקד מוחל להם.

וזהו שכתוב 'בכל צרתם לו צר', קרי בה שנים 'לא לו', דהינו 'אלול', כלומר בחדש אלול דבר פשוט הוא דקשישראל מצטערים ומצר להם על מה שקטאו בימות השנה, גם הקדוש ברוך הוא 'לו צר' ומקבל מיד תשובתם בלי שום עכוב. והטעם, משום דבחדש הזה מתגלים פנים עלאין שהם תקוני הדיקנא והוא עת רצון, ושכינת עזנו שהיא אפוסרופסא דישראל, מכל גלוי הדיקנא מצאה היונה מנוח וכח ללמד זכות על בניה.

וזהו 'ומלאך פניו', היא השכינה הבאה בכח פניו שהם פני הרחמים המתגלים בחדש זה, למדה עליהם זכות להושיעם, לפיכך הקדוש ברוך הוא 'באהבתו ובחמלתו הוא גאלם, וינטלם' מתוך יד סטרוא אחרא שהיו מסורים בידה, 'וינטלם' עשה להם נשואות וחרו לסטרא דקדשה, וזהו נשואות ראשם. 'כל ימי עולם', דהינו על כל שעבר עליהם בכל השנה שהיא נקראת 'עולם', על הכל מחל להם ועשה להם נשואות ראש.

עקר התשובה צער וחרטה

והנה עקר התשובה הוא שיהיה האדם דואג ומצר על מה שעבר על מאמרו ותברך, ולא יחשב שום צער ודאגה בעולם כנגד הצער והדאגה שיש לו מצד העון, דבזה הקדוש ברוך הוא גם הוא ותברך מצר עמו ומוחל לו. ועקר צרה שנאמרה בכתוב הנה, על הצרה שמצר אדם ודואג על עונו, דזהו סבת תשועתו וגאלתו. ואפשר דזה נמי פגנת הכתוב (ירמיה ל ו) 'ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע', דהינו קשתהנה 'עת צרה' ליעקב על העון שעבר עליו, ומצר ודואג עליו, מתוך הצרה הזאת שהוא מצר ממנה תבוא לו התשועה, שהיא סבת גאלתו וישועתו :

סְפוּרֵי הַחֲסִידוֹת

מתוך עגמות נפש מרבה שהסבה להם חבורת הלומדים העלויים של העיר.

בְּאֶחָד הימים חלפה השמועה כי אל שערי העיר עומד להגיע הגאון המפורסם רבי שמעון **סופר** בנו של בעל ה'חתם סופר'. מפה לאזן עברה השמועה, כי ביום פלוני יופיע הגאון הנודע בבית הפנסת המרכזי וימסר מדברותיו בהלכה ובאגדה.

בְּהַגִּיעַ יום המיחל התפנסו בבית הפנסת וסביבותיו מאות ואלפים מבני העיר, שהגיעו במיוחד לשמע את דרשתו של הגאון ובקשו לחזות במו עיניהם במועמד הנכבד המיעד לשמש להם כרב ומנהיג. ההיכל היה מלא מפה אל פה, וכיון שרק חלק מהקהל הצליח להכנס לבית המדרש, עמדו מאות אנשים מסביב וצבאו על סביבותיו, מתוך תקווה שגם הם יצליחו לשמע את הדרשה. הכל המתינו בקצרו רוח למוצא פיו של הגאון המפורסם.

עַלֵּה רבי שמעון סופר על הבימה, סקר במבטו את הקהל, ועיניו קלטו את חבורת 'העלויים המפלגים' שהפשילו שריוולים ששים אלי קרב, דרוכים כחצים לקראת תחלת הדרשה... פתח רבי שמעון ואמר: מורי ורבותי בטרים ארצה את דברי, רוצה אני לספר לכם ספור שארע אצל אבי מורי ה'חתם סופר' אחר כך אתחיל בדרשה,

יָקָר היה מעשה: באחד הימים נודע כי הקצב דמתא מאכיל את בני העיר בשר שיש פקפוק על פשרותו. נודע הדבר לאבי ושלח את שמשו אל הקצב להזמין להופיע לפניו. הקצב הלז שהיה מחצף ועז פנים, פער את פיו בחרופים וגדופים, וגרש אותו בגסות מן האטליו, בתוספת אזהרה מפרשת שאם יעז

כי תצא למלקמה על איניך ונתנו ה' אלקיך בידו (כא י)

לְאַחַר פטירת רבה של העיר קראקא עיר ואם בישאל, החלו ראשי הקהלה לחפש להם רב שישמש מרא דאתרא ומנהיג הקהלה הגדולה והחשובה במדינת פולין. הצעות למקבירי הגיעו, ביניהם רבנים נכבדים בעלי שם גדולי תורה מפורסמים בכל קצוות תבל, שהציעו את מעמדותם לעלות על כס הרבנות של העיר קראקא. הנהג היה, כי כל מעמד אשר לאחר חקירות ודרשות ששערכו על ידי שבעה טובי העיר וראשי הקהלה, נמצא ראוי ומתאים לשמש כרבה של העיר, הזמן אחר כבוד לשאת דרשה לפני הקהל בבית הפנסת הגדול של קראקא.

בְּעִיר קראקא הגדולה לאלקים שזכתה לפניו "ירושלים דגליציה" התגוררו בעלי תריסין, למדנים מפלגים ועלויים אדירים בעלי מוחות חריפים, שהיו בקיאים בכל הש"ס בבלי וירושלמי, ראשונים ואחרונים, וכל התורה פרוסה ומחוררת היתה לפנייהם כשמלה. דא עקא כי בכל פעם שהגיע מעמד למשרת הרבנות למסר דרשה וכלפול בבית הפנסת הגדול, ישבה חבורה זו בשורות הראשונות של בית הפנסת, וכאשר אף החל את דרשתו ובנה את היסוד הראשון שלו, מייד הסתערו עליו בקשיות עצומות וחרפות, פרכו את דבריו מכל וכל, הרתיחו כנגדו את כל הש"ס בהוכחות ברורות ממוקמות ידועים וגם נדחים, וראיות מוכחות מדברי הראשונים לסתר את דבריו. מעצמת הקשיות וחרפות לשונם, היה הרב מתבלבל ומסים את דרשתו במהירות, לאחריה היה יורד מן הבימה בבשת פנים ועוזב את המקום בפחי נפש מרבים. עשרות רבנים גדולים וידועי שם הופיעו בעיר קראקא ובקשו להבחר למשרה הרמה, אולם הסבו חזרה על עקבותיהם שבורים ורצוצים,

על כל בני החבורה של הלמדנים, בו במקום הרימו הללו רגליהם ונסו לכל עבר... הגה"ק רבי שמעון סופר החל ביד רמה את רבנותו בעיר קראקא, ושלוש ושלשה היו לו כני אז בקהלתו.

ספור זה ספר על ידי הגה"צ רבי ישראל גרוסמן זצוק"ל ששמע מפי קדשו של המהרי"ץ דושינסקיא זיע"א באשר שח זאת להגה"ק מטשעביץ זיע"א בפגישתם המשותפת. ובספר "שיח שרפי קדוש" מובא השתלשלות ספור זה בגירסא קצת שונה, ומסים: זה שאמר הכתוב "כי תצא למלחמה על איבך", אז ונתנו ה' אלקיך בידך", היינו שתקח בידך את אותו שם קדוש אשר יסיע לך להכרית את כל הקמים עליך.

(גדול בישראל)

פרשת פי תצא (כא, י)

בראש השנה תשה"ה שהה הרה"ק רבי ברוך מסערט וויזניץ בעל המקור ברוך זיע"א בעיר סערט, אליה נקבצו מעט מומגדשיה. באחד השבתות לפני ראש השנה נשא הרבי את דברו בבית הכנסת, כשהוא מתריע בקומו: "יהודים קרים זכרו נא, לא מוכר עמדינו כאן בפרשת "פי תצא", גרשנו מכאן באכזריות ובבלשת פנים. עתה אנו עומדים שוב כאן בפרשת "פי תבא", שבנו אל בתינו ונחלתנו. השמרו לכם והזהרו פן יהיה "נצבים", שחלילה יעלה על דעתכם להתניצב ולהשאיר כאן בגולה הדויה. גזרנו עליכם "גלך", ברחו מכאן. "האזינו", אם תשכילו ובקולי תשמעו, וזאת בהכרח" תבוא עליכם ברכה.

(אוצרות צדיקי וגאוני הדורות בשם תורה אור)

להופיע אצלו שוב במפתח חנותו יטעים אותו מנחת זרועו... חזר השמש אל אבי וספר לו דברים פהות. אבא היה קזעזע מן הדברים, ובקש מן השמש שיגש פעם נוספת אל הקצב, ונתרה בו שהרב מזמינו לבוא אליו.

למרות שפחד מאד מן הצפוי לו מידו של הקצב, עשה השמש כפי שהורה לו הרב ופנה שוב אל האטליו. הקצב שהבחין בשובו בצע את אימיו הלכה למעשה והפליא בו את מכותיו האכזריות, מכות נמרצות ואימות. רק בקשי הצליח השמש לחמק מידיו הגברתניות ונמלט משם כל עוד נשמתו בו, וכך כשהוא חבול בכל חלקי גופו וזב דם חזר אל בית הרב.

בראותו עד היכן הדברים מגיעים, לא יכול היה אבי עוד להחשות, קרא לי, למד אותי להגות שם קדוש, ואמר לי: לך אתה אל חנותו של הקצב ונתהיר אותו באופן ברור שעליו להתניצב בפניו, אל תירא ואל תחת מפניו, אם תראה שהוא עומד במקומו ומתכוון להתנפל עליו ולפגע בו, הנח ידך על המזוזה ותזכיר את השם שמשכתי לך. הלכתי אל האטליו ומסרתי לקצב את דברי אבא, הלה נתקף בחמת רצח והרים את זרועותיו המגשמות להכותני, באותו רגע הנחתי ידי על המזוזה והגיתי את השם הקדוש, בו במקום צנח הקצב האמלל תחתיו ונפח את נשמתו...

מורי ורבתי! הרים הרה"ק רבי שמעון סופר את קולו ונעץ מבט נוקב בחבורת הלומדים העלויים, דעו לכם: פי אותו שם קדוש שלמדני אבי, עדן נותר אצלי עתה, אם פונתכם לשם שמים לחם מלחמתה של תורה בפלפול דאורייתא, אדרבה השמינו דבריקם, מוכן אני להתנפח עמכם. אבל אם אין פונתכם אלא לקנטר, הזהרו והשמרו לכם!... כי השם הקדוש שמור אצלי, והוא מוכן ומזמן עתה בפי!... חרדת אלקים נפלה

יגש נא כבודו לראש השלחן, וישאל את שאלתו לרבי...

האדמו"ר השואל ידוע היה כאחד האנשים הפקחים בפולין, ואלו להכמתו של רבי מאיר שפירא, היו מהלכים בכל העולם. כששמע האדמו"ר את תשובתו של רבי מאיר שפירא, אמר לו: אם כבודו יספיק להצטרף אלי אגש ואשאל, לבדי אינני רוצה... הספיק רבי מאיר להצעתו, וגם הוא קם ממקומו ושניהם נגשו יחדיו לראש השלחן, מקום מושבו של הרבי מטשורטקוב.

פתח רבי מאיר ואמר: רבי! האדמו"ר העומד על ידי אינו רגיל לקבל דברים כמות שהם. הוא שמע שהרבי אומר כי להלחם מלחמת הניצור בדברים שהם ברשותו של האדם, יש צורך בסייעו של צדיק הדור, שואל הוא: מפוי לומדים, אם צדיק הדור יושב סגור בחדרו? האורחים, כולל בניו של הרבי מטשורטקוב, הכו בתדמיה, והתפלאו על עו רוחו ואמרו לבו של רבי מאיר שפירא, וחפו בחקר סבלנות לתשובת הרבי, שפידוע חבב מאד את רבי מאיר שפירא.

אחרי מספר רגעים של תהיה, הרים הרבי מטשורטקוב את עיניו הקדושות ונעץ מבט בפניו של האדמו"ר השואל ואמר: אביכם נסע לאבי (הוא הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זיע"א), וזמן רב עמד מאחורי הדלת הסגורה עד שהגיע זמנו להכנס, ועל אף זאת מה שהיה צריך ללמד, למד בעמודו מאחורי הדלת...

(אהל יוסף)

כי תצא למלחמה על איבך (כא, ו) רש"י, במלחמת רשות הפתוח מדבר

הפנייה הגדולה השניה של אגדת ישראל התקיימה בוינה בראש חודש אלול תרפ"ט. בשבת פרשת כי תצא התארחו לתפלת שחרית בבית מדרשו של הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זיע"א: האדמו"רים הרה"ק רבי יוסף זיע"א ואחיו הרה"ק רבי שמעון שלום זיע"א מאמשינוב וכן בניהם הק' שמואלו אחריהם את מקומם, אחרי התפלה הזמן הרה"ק מטשורטקוב את כל האורחים החשובים שהיו שם לקדוש היום בחדרו הפרטי. בין האורחים היו הגאון רבי מאיר שפירא זצוק"ל, ששמש אז כרבה של העיר פיעטקוב, האדמו"ר רבי אברהם מסלונים זיע"א שגם אבותיו נסעו לטשורטקוב, ועוד מספר אדמו"רים מערי גליצ'א.

הרבי מטשורטקוב קדש על הניו, ואחרי הקדוש פתח בדברי תורה: "כי תצא למלחמה על איבך" אומר רש"י, "במלחמת רשות הפתוח מדבר". היינו שעל כל יהודי נטלת חובה להלחם מלחמת הניצור, בדברים אשר ברשותו להלחם בהם, שהינדים לא יעשו דברים האסורים, שההרגלים לא ילכו למקום האסור, שהעינים לא יראו דברים האסורים, ושהאזניים לא ישמעו דברים אסורים. וכדי להתגבר על כך, יש צורך בסייע של צדיק הדור. פאן הפסיק הרבי את דבריו ולא אמר יותר.

דממה עמקה שררה בחדר. הצדיקים שהסבו לשלחן קונו לשמע עוד משהו, אף אין כל המושך. אחד האדמו"רים הפר את הדממה, יצא ממקומו וצעד על ראשי אצבעותיו אל רבי מאיר שפירא מפיעטקוב, ולחש לו באזנו: ואם צדיק הדור יושב סגור בחדרו - מפוי לומדים? (פידוע בבית טשורטקוב היו האדמו"רים ספונים בחדרם ולא יצאו אל הצבור, כי אם בזמנים קבועים) השיב לו רבי מאיר שפירא:

כי קבור תקברנו ביום ההוא (כא, כג)
בעיר צאנו חלה עשיר קמץ, והכל חשבו שיקמו ספורים. בא אליו הרה"ק רבי חיים מצאנז' זיע"א ובקש ממנו שיצוה לתת

שַׁחַק הרה"ק מרוזין זי"ע ואמר: 'בּוֹדְאֵי שְׂכָחוּ לְהַנִּיחַ לוֹ וּלְהַלְבִּישׁוֹ אֶת הָאַרְבַּע כַּנְפוֹת עִם הַצִּיצִית וְעַל כֵּן הוּא בּוֹכֵה, הַלֵּכָה הַרְבֵּי וּמִצְאָה שָׁכֵן הוּא, הַלְבִּישׁוּהוּ אֶת הָאַרְבַּע כַּנְפוֹת וְתִכְף פֶּסֶק מַלְבָּכוֹת. מִנֵּי אֵז קָרְאוּהוּ אַחֵיו הַקְדוּשִׁים 'דָּעַר צִיצִית אִיד'.

(דברי זוד)

לא תטה משפט גר יתום (כו, יז)

נוהג היה הרה"ק רבי פינחס אלנהו הנקרא **רבי פינטשע מפילץ** זיע"א ללמד זכות על כל יתום או עני כי נכשל, רחם עליו והפך בזכותו.

מעשה ונסע לדובנקה העירה והבחין ברעש ברחוב, חקר לדעת את הנעשה, וספרו לו שעלם יתום גנב בהתמדה מקפת הצדקה שבבית הנקסט, ושתה לשכרה. החליטו אנשי המקום לגרשו מהעירה אחרי שהנחיתו עליו מכות נאמנות, והלה חגר ושוטה, מסורב לצאת ואינו זז.

מהר רבי פינטשע למקום ושאל את ראש הקדברים: הריית פעם עלם יתום? אני לא, ענה האיש. וחגר היית? לא! ענה. ורעבת ללחם? לא! והתהלכת ללא הנוף וללא בית? אני לא! אם כן, צעק רבי פינטשע לעברו, איך העזת לדון אותי? וחז"ל קבעו 'אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו'.

וכששאלוהו פעם מדוע הוא משפיל מכבדים ותקיפים ומגלה קלונם ברבים, ואלו כלפי שפלים ופשוטי עם הוא מלא חמלה, וכי הגאים אינם בעלי מום הזקוקים לרחמים? ענה רבי פינטשע: אני מרחם על אלו ועל אלו, הנדבא זקוק למלת עדידי, והוא מקבלה. והגאה לקצת שפלות הוא מקבלה.

(בית קוצק)

בחיו מרכושו לצדקה. העשיר שידע את מצבו הסכים לכאורה, ואף על פי כן הסס וחשב אולי בכל זאת אשאר בחיים. אחרי לבטים החליט לצוות לבניו שרק לאחר מותו יתנו סכום קמון לצדקה.

אמר לו הרבי מצאנו: על הפסוק 'כי קבור תקברנו ביום ההוא' אמרו חז"ל במסכת בבא בתרא: אם אחד מבקש שלא יקברוהו שאינו רוצה שיהיה לו פפרה, הרי אין לו פפרה. ההסבר הוא: אם כופים את האדם בחיו לדבר טוב נחשב לו הדבר כמצוה, כי הנשמה הרי שואפת לעשות טוב אלא שהחמור מתנגד, אבל כשהגוף מסכים ואפלו על ידי כפייה לעשות מצוה, הרי הנשמה בודאי מסכימה. אולם לאחר מיתה כשהנשמה נפרדת מהגוף, אז דבר טוב על ידי אנס אין לו כל ערך, לכן טוב שתתן לצדקה בעל כרחך כשעדין הנשמה בגוף הרוצה בעשית מצוות, כי לאחר מיתה לא יחשב לך הדבר למצוה.

(אמרות חכמה)

גדלים תעשה לך על ארבע כנפות פסיתך (כו, יב) **המנהג** היה בבית הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א כשנעשה ילד בן שלשים יום, היו עושים לו בגד של ארבע כנפות עם ציצית. כן התנהגו עם כל ילדי הרה"ק מרוזין. פעם אחת ארע שהינקא דוד משה (שלימים התפרסם שמו לרה"ק רבי דוד משה מושיורטקוב זיע"א) בכה הרבה מאד וגם לא יכל לישן, ולא יכלו להשתיקו שישו. הלכו וקראו את אמו הצדקת, ונסתה גם היא לשחוק עמו לנענעו ולפעות לו כדרך שעושים לילדים, אבל הוא בכה בלי הפוגות. פחדה הרבנית באמרה פן הוא חולה ח"ו וצריכים לקרות לרופא, אבל לא רצתה לעשות זאת בלי ידיעת בעלה הקדוש. הלכה וספרה לו שהילד בוכה ואינה יודעת מה חסר לו.

הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע

בעמח"ס "קול שמחה"

יומא דהילולא - י"ב אלול

המכתב:

"ב"ה יום א' תבא תקפו"ו פה פרשיסחא.

החיים והשלום והשמחה לכבוד ד' יד וזבני הרב הגאון הרריף המפורסם החכם השלם שמו נודע בשערים כבוד שמו מו"ה אלכסנדר זסקינד נ"י.

אחר שעה שנים עד ביאת גאל אשר כבוד תורתו שוכן בתוך חרי לזבני ורעי במצפוני מורשי רעיוני, אדברה אליו הפעם כמו אל לבי, פתיב בתוך עמי אנכי יושבת וכתוב מרחוק ה' נראה לי, וזה סוד ראש השנה. השמחה והדאגה מסתרת בפחד, וזכה ה' להיות לו שניהם יחד. הבינה תגדל מהמעשה כי המעשה זה והבינה אור ושניהם דומים, וברוך ה' שהחיינו וקיימנו שיעשה זה וזכרוננו לפני אדון כל אולי תחנינו נהי' להוציאנו מפלה לאורה בעזה"י לא נשכח כבוד תורתו מלבנו ומלב אנשי חברתינו לזכרון לטובה וה' ברחמי: תן לו של שמחה וחסים וכתובה וחתומה טובה לו ולאנשי ביתו וזלל עירו". כ"ד נפשו ולבבו המענגע באהבה של שמחה בונם.

גם אנתנו אהבים ורעים דורשים שלומו הטוב באהבה ויקים בו ברכת רבנו ש"י ויזכה לשמוע ממנו בשורות טובות ולשמוח אתו יחד תמיד כנפשו ונפש ידידיו: הק' יצחק מאיר [הוא הרה"ק רה"ק רבי יצחק זי"ע מנארקין]. הק' יצחק מאיר [הוא הרה"ק בעל החשוב "מנחם מענדל מטאמשוב" (הוא הרה"ק השך זי"ע מקאצק)]. מאיר קוואלער, ר' יעקב ווארקער [הוא הרה"ק רבי יעקב אריה זי"ע מראדז'ימין] ור' שלמה זאלינגער קרמזים שלומו עברו והמה בתוך התפלה. גם אנכי הצעיר פורס בשלומו הטוב, ומבקש אנכי ממנו אשר המכתב הלז יצפן אתו ויוביל אותו א"ה בעת נסעו לז'אן, ואז שנינו יחד נלמד אותו שיעור בעיני: דברי ידידו אוהבו הק' אברהם משה [הוא בנו של הרבי ר' בונם].

מוצא שפתיך תשמור...

פעם נסע הרבי ר' בונם בשליחות רבו היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע למקום פלוני. בדרך הגיע לאכסניה פלונית, והחל לחקור שם אחר פטרות המאכלים, מיהו השוחט? וכדומה.

לפתע נשמע קול מעם התנור: "רבים הם האנשים הבודקים את מה שהם מניסים לפיהם, אך האם הם בודקים גם את מה שהם מוציאים מפיהם...?" נענה הרבי ר' בונם זי"ע ואמר: אלול לא באתי לז'אן אלא עבור דבר זה - דיני...

מאי משמע תשובה?

ספר פעם החסיד המפגל רבי בן ציון (רבינוביץ) אוסטרובער: כידוע היה הרבי ר' בונם מוביל עצים על גבי רפסודות בנמל

אור שמשו של הרה"ק הרבי ר' שמחה בונם זי"ע האיר בשנת תקכ"ז, אז נולד לאביו המגיד רבי צבי הירש מנאודיסקל זצוק"ל בעל "נו למאה". בצעירותו למד בשיבות הגדולות של הגאון רבי ירמיה ממטרסדורף זצוק"ל, ושל הגאון רבי מרדכי בענט זצוק"ל מניקלשבורג.

משחר ועבריו הסתופף בצלם של אדמו"רים וצדיקים, ה"ה מן החוזה מלגלין זי"ע, הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב זי"ע, והמגיד מקו'ניץ זי"ע. במחיצתם התעלה במעלות עילאיות מתוך קדושה וטהרה. הוא היה תלמידו המובהק של היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע, ונבון שהרגיש את גדולתו החל לפרסמו. אבל הרבי ר' בונם הסתיר את עבודתו מעין לו וזאה. כידוע היה הרבי ר' בונם סוחר בעצים בנאנצ'י, ופעמים רבות חוזרו ממסחרו היה רבו היהודי הק' שזאלו, והרבי ר' בונם משיב על דא ועל הא. בנו של היהודי הק' ה"ה רבי ירחמיאל זי"ע היה מצר על קו. פאשר היה שומע פי אביו מדבר עם תלמידו רבי בונם כמו שיחות חלוין, אה היהודי הק' אמר לבנו: "דע לה, כי דברים אלו שספר רבי בונם נובעים מתהומא רבה ועד לרום וקיעא, עד לכסא הכבוד".

לאחר הסתלקות רבו היהודי הק' (חול המועד סכות, י"ט תשרי תקע"ד) נתנו בו בני העדה את עיניהם, והרבי ר' בונם נתישב על פס האדמו"רות. בין תלמידיו נמנו מן השך מקאצק זי"ע, החדושי הרי"ם זי"ע מגור, הרה"ק רבי יעקב ארי' מראדז'ימין זי"ע, הרה"ק רבי יצחק מנאראקי זי"ע ועוד, שהפיצו את תורתו בכל אהר ואתר. גימיו התפשטה החסידות ונעשתה לנחלת הפלל, המונים זרמו לפרשיסחא ושם מצאו מרוגע לנפשם בהתעלותם במעניות התורה והחסידות, קשבד בבו מקבלים מן הרבי דרו בעבודת השי"ת.

שילש עשרה שנים נחצי נהל הרבי ר' בונם את העדה. בהגיע יום י"ב באלול תקפ"ו, ופתע נשמתו בסערה השמימה, ומנו"כ באהל הק' בבית העלמין בפרשיסחא בפולין, אשר משמש עד היום פתל תלפיות. בנו יחידו היה הרה"ק רבי אברהם משה זי"ע מפרשיסחא, אשר הנהיג את העדה מעט יותר משנה בלבד, ונסתלק ביום ז' דחנכה תקפ"ט, ומנו"כ בבית העלמין בבאאלה פשוט בפולין.

מכתבו הנודע של הרבי ר' בונם זי"ע, לקראת ראש השנה

לקראת ראש השנה תקפ"ז, נצבר מהרה"ק רבי אלכסנדר זסקינד זצ"ל רבה של שעדליץ, תלמידו של הרבי ר' בונם להגיע לפרשיסחא, ולהסתופף בצל רבו. בשל כך שגר אליו הרבי ר' בונם מכתב, אשר למים נתפרסם ויצא שמו לתהלה בכל קהלות החסידות לדורות, ועד היום הוגים בלמוד המכתב הזה, וכמה וכמה פרושים נתפרשו למכתב זה. וכה לשון

הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע

בעמח"ס "קול שמחה"

יומא דהילולא - י"ב אלול

העניינה ממנה. הדבר השני הוא טבילה במקוה. אפי' אם לא עושים לשמחה, עכ"פ האדם נטהר. והשלישי הוא תענית. גם אם מתענה שלא לשמחה, עכ"פ שפיר קעביד דלא אכל, שפון אז לא נפסד האכל באכילת איש כזה.

"זכור את אשר עשה לך עמלק..." (דברים כה, יז)

כל הפדשה פלה זאמרה בלשון יחיד. זכור ולא זכרו, עשה לך ולא עשה לכם, קרך ולא קרכם, ויזבבך ולא זבבכם, ענה ונגע ולא עיפים ויגעיים. ולמה?

שפון, אותו עמלק לא היה ביכלתו להתגבר אלא על זה שהלך יחיד, שהענין היה פולטו החוצה מפלל ישראל, והיה יוצא מן הפלל, ועליו יכל עמלק להתגבר. בבחי' חרב אל הבדים. אבל אלו שהיו מחברים יחד לכלל ישראל, היה הענין מגן עליהם והם לא נפלו ביד עמלק. סימן הוא לדורות: כל זמן שישאר באחדות, אין עמלק שולט בהם, כי עמלק לא שולט על הפלל, כמו שאמרו חז"ל; כשישאר באחדות אין כל אמה ולשון יכולה להם.

"תחת אשר לא עבדת את ה' א בשמחה..." (דברים כח, מז)

תוכחות רבות אנו קוראים בתורה בפדשה זו. ואולם, את כל העברות שנגלן תבאנה כל קלות התוכחה לא פרסמה התורה פל. העברה היחידה שהתורה פותקת היא "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקך בשמחה". משמע, פי העצבות היא יסוד העברות, מעצבות מגיעים לעברות, ומשמחה מגיעים למצוות.

דאנציג למדינות שונות באירופה. פעם, כאשר היה הרבי ר' בונם דאנציג לצרף למסחרו, ראה מרחוק יהודי שמסחרו היה בהעברת סחורות גרפסודות על גהר הנויסיעל. באותה שעה קבל יהודי זה ידיעה רעה ל"ע, פי רוח חזקה שאינה מצינה הפכה את כל הרפסודות שלו, וכל הקורות נפלו למים, וקר אבד ר"ל את כל רכושו.

באותו גע בו שמע היהודי הזה את הבשורה הרעה הזו, נתעלף על המקום מרב מרייות ועגמת נפש ושברון לב, ומתוך צערו נפטר במקום. אז אמר הרבי ר' בונם: תדעו לכם פי זאת משמע תשובה.

עבודה שבלב זו תפלה

כאשר בקר הרה"ק רבי שמואל משינאוה זצ"ל, בעל "רמתיים צופים" בפעם הראשונה אצל רבו הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא, סח בפניו את דאגתו, כי בעת התפלה הוא חש במחשבי ראש קשים, שפון הוא מתאמץ מאד בתפלה בכונה. נענה הרבי מפרשיסחא ואמר לו: "וכי מה לראש אצל התפלה? והרי התפלה היא עבודה שבלב? העקר היא בתפלה עבודת הלב, ולא עבודת הראש".

מאמרותיו:

מצוות שלא לשמה...

הגיד הרה"ח ר' בן ציון אוסטובער זצ"ל, בשם הרבי ר' בונם זי"ע: ישנם שלשה דברים, הגם שלא עושים אותם לשמה, אבל עכ"פ המה טובים ומועילים. הראשון הוא נתינת צדקה. אפי' בנתינה שלא לשמה, מועילה הצדקה, שפון מכל מקום

העלות נר תמיד - לזכר נשמת

י"ג אלול

רבי יעקב ישראל מטשרקאס בן המגיד ר' מרדכי מטשרנובל (ב' עמק תפלה)
רבי אברהם יששכר דב בער ב"ר שלמה הכהן מרדומסק (ב' חסד לאברהם)
רבי יוסף חיים ב"ר אליהו מבגדד (ב' בן איש חי, רב פעלים)
רבי ירחמיאל משה ב"ר יחיאל יעקב מקוזניץ

י"א אלול

רבי שלום יוסף ב"ר ישראל מריז"ן
רבי אברהם יעקב מסדיגורא ב"ר ישראל מריז"ן
רבי זאב וולף מסטריקוב ב"ר אברהם מטשכנוב (ב' זר זהב)

י"ב אלול

רבי שמחה בונם ב"ר צבי הירש מפרשיסחא
רבי משה אליקים בריעה בן המגיד ר' ישראל מקוזניץ (ב' באר משה)
רבי אלעזר ב"ר צבי אלימלך שפירא מלאנצהוט

ט"ו אלול

רבי עקיבא אייגר ב"ר שמחה בונים מפרשבורג (ב' משנת ר' עקיבא)

ט"ז אלול

רבי אברהם אביגדור ב"ר יצחק יעקב דן לנדא אדמו"ר מסטריקוב

אוצר גאוני הדורות – פרשת פי תצא

וזה כונת הקרא כי תצא למלחמה על איביך, הוא יצור הרע, רק אם תצא למלחמה אתו, אז ונתנו ה' אליהיך בידך, כי הבא לטהר מסייעין אותו מן השמים וק"ל.

עוד יש לומר על דרך הנ"ל, דיש לדקדק שנוי הלשון מרבים לזכיר, גם הא דמתחיל באיביך ומסיים בנתנו וכו' ושבית שבי. ונראה לומר כי דרך לוחמי מלחמות שעקר מגמתם שיפל על ידם שר הצבא, כי בנפול הראש והשר יבוא מרף בלבב אנשי חיל, ועל ידי זה בנקל יפלו כל הצבא ביד שונאו, כי כלם תלויים בשר הצבא.

וכן במלחמות היצר שאדם לוחם נגד תאוותיו, העקר שיראה שיכבש ראש התאות והקשה מפלן, וממילא יקל בעיניו לכבש ולהכניע גם שאר תאוותיו. וזהו כונת הקרא, כי תצא למלחמה על איביך, אזי העקר שתכבש את הראש והשר שבהם, והיגו ונתנו ה' אליהיך בידך את ראשם ומנהיגם, אז ושבית שבי, אלו השבויים וכפופים תחתיו ממילא תשבם אתה, על ידי שהראש הוא נפל בידך.

זכור למרים

רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל - חפץ חיים
על האדם להזהר לכל יבשילו היצר
לגזל ממנו את זמנו

ענין זה רמוז בתורה הקדושה, כי תצא למלחמה על איביך, שהיא היצר הרע שנקרא אויב, אז בודאי ונתנו ה' אליהיך בידך. ושבית שבי, ר"ל שפאשר תשוב בתשובה שלמה אז תהפכו העברות לזכיות ותוציא מידו הגולה שגזל ממך היצר הרע.

ואמרו חז"ל שם עוד, אם נצחו מוטב, דהיגו שהועילה ההרגוזה עמו מוטב. ואם

כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אליהיך בידך ושבית שבי: (כא, י)

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנמין סופר זצ"ל

האדם יעשה ככל שביקלתו לנצח את יצרו ומן השמים יסייעוהו

כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אליהיך בידך וכו'. נראה לומר בשנפרש בפרקי דאבות (א, יד) אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשו אימתי. דהנה אמרו חז"ל (קידושין ב) אלמלא הקב"ה עזרו לא יכול לו, והנה יחשב האדם שלא יצא למלחמה עם היצר הרע ולא יעשה שום התפעלות לכבשו, רק יבטח בה' שיעזרהו וילחם מלחמתו הגדולה עבורו.

אברך האמת לא כן הוא, כי מי שחושב כן הוא לעולם לא יכבש את יצרו תחתיו, אלא שצריך האדם ללחם תמיד נגד יצרו כל מה שביכחו ובאפשרותו, ואחר כך יעזרוהו מן השמים. כדאמרינן (שבת קד) הבא לטהר מסייעין אותו, והאדם צריך להתחיל לטהר עצמו ואחר כך מסייעין אותו.

וזהו שאמר הלל אם אין אני לי מי לי, שאם האדם אינו עושה מאומה ואינו עומד ללחם נגד יצרו, מי הוא אשר יעזרהו, וכשאני לעצמי, פרוש וגם לאחר שפעל, מה הוא, כי לא יכול בעצמו לכבשו, אלא כשיצטרפו שניהם יחד כמ"ש. ואמר ואם לא עכשו אימתי, שלא יחשב האדם שלא ילחם נגד היצר הרע עד פי זקין ויגיעו הימים אשר אין בהם חפץ לתאות עולם הזה, ואז ישוב אל ה' ויחממהו, כי כבר אמרו חז"ל (עבודה זרה יט) אשרי איש גרא את ה' עד שהוא בגבורה ובכחו אז יפעל בתשובתו פעולות שלמות, וזהו שאמרו אם לא עכשו אימתי.

פי כָּבֵד לֹא יָשִׁיב הַגְּנֵבָה שֶׁגָּנַב אֲבָל תִּהְיֶה מִזֶּה תוֹעֵלֶת עַל לִהְבֵּא שְׁמֵהֵיּוֹם וְהִלָּאָה לֹא יִגְנֹב הַגְּנֵב. וְהִנֵּה לְפַעֲמִים יִקְרָה שֶׁהַגְּנֵב חָכֵם וְיִדַּע אֶת אֲשֶׁר לְפָנָיו, יַעֲשֶׂה עֲצָמוֹ צְדִיק וְכָל יוֹם יוֹם הוּא מְבִיא לוֹ כְּמֵה וְכֵמֵה וְרוּחִים כְּדֵי שִׁיְהִיָּה לֵב הַשָּׂנִי בְּטוֹחַ עָלָיו וְלֹא יִבְדֵּק אַחֵר מֵעֲשׂוֹ, וְכֵאֵמֶת מִחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁאִם רַק יַעֲלֶה בִּידוֹ לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ גְּנָאֵמָן בֵּיתוֹ יִגְנֹב כְּפָלִי כְּפָלִים מִכְּפֵי הַמְּמוֹן שֶׁהִבִּיא לוֹ מִקֶּדֶם בְּתוֹר וְרוּחִים. אֲבָל אִם הַשָּׂנִי הוּא חָכֵם מִמֶּנּוּ לֹא יוֹעִילוּ לוֹ כָּל עֲצוּתָיו וְתַחֲבוּלוּתָיו שֶׁל הַגְּנֵב, וְלֵעוֹלָם יֵשִׁים עֵינָיו עָלָיו וְיִבִּיט עָלָיו כְּכֵל אֲשֶׁר יִפְנֶה בְּשִׁבְעַת עֵינָיִם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִגְנֹב: כֵּן הַדְּבָר בְּעִנְיָנֵנוּ, כִּאֲשֶׁר הָאָדָם קָם בְּבִקְרָה בְּחֻמְלַת ה' עָלָיו שֶׁהַחֲזִיר לוֹ נִשְׁמָתוֹ כְּדֵי שִׁירוּיִם קִצָּת בְּאוֹתוֹ יוֹם שִׁתְּפַלֵּל וְיִלְמַד וְיַעֲסֹק בְּפִרְסוּתוֹ לְהַחֲיוֹת נַפְשׁוֹ. אֲכֵן כִּאֲשֶׁר יִתְבּוֹנֵן הָאָדָם בְּסוּף הַיּוֹם עַל כָּל מֵה שֶׁעָבַר עָלָיו בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, יִרְאֶה שֶׁהֵיכָר הָרַע גָּנַב מִמֶּנּוּ כְּמֵה שְׁעוֹת שֶׁהוּא בִּלְה אֹתָן בְּדַבְּרִים בְּטָלִים וְהִכָּל וְרִיק, וְכֵל זֶה בְּעֲצַת הַיָּצָר. וְכֵן יִרְאֶה שֶׁהוּא גָּנַב מִמֶּנּוּ מֵהַמְּאֵה בְּרוּכֹת שֶׁבָרַךְ אוֹתָם בְּלֹא כְּוִנָּה וּבְאִיזוֹ פְּנֵיהֶ, וְכֵהֵנָה וְכֵהֵנָה. וְהִנֵּה אִם יַעֲבֹר עַל זֶה בְּשִׁתְּקָה וְלֹא יַעֲשֶׂה עִמּוֹ מְרִיבָה, אִז חֲלִילָה בְּמִשְׁךָ זְמַן קָצֵר יִשָּׂאֵר עֵינֵי מִתְּפִלוּתָיו וְתוֹרָתוֹ ח"ו, אֲלֵא הָאִישׁ הַחָכֵם וְהַנְּבוֹן צְרִיף לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ תְּמִיד מְרִיבָה, וְיֹאמַר לוֹ מֵה לָךְ כִּי תִגְנֹב אֶת זְמַנִּי וְיִמִּי שֶׁחֵלַק לִי אֲלֵלִים, וְאֵת בְּרוּכֹתֵי שְׁהִנֵּי מִבְּרַךְ, אִף שֶׁהַמְּרִיבָה הַזֹּאת תִּהְיֶה לְלֹא תוֹעֵלַת, כִּי מֵה שֶׁגָּנַב הַיָּצָר הָרַע כְּבָר לֹא יָשִׁיב לוֹ, אִף הַתוֹעֵלַת תִּהְיֶה כִּי מִכָּאן וְלִהְבֵּא לֹא יִגְנֹב הַיָּצָר הָרַע מִמֶּנּוּ כָּל כָּף.

לֹא, שֶׁלֹּא הוֹעִילָה לוֹ הַהֲרָגָה, יַעֲסֹק בְּתוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר אִמְרוּ בְּלִבְכֶם, דָּוָה קָאֵי עַל הַתוֹרָה דְּכָתִיב בָּהּ וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם עַל לְבַבְךָ, וְהַפְּנֹנָה בָּזֶה הִיא, שְׁנוֹת הַתוֹרָה תִּצְלִי אוֹתוֹ מֵיָצָר הָרַע שֶׁלֹּא יִתְגַּבֵּר עָלָיו, וְכִדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה פְּרַשְׁתָּ נִשְׂאָה שְׁמִחְמַת וְיָגִיעַת הָאָדָם בְּתוֹרָה מְסִיר הַקַּב"ה אֶת הַיָּצָר הָרַע מִמֶּנּוּ. וְלִמְשַׁל אִם הוּא רָגִיל בְּחֻטָּא הַגּוֹל וְכֵהֵאֵי גְּוָנָא, כִּאֲשֶׁר יִלְמַד הָאָדָם בְּתוֹרָה דִּיגֵי גוֹל וְכֵהֵאֵי גְּוָנָא, וְיִיגַע עֲצָמוֹ בְּאֵלוֹ הַהֲלָכוֹת, יְסִיר הַקַּב"ה מִמֶּנּוּ אֶת הַיָּצָר הָרַע.

אם נִצְחוֹ מוֹטָב, וְאִם לֹא, שֶׁלְמוּד הַתוֹרָה גִּיכֵי לֹא הוֹעִיל לוֹ, יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר עַל מִשְׁכַּבְכֶם, וְהִיא קְרִיאַת שְׁמַע שְׁקוֹרֵין אוֹתָהּ בְּשִׁכְבָּנוּ וּבְקוּמָנוּ, וְכַנּוּת קְרִיאַת שְׁמַע הִיא שִׁזְכִּיר אֶת עֲצָמוֹ בְּאַחֲדוֹת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִקְבַּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם וְכֵהֵאֵי יִגַּף הַיָּצָר הָרַע וְיִרַף מִמֶּנּוּ. נִצְחוֹ מוֹטָב, וְאִם לֹא, שֶׁקְרִיאַת שְׁמַע גַּם כֵּן לֹא הוֹעִילָה לוֹ, יִזְכִּיר לוֹ יוֹם הַמִּיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר וְדַמּוּ סְלֵה, שֶׁהוּא הַמּוֹת שֶׁהוּא דוֹמְיָה עוֹלָמִית כְּמוֹ שִׁפְרִישׁ"י שֶׁסָּאז יְהִי עֲתִיד לְתֵן דִּין וְחֻשְׁבוֹן עַל כָּל מַעֲשָׂיו וּפְעוּלוֹתָיו שֶׁעָשָׂה כָּל יְמֵי חַיָּו, שֶׁאִז סוֹרוֹ מִדַּעְתּוֹ כָּל הַמּוֹדוֹת הַנִּשְׁחָתוֹת כְּמוֹ גְּאֻנָּה וְחֻנְפָּה וְשִׁקָּר וְכֵהֵאֵי גְּוָנָא, מֵה יַעֲנֶה אִז לַיּוֹם פְּקֻדָּה כְּשִׁיבּוֹאוֹ עַל שִׁכְרוֹ. וְהִנֵּה כִּאֲשֶׁר יִתְבּוֹנֵן הָאָדָם בָּזֶה, אִז בְּדוֹאֵי יִשְׁבֵּר לְבוֹ בְּקַרְבּוֹ וְלֹא יִתְפַּתֵּה לְדַבְּרֵי הַיָּצָר הָרַע וּבָזֶה יִנְצַל מִמֶּנּוּ.

וְאִמְרוּ חַז"ל (ברכות ה) לְעוֹלָם יִגִּיז אָדָם יָצָר טוֹב עַל יַצְה"ר שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ד) רָגַזוּ וְאֵל תִּחַטְּאוּ וְגו', וְנִבְאָר אֶת הַמְּאָר הַזֶּה בְּדָרְךָ מְשַׁל לְשִׁנֵי בְנֵי אָדָם שֶׁתְּפִים בְּעַסֵּק אֶחָד, וְשִׁנֵּיהֶם הֵנִיחוּ מִמּוֹנֵם בְּעַסֵּק. וְהִנֵּה אֲרַע פַּעַם אַחַת שֶׁאֶחָד מֵהַשְּׂתַפִּים הִפִּיר בְּרַעְהוֹ שֶׁהוּא גּוֹנֵב מִדְּמֵי הָעַסֵּק, וְהִנֵּה הָאִישׁ הַנְּבוֹן כִּאֲשֶׁר יִבְכַח מִזֶּה הַיֵּטֵב, בְּדוֹאֵי לֹא יַעֲבֹר בְּשִׁתְּקָה עַל זֶה וְיָרִיב עִמּוֹ, אִף שִׁיִּדְעַת הַיֵּטֵב

כִּי תִהְיֶינּוּ לְאִישׁ שְׂתִי נְשִׁים הָאֶחָת אַחֲרָה וְהָאֶחָת שְׁנוֹאָה וְיִלְדוּ לוֹ בְּנִים הָאֶחָת וְהַשְּׁנוֹאָה וְהִנֵּה תְּבוֹן הַבָּכֵר לְשִׁנֵּי אָחָה: (כא, טו)

אלשיך

רבי משה אלשיך זצ"ל

ממוקראות התורה לומדים כמה יש לדבק במדת הקדשה ולעזוב החטא

דע איפה בני כי המתחיל לטעם טעם עברה כל ימיו מכאובים, ואפלו הטוב אשר ייטיב לו ה' לא יהיה טובתו שלמה מרע הכנת המקבילו, עד יום מותך תהיה סר ונזף ובלתי מתקיים רצונך. כי הלא אם ה' יתן לך בן בכור לא יהיה רק מהשנואה, לבל תהיה שמחתך שלמה, ועד יום הנחילך את בניך ייצר לך ותרצה לבכר את בן האהובה ואין לאל ידך, למען תדע כי רבה רעת העברה ההווה ונמשכת תמיד. ואנא שא נא קל וחמר, ומה אם עון שהתיר לי הוא יתברך פך, עון אשר לא התר לי על אחת כמה וכמה. ועל זה הסי יתן אל לבו ויתן כבוד לאלהי ישראל וישוב אל ה' וירחמהו, עד אשר לא יבאו ימי הרעה ויגד אכל שאולה. **ויבאר** הענין נקדים ענין נודע מרבובותינו ז"ל (סוטה יז, א) הלא הוא על דבר זונגי בני האדם איש ואשתו. כי אמרו כי באיש יש יו"ד ובאשה ה"א הוא שם י"ה השורה בין שניהם בהיותם פשרים והזיווג לשם שמים, אך בהתהפך ישול הוא יתברך את שתי אותיותיו משניהם ויהיה אש בכל אחד מהם ותבער בם אש ה'.

ובגדה נבא אל הבאור, והוא, כי אומר הוא יתברך אל הנושא יפת תאר אוי לך בני בסורי ממך, כי הלא עם שהתירתי לך ביאת המלחמה ונתתי לך דרך להתיש כח יצרך אם תעבנה כמדבר בארבעה דברים אשר שמתי לפניך והבאת כו' וגלחתה כו', עם כל זה הגה שם י"ה לא יהיה שלם אתך, כי בינך ובין השנואה לא יהיה שם י"ה, כי ה"א הקדושה לא יהיה מצד השנואה כי גם פי תהיה לך מפאת האהובה, וזהו אמרו פי תהיין בלא ה"א בסוף תבה ואחר כך אמר לאיש ומטיל יו"ד באיש. ושמה

תאמר איך תסיר ה"ה מהנשים ותניח יו"ד באיש, כי השם או יהיה בשניהם או מסתלק משניהם. לזה אמר האחת אהובה ולא אמר אחת אלא האחת, לרמוז אל ה"ה"א שלה של שם י"ה לומר אם הטלתי יו"ד באיש הוא כי לעמתו ה"א של אהובה, ומה שחסרתי ה"א מתהיין הוא על דבר ה"א של שנואה, כי ה"א שלה שנואה היא ולא מצד הקדשה, וזה והאחת שנואה ולא אמר ואחת שנואה ועל בן בתבה שנקללו שתיהן נעדרה ה"א על האחת מהן. אך באיש לא תוסר היו"ד אחר שיש לו עזר כנגדו בה"א של אהובה.

ויבאר יעלה על רוחך כי אחר שנתתי הבן הבכור לשנואה אין זה כי אם מאהבתו אותה, פענין לאה וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה, בן בראותי כי שנואה זו על בן נתתי לה הבן בכור. אל תאמין בשוא נהעה כי נהפך הוא כי אדרבה היא שנואה של שם י"ה, שעל בן אינו אומר לשנואה אלא לשנואה שיש באותיות שניאה שגא י"ה כלומר שהשם י"ה שגא אותה, ומה שהוטלה האלף בין אותיות השם הוא להורות מה שכתבנו כי שם י"ה נפרד בינו ובינה, כי היו"ד שבו מתחברת עם ה"א של האהובה ולא עם של השנואה כמדבר.

קנצוי למלין כי רב טוב לבית ישראל אשר גמלם הוא יתברך כרב רחמיו בכל מכל כל, ועל הכל יתגדל מה שהפליא לעשות מהיות לנו מעיר לעזר נגד יצרנו להתיר את האסור במקום שאין אנשים לעמד בפרץ לבלתי יחטאו ולתרחיקנו מן החטא, ולמדנו דעת איך נתנהג ולפקח עינינו למען נראה את הרעה הנמשכת לנו מן החטא למען נחדל ממנו, ואין זה כי אם שלא נתן בנו את הנצר הרע כי אם לטובותינו. וכמשל שפחת המלך הכתוב בספר הזוהר (חלק ב, קסג, א) ובמקראי קדש אשר הנביא דבר באמרו (ישעיה נד, טו) הן אנכי בראתי חרש כו' כמבאר אצלנו בשערים פתח שער פרשה זו.

ומה שנמצא שם אמר רבי יוחנן אני ישבתי על קברו של בן סורר ומורה ועל תלה של עיר הנדחת, אפשו לומר דפליג אבריימא, או שפא הא דרבי יוחנן לא הנה בן סורר ומורה גמור אלא כענין אבשלום, אבל לא הנה בן סורר ומורה גמור כדין תורה שנגמר לסקילה.

ורגמחו כל אנשי עירו באכנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו: (כא, כב)

רבנו בחיי

רבנו בחיי בן אשר אבן קלאווה זיע"א

מגדל פרשה זו למדנו אהבתנו לבורא

יתברך ולהתקרבותנו אליו

וכי ישראל ישמעו ויראו. היו מכריזין בקל ישראל, בית דין פלוני סקלו את פלוני מפני שהיה בן סורר ומורה. אמרו חז"ל כי דין זה של סורר ומורה לא ארע מעולם, והוא שתמצא בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין עא), תניא בן סורר ומורה ועיר הנדחת לא היו ולא עתידין להיות, ולמה נכתבו, דרש וקבל שכר. ואם בן יש לשאל מפני מה הצרכה תורה להודיע ולכתב מה שלא היה ומה שאין ענינו נהג בדרך העולם, אבל זה היה מתקמת התורה, ללמד דעת את העם בגדל חיוב אהבת ה' יתברך, שהרי אין לך אהבה חזקה בעולם באהבת האב והאם לבן, וכיון שהבן עובר על מצוות ה' יתעלה, וזה דרכו בסל לו, חזקין הם שתגבר עליהם אהבת ה' יתברך על אהבת הבן עד שיצטרכו להביא אותו הם בעצמן לבית דין לסקילה.

ויקבר בא הענין הזה בחיוב גדל אהבה לה' יתברך מפרש בתורה בענין העקבה, כי אברהם עם היות אהבתו של יצחק ענה ונזקה כבן שבא אליו אחר הזקנה והיאוש, אף על פי כן כשצוהו להקריבו עולה טרח בדבר מיד, והגביר אהבת ה' יתברך על אהבתו של יצחק, ועל שלמות המעלה הזאת קראו אברהם אהבי (ישעיה מא, ח), ואז נתפרסם לכל העולם גדל חיוב האהבה לשם יתעלה שהיא ראויה לעבר כל מיני אהבה, ומנה אמרו דרש וקבל שכר. כן שמעתי מפי הרב ר' שלמה מורי שיחיה.

כי יקרא בן צפור לפניו בדרך בכל עין או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים: (כב, ה)

רמב"ן

רבנו משה בן נחמן זיע"א

טעמי המצוות ללמד דרך האדם בכל הליכותיו

כי יקרא בן צפור לפניו גם זו מצוה מבארת מן אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד (ויקרא כב, כח), כי טעם בשניהם לבלתי היות לנו לב אכזרי ולא נרחם, או שלא יתיר הכותב לעשות השחטה לעקר המין, אף על פי שהתיר השחיטה במין ההוא, והנה ההורג האם והבנים ביום אחד או לוקח אותם בהיות להם דרוך לעוף כאלו יקרית המין ההוא.

וכתב הרב במונה הנבוכים (ג, מח) כי טעם שלוחת הבן וטעם אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד, כדי להזהיר שלא ישחט הבן בעיני האם כי יש לבהמות דאגה גדולה בזה, ואין הפרש בין דאגת האדם לדאגת הבהמות על בניהם, כי אהבת האם וחנותה לבני בטנה איננו נמשך אחרי השכל והדבור, אבל הוא מפעלת כח המחשבה המצויה בבהמות כאשר היא מצויה באדם, ואם בן אין עקר האסור באותו ואת בנו רק בכנו ואותו, אבל הכל הרחקה יותר נכון, בעבור שלא נתאכזר וכו'.

תולדות יצחק

רבי יצחק קארו זצ"ל

מחמת השר הממונה מתמלא הקב"ה
רחמים על עושי מצוותיו

בי יקרא קן צפור לפניו, יש להקשות מצוה קלה בזאת, ואין ביה חסרון פיס כלל ולא טרח הגוף, למה שכתרו כל כך גדול, ייטב לך והארקת ימים. ועוד לעולם שפלו טוב ולעולם שפלו ארף.

והתשובה בזה ששכר הקלה שבמצות גדולה מאד, שסגלת המצות מי רואה ומי יודע גדלתם, שהוא עד אין קץ עין לא ראתה אלהים וזלתו, וכל שכן מצד מעלת המצוה מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ומכאן נכיר מעלת המצות התמורות. ויש אומרים ששר הממנה על העופות צועק לפני הקדוש ברוך הוא, מצד רחמנותו על האם שצויעקת ומבכה על בניה, והקב"ה מתלבש ברחמים על בניו שהגלם לבין האמות, שאומר אם על בני, וכתוב (ירמיה יג, יז) במסותים תבכה נפשי, מפני גלותן של ישראל שגשפלה, ונראה שכלן לא אמר בכבוד אב ואם ייטב לך אלא למען יארכו ימיה, ובשליח קן צפור כתיב ייטב לך, לפי שנתמלא השי"ת רחמים על בניו.

לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה הזרע
אשר תזרע ותבואת הכרם: (כב, ט)

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זצ"ל

על האדם להזהר שלא לערב הטוב עם הרע בכח התורה והמצוות בשלמות אפשר לרמוז שבאה להזהיר התורה שיזהר האדם שלא יערב הרע עם טוב, רק יקיים סור מרע וצוה טוב, דזוהו עקר העבודה. וזוהו שרש עץ הדעת טוב ורע, שאם יערב

זוה הענין שגזר הרב במצות שיש להם טעם, כבאר הוא מאד כי בכל אחד טעם ותועלת ותקון לאדם, מלבד שכלן מאת המצוה כהן יתברך, וכבר אמרו רז"ל (סנהדרין כא) מפני מה לא נתגלו טעמי תורה וכו', ודרשו (פסחים ק"ט) ולמבסה עתיק, זה המגלה דברים שפסה עתיק יומין, ומאי ניהו טעמי תורה, וכבר דרשו בפרה אדמה (במדבר רבה ט ג ד), שאמר שלמה על הכל עמתי, ופרשה של פרה אדמה חקתי ושאלתי ופשפשתי, אמרתי אפמה והיא רחוקה ממני (קהלת ז, כג), אמר ר' יוסי בר' חנינא אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה אדמה אבל לאחרי חנה, דכתיב (וכריה יד, ו) והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון, וקפאון כתיב, דברים המבסים מכס בעולם הזה עתידין להיות צפויים לעולם הבא, כהדין סמיא דצפי, דכתיב (ישעיה מב, טז) והולכתי עורים בדרך לא ידעו, וכתוב (סם) אלה הדברים עשיתם ולא עזבתם, שכבר עשיתם לר' עקיבא הגה בארו שאין מניעות טעמי תורה מפניו אלא עורון בשכלנו, ושכבר נתגלה טעם התמורה שבהם לחכמי ישראל, וכאלה רבות בדבריהם, ובתורה ובמקרא דברים רבים מודיעין בן, והרב הזכיר מהן.

אבל אלו ההגדות אשר נתקשו על הרב, כפי דעתי ענין אחד להם, שרצו לומר שאין התועלת במצות להקב"ה בעצמו תעלה, אבל התועלת באדם עצמו למנוע ממנו גזק או אמונה רעה או מדה מגנה, או לזכר הנסים ונפלאות הבורא יתברך ולדעת את השם וזהו "לצרף כהן", שיהיו ככסף צורף, כי הצורף הכסף אין מעשהו בלא טעם, אבל להוציא ממנו כל סיג, וכן המצות להוציא מלבנו כל אמונה רעה ולהודיענו האמת ולזכרו תמיד.

שלח תשלח את האם ואת הבנים תחן לך למען ייטב לך והארקת ימים: (כב, ז)

הַכָּרֶם, דְּהֵינּוּ כָּל הַתְּבוּאָה הַיּוֹצֵאת מִן הַכָּרֶם וּבַפְּנֵמָה, דְּהֵינּוּ ד'כָּרֶם' כּוֹלֵל יִשְׂרָאֵל וְכוּלָּל עוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, דְּהֵינּוּ הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם 'כָּרֶם' נִפְגַּם. וְהֵנָּה כָּלָאִים אוֹתוֹת 'מִיכָאֵל', וְכָלָאִים בְּמַלּוּי כ"ף לְמ"ד אֶלְף יו"ד מ"ם גִּמְטְרִיא 'סַפְא'ל' בְּמַלּוּי סְמ"ף מ"ם אֶלְף לְמ"ד, וְזֶהוּ כָּלָאִים, שְׂגוּרָם לְסַפְא'ל שְׂנַכְנַס בְּגִבּוּל מִיכָאֵל, וְזֶהוּ הַכָּלָאִים, לְכֵן הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲרַב הָרַע עִם הַטּוֹב, רַק סוּר מֵרַע וְעֲשֵׂה טוֹב:

לא יבא עמוני ומואבי בקהל ידוד גם דור עשירי
לא יבא להם בקהל ידוד עד עולם: (כג. ד)

משיבת נפש

רבי יוחנן לוריא זצ"ל

בטעם שהתירו הנשים בהתאם לחטא שחטאו עם העמים

לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' כו' על דבר וכו'. פֶּרַש רש"י על דבר הַעֲצֵה שִׁיעֲצוּ לְהַחֲטִיאֲכֶם בְּדַרְךָ וּבְכַשְׁהֵייתֶם בְּטְרוּף וְכו'. וְצָרִיף עֵינַי, שְׂרַשְׁי ר"ל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר עַל דְּבַר שֶׁהֵם שָׂגוּ דְּכָרִים, פִּי עַל הַדְּבוּר, וְשֵׁלָא קִדְמוּ הוּא דְּבַר אַחַר, וְאַח"כּ אָמַר וְאֲשֶׁר שָׂכַר עֲלֶיךָ בְּלַעַם הוּא עוֹד עֵנִין שְׁלִישִׁי. וְאִין אִין זֶה כּוֹנֵנָתוֹ אִינִי יוֹדֵעַ פְּרוּשׁוֹ וְכו'. אֲמַנֵּם לְפִי אֲשֶׁר פִּרְשֵׁתִי בְּדַרְךָ וּבְכַשְׁהֵייתֶם בְּטְרוּף אִין הֵינְיוֹ וּבְכַשְׁהֵייתֶם, נּוֹפֵל לְפִירוּשׁוֹ.

עוד פרש רש"י המִטְטִיאֵו קֶשֶׁה מִן הַהֲרָגוֹ. מְנַלֵּן, תֵּאמַר שְׂאֵנִי הֵתֵם שְׂגוּרָם לָהֶם שְׁלִישֵׁה דְּכָרִים שֶׁהִחֲטִיאֵו וְשֵׁלָא קִדְמוּ וְאֲשֶׁר שָׂכַר עֲלֶיךָ בְּלַעַם. וְלִפִּי פִי הֵר"ר יוֹסֵף שְׂמַבִּיא בְּסַמ"ג (ק"ג) שִׁטְעַם אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ בְּעִמּוֹן לְבַד, כִּי מוֹאָב קִדְּם אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּפִי דְּכָרִים כְּאֲשֶׁר עֲשׂוּ לִי בְּגִי עֲשׂוּ וְהַמּוֹאָבִים הֵיִשְׁבִּים בְּעַר, וְאֲשֶׁר שָׂכַר הוּא עַל מוֹאָב לְבַדוֹ, וּמִכָּל מְקוֹם הַנְּשִׂים מִתְּרוֹת שְׂאִין דְּרַכָּה שֶׁל אִשָּׁה לְקַדֵּם אֶפְלוּ לְנִשִּׁים מִשׁוּם כָּל כְּבוֹדָה

הָרַע עִם הַטּוֹב זֶהוּ קִיּוּם וְהַעֲמַדַת עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע. וְהַתּוֹרָה אָמְרָה (בְּרַאשִׁית ב' יז) 'מִמֶּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת', דְּעַל יְדֵי תַעֲרֻכַת הָרַע עִם הַטּוֹב וְנַעֲשִׂית עַרְבוּבָא בְּפַמְלִיא שֶׁל מַעֲלָה וּבְפַמְלִיא שֶׁל מַטָּה. וְזֶהוּ שְׂרַשׁ עַרְב רַב, שֶׁמְעַרְבִין הָרַע עִם הַטּוֹב, וְיַעֲרַב רַב' גִּמְטְרִיא 'דַּעַת', דְּעַל יְדֵי עַרְבוּבָא שֶׁמְעַרְבִים הָרַע עִם הַטּוֹב עוֹשִׂים הַעֲמַדָה וְקִיּוּם לְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע. וְהֵנָּה יִשְׂרָאֵל נִקְרָאוּ 'כָּרֶם', שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ה' ז) 'כִּי כָרֶם ה' צָבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל', וְעֶשֶׂר הַיּוֹ"ת גִּמְטְרִיא 'כָּרֶם', וְהַעוֹשֶׂה עַרְבוּבָא עוֹשֶׂה פְּגָם בְּעַצְמוֹ וּפְגָם בְּיִשְׂרָאֵל וּפְגָם בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן שִׁישׁ בּוֹ עֶשֶׂר הַיּוֹ"ת שֶׁהֵם גִּמְטְרִיא 'כָּרֶם' כְּאִמּוֹר:

ע"י ערוב הרע בטוב פוגם בישראל
 ובעולמות העליונים

וְזֶה שֶׁאֵמַר לֹא תִזְרַע כְּרָמְךָ כָּלָאִים, דְּהֵינּוּ מְזַהֵרָה הַתּוֹרָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם נִקְרָא 'כָּרֶם', כִּינֵן שֶׁפִּלְס כְּכִלּוּתָם נִקְרָאִים 'כָּרֶם' גַּם בְּפִרְטוֹת כָּל אֶחָד נִקְרָא 'כָּרֶם', וְקִרְיָאָתָם 'כָּרֶם' עַל יְדֵי שֶׁהֵם שׂוֹמְרִים כָּרֶם הָעֲלִיּוֹן שֶׁהֵם עֶשֶׂר הַיּוֹ"ת שֵׁלָא יִפְגְּמוּ חֵס וְשְׁלוֹם. וְאוֹמַרְת הַתּוֹרָה, אֵתָהּ הָאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי שֶׁחֲשָׁקְךָ בַּמַּצּוֹת וְחוֹשֵׁב עֲצָמְךָ כָּרֶם לְשֹׁמֵר כָּרֶם הָעֲלִיּוֹן, הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲרַב הָרַע עִם הַטּוֹב. וְזֶהוּ לֹא תִזְרַע כְּרָמְךָ כָּלָאִים, הֵינּוּ עַרְוֵב הָרַע עִם הַטּוֹב, דָּאֵם עַרְבַת הָרַע עִם הַטּוֹב בְּזֶה אֵתָהּ פּוֹגֵם בְּעַצְמְךָ וּבִישְׂרָאֵל וּבְעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן שֶׁפִּלְס נִקְרָאִים 'כָּרֶם' כְּאִמּוֹר:

ע"י ערוב הרע נפגם המצוה שעשה

וְזֶהוּ פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלָאָה הַנִּזְרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע, דְּהֵינּוּ הַמַּצּוּה וְהַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה וְהַצְּדָקָה אֲשֶׁר אֵתָהּ זוֹרַע וְחוֹשֵׁב שֶׁהִיא מַצּוּה מְלָאָה וְשִׁלְמָה, אִם עֲשִׂית רַע הָרִי פְּגַמְתָּ בַּמַּצּוּה הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עֲשִׂית, וְזֶהוּ פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלָאָה, דְּהֵינּוּ תִפְגַּם וְתִשְׁמָא הַמַּצּוּה הַמְּלָאָה אֲשֶׁר זָרַעְתָּ וְעֲשִׂית, וְלֹא בְּעַצְמְךָ בְּלִבְד פְּגַמְתָּ אֶלָּא בִישְׂרָאֵל וּבְעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים. וְזֶהוּ וּתְבוֹאֵת

פי אמרו מי שיש לו מדת גמילות חסדים ראוי לקרבו ואם לאו ראוי לרחוקו, והם מאנו בגמילות חסדים, אם פן זכות לוט שהיה מכניס המלאכים ומצות אפה נאכד בזה שלא קדמו בלחם ומים, ואם פן אין תופסין מעשה אבותיהם, והיה מדה פגגד מדה פי קראן לו ויאכל לחם פירש"י שפא ישא א' מקם פי גזרו על פתן משום חתנות, ונאמר פי אם הלחם אשר הוא אוכל והם לא קדמו בלחם, על פן נאסר החתון עמהם, אכל טענו על זה הוא קרא אומר אכל בפסח תשרני באשר עשו לי בני מואב הישבים בער, ותמצו דהיה לחם לקדם בחנם.

ונראה דאמרו במדרש אשא עיני אל ההרים דבר זה אמר יעקב שאמר אליעזר עבד אברהם נשא עשר גמלים ואני אין לי אפלו אצעה אחת וכו', ודברים אלו לכאורה הם תמוהים שעל דבר זה פנה יחריד מבחר שבאבות לומר אשא עיני אל ההרים, אכל ידוע שלכן זקנו של בלעם היה מכושף גדול, וכל עלגנו היה בהררי גדם מקום משפן פשפים וכדומה, וכאשר אמר בלעם מן ארם ינחני בלק מהררי גדם, ואיתא בזהר וכן פתבו המקבילים שאם יקח אדם דבר בחנם ממכושף אזי יכולים לשלט בהם, אכל אם ושלם בכסף מלא אין להם שליטה, וזהו שצצק יעקב אשא עיני אל ההרים הינו הרי גדם אשר משם פח של לכן לנחש ולקסם ואמר אלו היה לי דבר לא הייתי מפחד ממנו, אכל הנני ערטיילאי וצריך אני להגות ממנו בחנם, ואם פן אני מפחד ממנו שישלט עלי חס ושלום, ולכך מה היתה שהצריך לעבד אצלו, ואם פן נטל הכל חלף עבודתו ולא בחנם.

וזהו מאמר הפסוק על דבר אשר לא קדמו הינו בחנם ושפא תאמר למה ימנו בחנם על זה אומר ואשר שכר עליך בלעם וגו' וא"כ בלא זה היה להם טענה שלא לתן בחנם לטובתם שלא ישליט בהם פשוף אכל עכשו ששכר עליך בלעם לקללך בכשופיו

בת מלך פנימה, גם אין דרכה של אשה לשפר לקלל.

ועל עמון לא צריך באור שודאי קשה הממית חברו ברעב מההורגו שפאמר טובים היו חללי הרב וכו'. ולפי פרושו נצטרף לומר, כמו שפאשר עשו לי בני עשו לא לענין לעבר בארצם קאי אלא לענין מר, פן נפרש שגבי מואב ר"ל להפך לענין לעבר ולא לענין מר והבן. אכן על פי הר"ר יוסף קשה לי שפברק הערל על דוד שבא דואג לפסלו על שבא מרות המואבית, שקל וטרי לומר איש דרכו לקדם ואין אשה וכו', שמעינן שמואב ג"כ לא קדם, שאם פרושו היה לו לומר אשה אין דרכה לשכר, וצריך עיון רב. ואם באנו לדרש בכאן שלא תהא אשה יצאנית אפלו במקום מצוה כמו בכאן להאכיל הרעבים אפלו לנשים שהם מינם. ישמע החכם ויוסיף לקח.

ורפי פי הר"ר יוסף מושב מה שפרש רש"י לא תתעב אדמי לגמרי ולא תתעב מצרי מכל וכל, שעל פרחך לחלק ברעתם בא מדלא צרפם בדבור אחד לא תתעב אדמי ומצרי פי אחיך הוא והיה הכל נמשך לראוי לו לפי מה שפרש שטעם לא קדמו לא קאי אמואב, וטעם ואשר שכר לא קאי אצמון, והבן.

על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך: (כג. ה)

אהבת יהונתן

רבי יהונתן איבשיז ז"ל

בגדל מעלת החסד הנלמדת מחסדי אבות לישיעת הכלל

על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים וגו' ואשר שכר עליך את בלעם וגו'.

לעבד בזה לאלקיכם, ואם פן לחם שלכם הוא יותר טוב ממן כי נבלע באכרים ואינו מוציא פסלת, ואם פן לפי מחשבתם הרעה ה'ה להם לקדם בלחם ומים ולא אכה ה' אלקיך לשמע אל בלעם ויחסף ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך.

לא תשיך לאחריך נשך כסף נשך אכל נשך כל דבר אשר ישך: (כג, כ)

ספורנו

רבי עובדיה ספורנו זיע"א

הזהירות לכל תסתלק השכינה מעמנו

לא תשיך לאחריך. אחר שהזהיר להשמר מן הדברים הגורמים שתסתלק השכינה מישראל הזהיר על מיני חסד הגורמים להשרותם בישראל. והם ענין הרבית והנדרים אשר מהם הצדקה שחייב עליה לאלתר, דהא שכיחי עניים (פרק קמא דראש השנה) וענין אכילת פועל.

וענין הגט אשר אין ראוי שינתן אלא בסבת ערות דבר להסיר כל משול ממזרות לא בזולת זה פאמרו כי ה' העיד בינך וביני אשת נעורייך אשר אתה בגדתה בה (מלאכי ב, י), והחסד לאשה תדשה והוא ושמח את אשתו והחסד לא יחבל רחם ורכב והשמירה ממזיקי הרבים והם גונבי הנפשות המצויים לנגב קטנים.

והשמירה בענין הצרעת להושיב המצרעים כדו שלא תזיק צרעתם בהדבקה. והשמר מהרכילות והוצאת דבה והחסד ללוה ולשכיר ולעני במיני האסוף והחמלה על הלוקה ועל הבקמה בדישה ועל המת בלי ירע שלא ימחה שמו.

נסתר טענתם וזהו לאות פונתם ותכונתם הרעה ולקף אסור לרובק בס.

אמנם בגוף הקשיא נראה לומר, דהנה הפסוק אומר פאשר עשו לי בני מואב הישבים בצר, הרי דניק זולת בני צר לא עשו בני מואב רק בני צר, והם באמת הקשרו אלו היו קמים, אבל כבר נהרגו על ידי סיחון כדכתיב כי אש יצאה וגו' אכלה צר מואב פי' רש"י השמי' ונהרג רק שפא יתלו המואבים בכך ויאמר האידן נקדים הלא צר הקדימו ראה מה עלתה להם ולקף קאמר אשר שכר עליך את בלעם כי אמר ידעתי את אשר תברך מברך, וא"כ בלעם קלל את צר כדכתיב על פן יאמרו המשלים וגו' ואחר כך אין להם התנצלות.

והנה בזהר אמר דלקף הנקבות מתרות דהם באמת קדמו בלחם ומים בלתי רצון בעליהם, אף אם פן יש להם זכות מנשותיהם דאמרו אשתו כגופו דמי אכל הם שכרו בלעם לקלל אף שיצדעו פי ברודף הוא רק בשביל העגל חשבו כי נהפך ה' להם לאויב ויש מקום לחול הקללה כדכתיב וישת אל המדבר פניו לעגלא דעבדו במדבר רק בעגל לא הסכימו נשים וא"כ בממ"כ אם אתם טוענים אשתו כגופו והיא תגן לא ה'ה לכם לשכר בלעם בשביל חטא העגל שהנשים תגנו עליהם.

והנה באמת יש להם התנצלות, כי ה'ה לישראל מן ובאר ולמה להם להם כזה רק זהו אם היו יודעים שיש לישראל מן ובאר, אבל אם לא ידעו אין להם התנצלות, והנה פאשר שלח לבלעם אמר עתה ללחכו הקהל וגו', כי יודעים היו שלא באו לנתשם ממקומם כי נתן להם מה' בירשה, רק חיששו שיצטרכו לכלכל אותם ומי כלכל יום בואם עם רב כזה, ולקף אמרו עתה ללחכו וגו', ואם פן על פרדף לא ידעו שיש מן בישראל, ואם פן יגדל רעתם שלא קדמו וגם הם ששכרו בלעם והיו כל מגמתם להכשילם בפעור צואה כי חשבו שזהו תכלית הטוב

שנאמר (ירמיה ט ז) 'חץ שחוט לשונם מרמה דבר, ואין 'עץ חיים' אלא תורה, שנאמר (משלי ג יח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה' ואם עם הארץ ישפיל דעתו, שנאמר (משלי טו ד) 'מרפא לשון עץ חיים וסלף בה שבר ברוח', עין שם. ואיתא במדרש (טור סי' רצ) דהתורה שאלה להקדוש ברוך הוא, אימתי יעסקו בתורה הלא הם טרודים על הפונסה, והשיב הקדוש ברוך הוא נתיי להם השבת ואז אין להם מלאכה ואז יעסקו בתורה. וזאת תורת המסורה, 'זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים' שספירה לשון הרע, ומאי תקנתיה, על זה אמר 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים', ולמה תתגאה, הלא היית עבד לעבדים, ושנית 'זכור יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב' לקבלת התורה ותלמד תורה, ואם תאמר שאין לך פנאי, על זה אמר 'זכור את יום השבת לקדשו' ואז יש לך עת ללמד תורה, עד כאן ושפתיים ישק.

ובנה הדין לפסוק הנ"ל, דתורה הקדושה נתנה לנו שתי עצות, עצה ראשונה 'בדרך' מורה על למוד התורה, כדאיתא בריש מסכת קדושין (ב:) דתורה הקדושה נקראת דרך, שנאמר (שמות יח ט) 'והודעת להם את הדרך לכו בה', עין שם. ועצה שנייה 'בצאתכם ממצרים' ולמה תתגאו הלא עבד לעבדים היית.

זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים (כד ט).

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

למוד התורה ומדת הענוה מונעים דבור לשון הרע

זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים (כד ט). יש לרקודק מדוע הדרך לכתב 'בדרך בצאתכם ממצרים', דלכאורה מאי נפקא מנה באיזה מקום דברה מרים לשון הרע, הלא העקר בא הכתוב ללמדנו שאסור לדבר לשון הרע על חברו. ונראה לעניות דעתי לתרץ על פי מה שהביא החתם יאיר (אור התורה אות י) לפרש המסורה, 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים' (שמות יג א), 'זכור יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב' (לעיל ד ט), 'זכור את יום השבת לקדשו' (שמות כ ח), 'זכור את אשר עשה לך צמלק' (להלן כה יז) 'זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים'. על פי מה שאמרו חז"ל (ערכין טו:) אמר רבי חמא ברבי חנינא, מה תקנתו של מספרי לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא יעסק בתורה, שנאמר (משלי טו ד) 'מרפא לשון עץ חיים, ואין 'לשון' אלא לשון הרע,

מעשי רבותינו

הנה יהיה חסר ('חטא' מלשון 'חסרון' כמ"ש והייתי אני וביי שלמה חסאים). כלומר, יחסר הטעם מדוע נגזר עליו משפט מות, כי הלא הוא צדיק גדול, אבל אפילו הכי 'הומות', הוא מות, ולא גזע את הטעם והסבה מפני מה נפטר.

הרי שאז 'ותלית' אתו על עין. תתלה את סבת מיתתו בעין, רק בחטא של עין

'ותלית' אתו על עין" (כא, כב)

כאשר נסתלק בעיר צפת למתיבתא דרקיעא המקבל הגדול רבי משה קורדוביור זי"ע, הרמ"ק, הספיד אותו רבו רבנו הארי' הקדוש זי"ע, וקרא עליו את הפסוק הזה: 'וכי יהיה באיש חטא משפט מות', 'וכי יהיה איש צדיק גדול, אשר נגזר עליו משפט מות, אבל המשפט

"לא תראה את שור אחיך... והתעלמת מהם... לא תוכל להתעלם" (כב, א.)

פעם נזדמן הגאון רבי עקיבא איגר זצוק"ל לעיר אחת שבה התגורר שאר בשר, סנדלר מפשוטי העם. סר רבי עקיבא איגר לביתו הדל של קרוב משפחתו לבקור משפחתי. העיר לו על כך אחד מחשובי הקהל: "רבנו, כלום מן היאה הוא שאגון הדור ימחל על כבודו עד כדי כך? כלום אין בכך משום חשש בזיון התורה? וכי כך נאה ויאה כי רבנו יכנס לבית דל וכשוט שקצה?"

השיב לו הגאון רבי עקיבא איגר ואמר: "אדרבה. לא רק שאין בכך משום בזיון התורה חלילה, אלא שעוד יש בכך משום קיום התורה וכבודה. בא וראה, בשני דברים בלבד הזהירה התורה שלא להתעלם, האחד, בהשבת אבדה, כמו שאומר הכתוב 'לא תוכל להתעלם', והשני, בהתייחסות לשאר בשר כמו שאומר הכתוב (ישעי' נח ז) 'ומבשרך לא תתעלם'.

והנה בהשבת אבדה דרשו חכמינו (ברכות יט ע"ב) 'פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינה לפי כבודו', ואלו באזהרה השניה ביחס לשאר בשר, אי אתה מוצא דרשה מעין זו. משמע כי בהתייחסות לשאר בשר, גם לזמן חשוב ותלמיד חכם אסור להתעלם, ותמיד צריך להתייחס בכבוד לשאר בשרו.

(אוצר מרגליות)

הדעת של אדם הראשון שבטעו נגזרה מיתה אפילו על צדיקים כאלו, כמו שאמרו חכמינו (כנא בתרא י"ע) ארבעה מתו בטעו של נחש. דהינו, הוא כשילעצמו לא היה צריך למוות, אבל סבת מיתתו רק בשל חטא עין הדעת.

(ויקהל משה)

"לא תליו נבלתו על הצ"ץ" (כא, כג)

בעיר פלוגית נמצא יהודי שגנב כספים מאנשים. הגויים תפסו אותו הרגו אותו, ולאחר מכן גם תלו אותו על העץ. לאחר מכן בקשו היהודים כי יורידו אותו מן העץ כדי להביאו לקבר ישראל, ואולם, השר של אותה עיר דרש סכום עצום מהיהודים כדי להתיר להורידו מהעץ ולהביאו לקבר ישראל.

משפך, שאלו את השאלה הזאת את הגאון רבי יאיר חיים בן משה שמשון בכרך זצוק"ל, בעל שו"ת "חנות יאיר", האם היהודים מחיבים לשלם על כך קמון רב כל כך כדי שלא לעבור על הלאו של 'לא תליו'. רבי יאיר חיים בכרך ע"ן בצדדי השאלה, והעלה, כי הלאו של 'לא תליו' אינו רק על מי שמטל עליו לקבורו, ולא על אחרים. ואותו אחד אשר מטל עליו לקבורו אינו חיב לבזבז את כל ממונו כדי לפיט את השר שלא יעבור על הלאו הזה, מאחר והוא לא עובר על לאו זה בפעל.

אמנם הגאון בעל ה"פתחי תשובה" דחה את דבריו, והביא מתשובת "בשמים ראש" (סי' ס"ד) אשר כותב בפרוש, שאפילו רשע גמור כל זמיו אסור להלינו על העץ אלא להביאו לקבר ישראל. הרי שמפאן למדים, כי מטלת על כל אחד מישראל מצות קבורת המת ואסור להלינו, אפילו אם אינו עובר על הלאו הזה בפעל ממש.

(שו"ת חוות יאיר)

"כי יקרא מן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ..." (כב, ו.)

הגאון רבי עזרא עטיה זצוק"ל רגיל היה למסד שעור בגמרא בפני פקידים סוחרים ותעשיינים. כפאשר הגיעו לסוגית מצות שלוח הקן (חוליו חלט ע"ב) שם דנה הגמרא על הפסוק 'כי יקרא מן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ' מה יקרא הדיון, אם ימצא מן על ראשו של אדם. האם גם בקו שקצה יש מצוה של שלוח הקן.

דבר המעשה: המונהג בצפת היה לאכול את הירקות ללא בדיקה מחפש פלאי הפך. אבל אז הגיעה קבוצה של אנשים שרצתה להחמיר על עצמך, שלא לקנות אלא מירקות שיזוע שלא גדלו בכרמים. חכמי צפת יצאו כנגד המחמירים המוציאים לעו על הראשונים, ומביאים לידי מחלוקת. ועד כדי כך התלקחו הרוחות, עד שהדבר הביא אפילו לידי חרמות אלו כנגד אלו.

משפך, החליט הגאון רבי שמואל די מדינה זצוק"ל, בעל שו"ת מהרשד"ם לברר את הענין לאשורו, ואמנם לאחר שברר שיש מקום למקילים ולמחמירים, אף שנטה להחמיר, מכל מקום הוא כתב "מה שעשו החכמים ישמרו צורם, שהכריזו בנדוי וחרם לאותם המחמירים על עצמם ואינם רוצים לאכול ירקות, אלא אחר החקירה מאיזה מקום הם, לא ישרה נפשי בזה. ובודאי בעיני נראה שעשו שלא פהגו והפריזו על המדה, וכי מפני שדבר פלוני קטר וירצה אחד או רבים להחמיר על עצמם יכופו אותם או יגנו אותם על כך".

(אמונת עתיר)

כאשר שמע אחד מהמשתתפים את הדבר הזה, השתומם עד מאד ואמר "איזו מין שאלה לא מציאותית זו? מדוע עוסקת הגמרא בכזו שאלה? הרי דבר שכזה לא יכול להתרחש כלל וכלל". שמע זאת הגאון רבי עזרא וענה לאותו יהודי בנעם אף בתקיפות: "דברי הגמרא הם קדש קדשים, ואין להרהר אחריהם". מפנין שראה הרב שלא הועילו דבריו לאותו תלמיד, התפלל מתוך כאב ואמר "רבוננו של עולם, תוכיח את אמתות תורתך הקדושה".

בעודו מתפלל כן, נפתחה הדלת ואל השיעור נכנס אחד מהתלמידים שנעדר מהשיעור כבר זמן רב. שמח הרב ואמר בלבו 'יש כאן הזדמנות להסיח את דעתו של העקש', ושאל את הבא: "היכן היית זמן כה ארוך?" ענה התלמיד ואמר: "היה לי עסק בהודו שהיא ארץ מוזרה וארוחה מוזרים. תארו לכם, יושב אדם משעמם בידים משלבות תחת עץ יום יומים שלשה, ומשום שלא שנה את תנוחתו, באה צפור וחסבה פי מדבר באיזה עץ או גזע אשר לא ינוע ולא יזוז. וכי מה עשתה? הלכה ובנתה על ראשו קו, והוא אפילו לא הזיז את ידו כדי לגרשה, מה אתם אומרים?..."

או אז נענה ואמר הגאון רבי עזרא עטיה זצוק"ל: "הנה על כך אנו אומרים 'משה אמת ותורתו אמת', ואם הגמרא אומרת פי יש מציאות שיש קו בראשו של אדם, הרי שאכן עתה נוכחתם לדעת פי יש מציאות שפזאת". ואותו אדם שלעג קודם לכן על כך, כבש את עיניו בקרקע מרב בושה.

(לבוש יוסף)

ברם, כידוע מדת הרחמים רוצה מאד שכל צדיק יעבור בגיהנם אפילו לרגע קט כדי להתפטר ולהזדכך לגמרי. ולא עוד, הצדיקים עצמם בעברם בגיהנם רוצים כי הנשמות שהיו

"פן תקדש המלאה הנרע אשר תזרע ותבואת הפךם" (שם)

לפני שנים רבות התעוררה מחלוקת רבתי בין חכמי צפת אודות ירקות ערביים. וזה

הקב"ה רוצה לטהר את הנשמות שהן נמצאות בגיהנם, לכן "לטמא טהורים" הוא מחפש איזו עברה על איזה צדיק, כמו שחפשו עברה על חותני הב"ח ומצאו שנקשל, "באומר קדוש". ובמה מצאו את העברה, בשעת אמירת תבות קדושות של תורה שעל ידיהן הנהיג כלאים. (סיפורים נפלאים)

"תמחה את זכר עמלק מתחת השמים..." (כה, יט)
מנהג מיוחד היה לו להגה"ק הרבי ר' **העשיל מקראקא** זי"ע בדבר המצווה של מוחית עמלק. כאשר היה רוצה לנסות קלמוס האם הוא פותב פדגעי, היה פותב את התבה "עמלק" ומוחק, פותב שוב ושוב מוחק. כך היה עושה כמה וכמה פעמים, ועל כך אמר כי בכך אני גם מומים את מצות עשה של "תמחה את זכר עמלק".

מן הידוע כי בקריאת התורה בפרשת זכור נוהגים לקרא את המלים "תמחה את זכר עמלק" בשני נקודים, גם בסגל - זכר, וגם בצירי - זכר. ואולם, הגאון רבי אליהו מוילנא זצ"ל וכך גם האדמו"ר בעל "צמח צדק" זיע"א מלויבאוויטש קראו רק בסגל, מפנין שהמלה 'זכר' היא נסקוף למלה שלאחריה - עמלק, ואז צריך לקרא בסגל. אבל כבר בזמננו נשתרש המנהג (ועד היום) לקרא בשני הנקודים, בסגל ובצירי, כדי להדגיש שלא קוראים בקמץ - זכר. ללמדנו שיש למחות את כל זכר עמלק כלו.

וכבר הנה מעשה אצל הגאון רבי שניאור זלמן מלובלין זצוק"ל, בעל "תורת חסד". פעם, לפני קריאת התורה של 'זכור' שאל אותו הבעל קורא בבית מדרשו הכיבד לקרא, האם בסגל או בצירי? נענה לו הגאון ואמר: זכר, זכר, ובלבד למחות היטב. (וכלשונו: זכר זכר, אבי גוט צי מעקעו).

(קצות השולחן)

קרובות בחייהן אליהם יתדבקו אליהם, בגיהנם, וכך הם יוכלו להוציאן עמהם בדרךם לגן עדן, אבל מפנין שעל הב"ח לא נמצא שום שמץ ורכב חטא, אי אפשר היה להעבירו בגיהנם אפילו לרגע. בשל כך התבוננו בשמים איזו תקנה תהיה עכשו לנשמות הנדחות, וחפשו אולי יש נדנדו של חטא במעשיו של הב"ח.

משום כן, הכריזו ושאלו במרומים, שמא יש מי שיודע, האם חטא הב"ח בימי חייו באיזה נדנדו של חטא, אבל אף מלאך לא בא להודיע ולספר על חטא כלשהוא. הכריזו בשמים בשנית, וגם הפעם לא בא אף מלאך. לאחר ההכרזה השלישית הגיע מלאך ממוקום נדח, ואמר שהוא יודע על איזה חטא שהב"ח חטא. ומעשה שהיה כך היה;

פעם הלך הב"ח ברחוב ולמד בקול, כשהוא משנין את המשנה (אבות פ"ה מ"ג) כן הא הוא אומר. באותו זמן עמדו ברחוב שור וחמור שהיו רתומים לעגלה יחדיו, וכיון ששמעו את הקול 'הי'א הי'א' הדומה לקריאת העגלונים כשהם מורזים את הבהמות ללכת, החלו השור והחמור שהם כלאים למשך את העגלה יחד וללכת ביחד. יוצא איפוא שהב"ח בדבריו גרם לאסור כלאים, וזה נחשב לו לנדנדו של חטא כדי להתכפר.

החליטו אפוא בשמים כי אכן הב"ח יעבור דרך הגיהנם, אבל ממילא בדרךו יוכל להוציא משם את כל הנשמות הטעונות תקון. [ומקבל הדבר ממורנא ורבנא **הבעש"ט הקדוש** זי"ע, כי ארבעים יום בטרם העבירו אותו בגיהנם צננו את הגיהנם לכבודו של הב"ח שלא יהיה לו כל כך חם...]. ואמנם, בעברו שם, לא רק שנטל עמו את הנשמות שהיו תלויות בו, אלא הוא נקה לגמרי את הגיהנם כלו מקל הנשמות שהיו בו.

בספור זה סים חתנו רבנו הט"ז את הספוד על חותנו הב"ח, ובכך פרש את דברי הפיטן (ויצר לשבת פרה) "לטהר טמאים לטמא טהורים באומר קדוש". פרוש, "לטהר טמאים"

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

אשר קרך בדרך

התפעלות למראה קדושתו, שחרר את ראשו והמשיך בעבודתו הקדושה ('אהל ישכר' עמוד כב).

דרכו של הרה"ק ה'צמח צדיק' מ'ויזניצא זיע"א בימי חורפו שכאשר התלהב מאד בשעת אמירת פסוקי דזמרה ואו ישיר, התנוועע כל כך עד שהיה מוכרח להאחו בעמוד שלפניו שהיה מחובר אל הקיר שבמזרח. וכשתפש את העמוד בידיו התנוועע הקיר וחלונות בית המדרש מרוב הזעזוע של העמוד. ובספר 'זכרון אשר' סיפר הכותב שרצה לדעת אם למעשה זה דרוש כח רב וניגש למקומו וניסה לנעוץ את העמוד כמו שעשה ה'צמח צדיק' ולא עלה בידו, או אז נוכח לדעת שבשעת התפלה וההתלהבות מקבל הרה"ק כוחות שהם למעלה מדרך הטבע (אכן שתייה החדש ח"ב עמוד שנו).

הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זיע"א היה סובל נוראות מרגלו השמאלית שהייתה חולה ומלאה אבעבועות ונקלף כמעט כל העור והיה דם ואייטר [מוגלה] שותת ממנה בפרט אם לא נח. וכבואו בילדותו אל הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זיע"א, והיה מתפלל כל כך בהתלהבות גדולה ובהתפשטות הגשמיים, והיה טופח בסנדלו ורוקע ברגליו על הארץ. ונכנסה הרבנית אל בעלה הרבי מראפשיץ ואמרה לו: למה אתה נותן לו לרקוע ברגלו החולה, ולא אומר לו שירקע רק ברגלו הבריאה. ויען הרבי מראפשיץ: מה אעשה לו, אם הייתי יודע כי הוא יודע ומרגיש באיזה רגל הוא מטפח בטח הייתי מונעו מזה, אבל הוא בעצמו אינו יודע בשעת התפלה באיזה רגל הוא רוקע, אם ברגל הבריאה או ברגל החולה (אהל נפתלי ראפשיץ את רצו, אמרי אליהו עמ' 108, בשם רבי אברהם סג"ל איטינגא מדוקלא).

סיפר הרה"ח הישיש ר' דן שוורץ שזכר את בית מדרשו של הרה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א הישן בעיר סאטמאר, לפני בניית החדש, איך שבתפלה היו כל הקירות נוטפים מים מרוב אש התפלה וההתלהבות, והיו ברצפה פנלים של עץ עם עגולים שהיו בהם חורים, וכל העיגולים עם החורים היו מתמלאים בזיעה ('שבחי רבינו השומר' אמונים', אות תקצא).

סיפר אדמו"ר מטשאקעווא שליט"א: בשנת תש"ו כאשר הגיע הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר זיע"א משוויץ לארה"ק לאחר המלחמה הנוראה, ותקע אהלו בירושלים עיר הקודש, היתה לי הזכות להימנות על המנין המצומצם שהיה עם ה'דברי יואל' בעת ההקפות של ליל שמחת תורה. הרה"ק זיע"א לקה

שמעתי מפי ר' מנדל מנבאר, שאמר: בימי נעורי בעת ההתלהבות בשעת התפלה עלה במחשבותי, איך מלא לבי להתפלל לפני השי"ת מוכלל מפשעים ושבר לבי בקרבי. והיה כך זמן רב ולא יכולתי להפטר ממחשבה זו, כי נדמה לי שהיא מחשבה טובה. ואח"כ חשבתי בלבי: למה לא נופלת מחשבה זו במוחי ובלבי כשאשב לאכול אצל הקרה, אז דחיתי מחשבה זו ('שבחי הבעל שם טוב' עמוד קיב).

בעת ההוא ביקר בעיר מאד הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א, בעל 'קדושת לוי', והיה כאן בפורים, וכידוע היתה עבודתו תמיד בהתלהבות עזומה וכל עצמותיו תאמרנה חיל ורעדה לה' בפרט בעת התפלה וקיום המצוות. ויהי בעת ברכו על קריאת המגילה התלהב בקדושה עד כי קפץ ודילג על העמוד ועל המגילה בגודל געגועיו לאל עליון. עמוד זה נשאר בביהכ"נ לאות קדוש והיה ידוע לאנשי העיר ('תולדות בית נפתלי' עמוד ט).

המגיד הקדוש מקוניץ זיע"א היה בכל ימי חייו חלוש וכחוש כל כך, עד שהרופאים תמהו איך בכלל יכולתו לחיות. וכן מלבשויו היו תפורים מנייר, ותמיד עטפו גופו בעור ארנבת וזכרים וכסותיו. ומחמת חלישות גופו לא היה בכוחו לעמוד על רגליו וללכת ונשאורו על כסא מביתו עד בית המדרש. אולם בהגיעו לפתח בית המדרש היה קופץ מכסאו ורץ אל הקודש פנימה כאברך צעיר, והיה בוער כלפידי אש ושואג כארי מי אנכי וכו' ומה נורא המקום הזה ('תולדות המגיד מקוניץ', עמוד טו).

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מוויזניצא זיע"א אמר, שכל ההתלהבות שיש לו בתפילתו היא אך משום שפעם אחת ראה את הרה"ק רבי אורי מסטרליב זיע"א. ולו היה שומע אותו מתפלל היה גם הוא מוסיף בהתלהבות יותר ויותר; הרב הקדוש רבי אורי מסטרליב בשעת התפילה היה מכריז: דאוואי זשאר - הבו אש. כלומר: להט תפילה ('אמרי קדוש', עמוד לח).

בחזרתו מקאצק נסע הרה"ק רבי ישכר בעריש מוואלבראו זיע"א דרך ורשה ונשאר ללון שם בבית המדרש. חסידים מספרים כי בבית מדרש זה היה נוהג להתפלל סגורם של ישראל הרה"ק ה'קדושת לוי' מברדיטשוב זיע"א. התפלל שם הרה"ק רבי ישכר בעריש תפילת רעבית בהתלהבות רבה, עד שלא הרגיש כיצד הכניס את ראשו לתוך עמוד התפלה, כך שלא היה יכול לחזור ולהוציאו משם, ורק לאחר מאמצים מרובים שהסתיימו בשבירת העמוד על ידי באי בית המדרש, שהיו כולם אחוזי רעדה

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

הבישול נפלה הפסולת למטה ונראית היא לעין, כן הדבר על ידי התפלה והעבודה ברשפי אש של התלהבות, נעשה כך הבריוור מהפסולת בפני עצמו, ומה שלא חש והרגיש מקודם מן ערכו מתגלה אחר כך לעיניו ורואה חסרונותיו ואי יכול לעשות תשובה ולתקן עצמו ('אמרי שאול' פתגמי אורייתא, אות קל).

מלחמת עמלק היא המלחמה בקרירות, היפך ההתלהבות, ואלו הדברים אשר למדנו הרה"ק החוזה מלובזין זיע"א בספרו 'זכרון זאת' (פרשת זכור) על דברי הפסוקים בפרשת השבוע (דברים כה יז-יח): 'זָכֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמֶלֶק בְּדֶרֶךְ בְּצֹאתְךָ מִמִּצְרָיִם. אֲשֶׁר קָרָה בְּדֶרֶךְ יַזְבֵּחַ בְּךָ פֶלַח הַנְּחָשִׁים אַחֲרַיָּה וְאַתָּה עָרַף וַיִּגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹהֵיהֶם, וְאָלו דְּבָרָיו: הַיֵּצֵר הָרַע הַגּוֹרֵם עֲצֻלוֹת וּמְקַרֵּר נִקְרָא עֲמֶלֶק, 'עם' לשון גחלים עוממות, על ידי זה 'לק' כי יורד ומסית... וזה יש לומר: 'זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים' כשהייתם במעלה גדולה, אך 'קרן בדרך', פירושו, בדרך הידוע הישר הקר אותך וצינן אותך להתעצל בפריון ידים, ועיין שם עוד מה שהרחיב בזה.

וכן למדנו הרה"ק המגיד מקוניץ זיע"א בספרו 'עבודת ישראל' (פרשת זכור): עיקר ענין 'עמלק' הוא היצר הרע צורר כל אדם, וזה 'מלחמה לה' בעמלק מדור דור' (שמות ח טו), דהיינו, שבכל דור ובכל שעה היא המלחמה הגדולה אשר אנתנו נלחמים תמיד כל ימי היותנו על הארץ. כי 'עמלק' נוטריקון: 'עמל קסם ומר', וזה 'זכור את אשר עשה לך עמלק', 'לך' ממש שעשה בקרבך ענין 'עמלק', עמל קסם ומר, 'אשר קרן בדרך', 'קרן' הוא מלשון קרירות, שהקר אותך מהתלהבות, שראוי להיות כל אדם בלבו כמוקד אש לפני ה' תמיד.

והיצר הרע מקרר את האדם ומעצלו ובא אליו בכמה מיני פיתויים ומתנכר בבושלים ועניינים עד שמפתה את האדם ואומר לאדם: מה לך תביע לריק ותלד לבהלה, הלא אתה עשית כמה עבירות עד אין מספר וכבר נמך הדבר לעשות תשובה כאוי ולסגף מה שאתה חייב, לכן למה לך ללמוד תורה ולהתפלל בכוונה, ועלך נאמר (משלי כא כז) 'ובח רשעים תועבה', ואין בידך לא משלות העולם הזה, וגם נכובה תוחלף לעולם הבא ותירש תרתי גיהנום. שמוע נא על כל פנים ושמה בחור בילדותך בעולם הזה, ואכול ושתה וייטב לך כיום ואל תדאג דאגת מחר לעולם הבא. וגם מה שאתה רואה כמה אנשים מכוונים בשם צדיקים וחסידים ואנשי מעשה אשר הם מייגעים את עצמם בתורה ובעבודה, אל תביט אל מראיהם כי כולו סג יחדיו, ומי יודע מה מעשיהם בסתר. ועוד כהנה מדבר היצר הרע בלב האדם עד שמפילו בעצלות בעבודת ה' 'יתברך ומחוק לבו למרות עיני כבודו עד שמוליכו כשור לטבח, לזה הזהיר הקב"ה 'זכור את אשר עשה לך עמלק אשר קרן בדרך', שהקר אותך כשאתה הולך בדרך ה'.

וכן כתב הרה"ק השם משמואל' מסוכטשוב זיע"א (ר"ח סיון): בש"ס שבת (פו): יומא קמא לא אמר להו ולא מידי משום

ל"ע ב'שושנה' ברגלו, הדלקת היתה כל כך קשה והיה לו חום גבוה וחולשה נוראה. חרף מצבו הבריאותי לא ויתר הרבי על עבודת קדשו בהושענא רבא שהיתה כידוע בבכיות ותחנונים והנענועים עם ההקפות ארכו שעות ארוכות, ואחר כך הוא שכב על מיטתו באפיסת הכוחות מבלי יכולת לעמוד על רגליו. בליל שמחת תורה, בשעת ליל מאוחרת יצא ה'דברי יואל' מחדר משכבו וניגש לתפילת מעריב של יו"ט במנין מצומצם שהתאסף בביתו. לאחר התפילה רוקנו כליל את חדר הספרים, והרה"ק זיע"א נערך לקראת ההקפות. מה אומר לכם לא ניתן לתאר במילים את העבודה הנוראה והנשגבה של הרה"ק בלילה ההוא. למרות שסבל יסורי תופת מה'שושנה' ברגלו, וחולשתו כתוצאה מהחום והדלקת ניכרו על פניו, ערך את ההקפות כדרכו בקודש מקדמת דנא, וכנער צעיר עם רגליים בריאות כרכר ופויז בעוז 'בו ירוץ צדיק ונשגב' בלפני ה' ורץ כאיילה שחונה כשספר התורה בידי הטהורות, בכחות שמימים ממש שלא מעלמא הדין. אלמלא ראיתי בעיני את מצבו הבריאותי מחד, ומאמציו הבלתי נלאים למעלה מגדר האנושי מאידך, לא הייתי מאמין. אולם, עוצמת רגשותי לגדלותו וקדושתו שהתגלתה במלוא עוצמתה בעבודת ההקפות של שנת תש"ו, התעצמה רק ברבות השנים כאשר זוכיתי להסתופף בצלו בשבתות וימים טובים בארה"ב כגון בחג השבועות ובשמחת תורה, בעת בה מוקף היה ברבבות אכ"פ ישראלים, על חל שליש וכל הקלוש ביותר בעבודתו הקדושה. וכשם שבער בלבת אש קודש בביתו הצנוע עם מנין מצומצם של יהודים או בבית מדרשו הקטן והצנוע ברחוב שערי פינה, כך היה בעת שבתו על ממלכתו אדירת המימדים בניו יורק (דורות גליון 28 פרשת ראה תש"ע ע"מ 12).

הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מקלויזנבורג זיע"א, בעל ה'שפע חיים', נודע תיכף מילדותו כבעל רגש עצום וכפס סוערת אשר השתפכה תמיד בצקון לחש לפני האלקים. את כל תפילותיו היה מתפלל בהתלהבות רבה ובדמעות שליש כאחד מעובדי השם המובהקים. לפעמים האריך מאד בתפילות, שעת שלמות ניצב על עמדו והרעיש עולמות, ויהי לפלא. יש ורקע ברגליו בחזקה באמצע תפילתו מרוב התרגשות מבלי שהרגיש כי ברקיעותיו הוא יוצר סדקים בקרשי הריצפה מתחתיו... הדבר הזה ארע לו בעת שהתגוררו בק"ק קליינווארדיין וכאשר ביקש אח"כ אי מי לתקן את הריצפה אמרו המתפללים בביהמ"ד: גניח לסדקים בריצפה כמות שהם ויוכלו להצביע בפני ילדים בדורות יבואו ראו נא ראו כיצד התפלל ולמן לייבילה במקום הזה... ('לפי האש' ח"א עמוד לוט).

למה הדבר דומה, היה מתאר וממשיל הרה"ק רבי שמואל אליהו מזוואלין זיע"א, למים זכים ששופתים בקדרה ומניחים על האש, שלאחר שרתחו המים נתבשלו ונתבלו ונולת הפסולת למטה כמו שחיקת אבנים, והלא בתחילה ראה ונתבלו ונולת זכים מאד, אלא מוכרח שגם בתחלה היה בהם הפסולת, רק שהיה מעורב הכל ביחד, לכן לא הרגישו בפסולת, ורק על ידי כח האש ורתיחת

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

חולשא דאורחא. שמעתי בשם כ"ק אדמו"ר מהרי"ם זצלה"ה מגור שחולשא דאורחא הוא מעמלק אשר קרן בדרך. עכ"ד. ולכאורה זה רחוק מהפשוט. אבל נראה בזה כוונה עמוקה, הדנה כבר אמרנו דענין רפידים שרפו ידיהם מן התורה היה מחמת ראותם שהם קרובים להר סיני ועדיין אינם מרגישים בעצמם שיהיו ראויים לקבל התורה, ובשביל זה היו בעצמם כמתאישים ורפו ידם, אך זה חטא כי בהדי כשוי דרחמנא למה לך (ברכות י), והאדם אין לו רדי למלאות את ציווי יתברך ולהאמין שבודאי עצת ה' היא תקום, ובשביל חטא זה בא עמלק שורש השקר להטעות את האדם בחשבונות שקר נגד האמונה, כי כל קליפת עמלק היא מקור השקר, וכסות ולשון שינה, ואם שקרת במדות ובמשקלות הוי דואג מגירוי האויב. וזהו 'אשר קרן בדרך', וברשי' שצננן והפשיירן מרתיחתך, שמחתם הקרירות ורפינו ידים כנ"ל בא עמלק עמלק לקררם עוד יותר.

והרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א כתב בספרו 'מחשבות חרוץ' (אות טו): ותחילת המשכת עצת גוים ללב איש הישראל, אינו בסילוק פחד ה' יתברך לגמרי לעבור בעירה, דזה לא ישמע מיד, רק ההתחלה והראשית הוא לקרר חום שלב ידות לעבודת ה' יתברך ולמעשה התורה ומצוות, ואינו מסית לבטל לגמרי רק לקרר חומו, ואף כי אמר אלהים וצריך לשמוע לו משים עצלות וכובד בלב להסיר חום הזריות, וזהו 'אשר קרן' שהכניס קירור בלבך.

ותחילת פגיעתו בנחשלים, אותם העצלים בלאו הכי, שאין מזדרזים כל כך לילך בשוה עם כל המחנה ואתם תופס ברשתו לגמרי, ואחר כך מכניס העצלות ועייפות ויגיעות בכל המחנה, כמו שנאמר (דברים כה ה'): 'ואתה עיף ויגע', רצה לומר על ידי עמלק שקרן, וזהו אשר עשה לך למעמקי לבך ופנימיותך, ואחר כך מסיר היראה לגמרי כפסטיה, ד'ולא ירא אלהים' דקאי אישראל, ולפי שהוא בכח רשעתו הוא שגרם והכניס זה בלבם על כן אמרו ז"ל (ספרי בהעלותך ל) דבעמלק כתיב 'ולא ירא אלהים', כי מצד שהוא שורשו לך לא ירא אלהים, היה יכול להכניס כן בלבבות דבני ישראל מצד יצר המסית, דהם שורשם אשה יראת ה' היא הכנסת ישראל, רק מה שהיצר רע מכניס בתוכם מעצת גוים ומחשבות לאומים, וגם בכל נפש פרטי בכל דור ודור הוא כן, ההתחלה הוא הירושל בעבודת ה' יתברך וצריך להתחזק בהתחלה, על דרך שאמרו (סוטה מד): תחילת נפילה ניסה, שכשאובד זריות לבו לעמוד בקשרי המלחמה ורוצה למלט נפשו להיות בשב ואל תעשה וחושב שימלט, ואינו כן, כי זהו ההתחלה לנפילה.

והגיד הרה"ק רבי יעקב יוסף מספינקא זיע"א בשם זקנו הרב הקדוש רבי נפתלי צבי מראפשיץ זיע"א, כי אותו היצר הרע שנותן כח לגוי ומזרוז לקום לענייניו גם בימי קרה וכפור, לעבור על חטא שחטאנו בזריות וריצת רגלים להרע, הוא אותו היצר הרע המפתה את איש ישראל להשאר לשכב על מיטתו מעוטף

בכרית וכסת. לאמור לו 'שב לך עבוד אלקים' ולצאת ממיטתך החמימה אל הכפור הגדול שבחוץ. וזהו מעשה עמלק אשר קרן בדרך', שמפתה אותך לא לצאת לדרך. והרבה פעמים היה מצרף לזה מאמר זקינו הקדוש הח'קל יצחק' מספינקא זיע"א בהקדמת 'אמרי יוסף' הנקראת עשרה מאמרות (מאמר שני סי' ט) בביאור הפסוק שאמר יעקב אבינו ע"ה (בראשית לא מו): 'הייתי ביום אכלני חסור וקרן בלילה', דלכאורה אינו מובן מה נשתבח אבינו הזקן בזה. אלא צריך האישי הישראלי ללמוד התורה הקדושה ולעבוד העבודה ולקיים המצוות אשר צוונו השי"ת בכונה שלימה ובחמימות גדול. וכן שמעתי מכ"ק אאמ"ר ('ה'אמרי יוסף') שאמר בשם הרב הקדוש ה'עטרת צבי' דלעבודת השי"ת צריכים חמימות ולדברי עולם הזה צריכים קרירות. ובהו תירץ הרב הקדוש מראזאל קושית התוספות במגילה (כה). אהא דאמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים וכו', והקשו הא אמרינן (כתובות ל) אלהים חוץ משמים חוץ מצינים ופחים. ואמר הרה"ק דשני המימרות אחד הם. דצינים היינו קרירות, צריך האדם לענייני העולם הזה. ופחים היינו חמימות, צריך האדם לעבודת השם יתברך, ואי אפשר לבוא לזה אלא על ידי יראת שמים, כי מחמת פחדו ויראתו מהבורא יתברך שמו, עושה כל הענינים של העולם הזה בקרירות וכל התורה והמצוות בחמימות, ואם כן לא קשה מידי כמובן, עכ"ד הקדושים ודברי פי חכם חן. ועל פי זה יש לומר יש לומר דאבינו הזקן סיפר לנו דרכו בקודש 'הייתי ביום', היינו כשעסקתי בתורה ועבודה ומצוות, דהם בחינת יום יקראו, 'אכלני חורב' נשפתי באש ההתלהבות. 'וקרן', אימתי היה לי, 'בלילה', כשעסקתי בענייני עולם הזה ובצרכי הגוף, דהם בחינת לילה, אז הייתי מצונן כקרח. עד כאן דברי קדשו של החקל יצחק (בא מאפרתה להג"ר רבי אריה וואהל שליט"א).

והא לך דברי הרה"ק רבי אהרן מזיטאמיר זיע"א בספרו 'תולדות אהרן' (פרשת האזינו): והא ראייה, בכל השנה כשאומרים לאדם: למה אין אתה מתפלל בכונה ובהתלהבות, אומר, שהחטאים שלו עושים מסך המבדיל ואינם מניחים לו להתפלל בזכות, אבל אחר יום הכפורים בוודאי מחלו לו כל עונותיו והוא זך ונקי, למה אינו מתפלל עכשיו בהתלהבות. בוודאי זה הוא מחמת שאינו עושה הכנה קודם התפלה להיות מרכבה, שלהכנה צריך זמן רב והוא רוצה להתפלל תיכף בקומו משנתו במרוצה בלי שום הכנה, אבל כשעושה את עצמו מרכבה להבורא וממליך שמו על כל אבר ואבר, בוודאי אחר זה יכול להתפלל.

לכן יראה אדם להתפלל בהתקשרות ובהתלהבות גדולה, ובודאי יעשה פעולות גדולות בעולמות עליונים, כי כל אות מעוררת למעלה ('ציוצואת הריב"ש').

ולכן עמלק עומד לקרר זה האש והתלהבות שנמצאו בנפשות בני ישראל, כמו שכתוב 'אשר קרן', וכשבני ישראל מתדבקין בכח התורה נעשה בית עשו לקש (שפת אמת זכור תרנ"ז).